

Lupa auttaa! –hanke
Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma,
Varsinais-Suomi

Loppuraportti

Hankepäällikkö: Pia Suvivuo

Hankkeen/projektin omistaja: Rasion kaupunki

Yhteenveto

Lupa auttaa! -hanke on toteuttanut LAPE-muutosohjelmaa hankesuunnitelman mukaisesti kaikissa Varsinais-Suomen 27 kunnassa. Hanke on kohdentunut LAPE-muutosohjelman kaikkiin neljään kehittämisosioon. Hankesuunnitelmaan on kirjattuja palvelulupaukset, jotka ovat ohjanneet hanketyöskentelyä muun hankesuunnitelman lisäksi.

Hankkeen strategia on ollut kaksitahoinen. Toisaalta hankkeessa on tehty maakunnallista kehittämistyötä ja haettu maakunnallisia ratkaisuja lapsiperhepalvelujen järjestämiseen, ja toisaalta kuntakohtaista kehittämistyötä on tehty kuntien esittämien tarpeiden ”tilausten” mukaisesti. Hankkeen toimintalogiikkaan on kuulunut, että hankkeesta on tarjottu kuntiin kansallisen LAPE-muutosohjelman ja hankesuunnitelman mukaisia kehittämisen palvelupaketteja ts. kehittämistoimintaa. Hankkeen toimintalogiikkaan liittyen asiakkaana olivat kaikki Varsinais-Suomen 27 kuntaa, jotka halutessaan tilasivat hankkeen kotisivulta haluamansa kehittämispaketin.

Hankkeen toimintalogiikka ja kaksitahoinen strategia osoittautuivat viisaiksi valinnoiksi. Kehittämisen palvelupakettien muotoilu ja niiden tarjoaminen kunnille mahdollisti tuloksekkaan työn erityisesti niiden kuntien kanssa, jotka olivat halukkaita ja valmiita kehittämään hankehenkilöstön tuella omia palvelujaan ja omaa toimintaansa. Aktiivisen viestinnän ja markkinoinnin avulla kehittämisen palvelupaketeista tiedotettiin kuntia tasapuolisesti. Hanketyöskentely sekä kuntatasolla että maakuntatasolla varmisti sen, ettei hanketyö ole ollut sote-uudistuksesta riippuvaista; tuloksia saatiin aikaan sote- ja maakuntauudistuksen viivästyisestä huolimatta. Siirtymäkauden ajalle tehtiin siltaussuunnitelma, ja sen toteutuminen on varmistettu mm. vastuutahot ja ylläpitäjät nimeämällä.

Hanketta on hallinnoinut Raision kaupunki. Hanke, henkilöstö- ja taloushallinnossa on noudatettu kaupungin toimintaohjeita – ja käytänteitä. Hankkeen talousraportti toimitetaan myöhemmin.

Hanke on saavuttanut hankesuunnitelmassa sille asetetut tavoitteet. Erityisesti viestintään, sähköisten palvelujen kehittämiseen sekä maakunnan järjestämisen käsikirjan laatimiseen on panostettu. Hankkeen tulokset on raportoitu kehittämisosioittain.

SISÄLLYSLUETTELO

1	HANKKEEN TOTEUTUS	1
1.1	HANKEHALLINTO, HENKILÖSTÖ JA TALOUS	1
1.2	PALVELULUPAUKSET JA TOIMINTALOGIIKKA.....	2
1.3	ORGANISTOITUMINEN JA VERKOSTOT	2
1.4	VIESTINTÄ.....	3
1.5	SUHDE MAAKUNTAVALMISTELUUN – LAPSIPERHEPALVELUIDEN JÄRJESTÄMISEN KÄSIKIRJA	4
2	SÄHKÖISET PALVELUT	7
3	PERHEKESKUSTOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN JA KÄYTTÖÖNOTTO	11
3.1	PERHEKESKUSTOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN	11
3.2	MATALAN KYNNYKSEN EROAUTTAMINEN OSANA PERHEKESKUSTOIMINTAMALLIA	17
3.3	MONIKULTTUURISUUS JA MONIMUOTOISUUS.....	20
4	VARHAISKASVATUS, KOULU JA OPPILAITOS LAPSEN JA NUOREN HYVINVOINNIN TUKENA JA LAPSEN OIKEUKSIA JA TIETOPERUSTEISUUTTA VAHVISTAVA TOIMINTAKULTTUURIN MUUTOS	23
4.1	VARHAISKASVATUS	23
4.2	PERUSOPETUS JA OPISKELUHUOLTO.....	27
5	ERITYIS- JA VAATIVAN TASON PALVELUJEN KEHITTÄMINEN	31
5.1	LASTENSUOJELU.....	31
5.1.1	<i>Toteutus – Systeemisen mallin mukaiset koulutukset.....</i>	<i>32</i>
5.1.2	<i>Toteutus - lastensuojelun sijaishuolto ja muut lastensuojelun kehittämiskokonaisuudet .....</i>	<i>33</i>
5.2	OSAAMIS- JA TUKIKESKUKSEN (OT) SUUNNITELMA.....	41
5.3	LÄHISUHDEVÄKIVALTATYÖ	44
5.4	OSKU-PILOTTI - KOULUILLE TARJOTTAVIEN OPPIMISEN TUEN KONSULTAATIOPALVELUJEN KEHITTÄMINEN	50
5.5	MAAKUNNALLISEN PERHEOIKEUDELLISEN YKSIKÖN SUUNNITELMA	52
5.6	CASE-MANAGER - MONITOIMIJAMALLIPILOTTI.....	53
6	LOPUKSI	58

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

1 Hankkeen toteutus

Varsinais-Suomessa on 27, joiden koko vaihteli vuonna 2017 Kustavin 923 asukkaan pienestä saaristokunnasta Turun 189 669 asukkaaseen. Alle 4000 asukkaan kuntia on Varsinais-Suomessa yhdeksän. Varsinais-Suomen lasten ja nuorten osuus on lähellä koko maan keskiarvoa. Varsinais-Suomen alueellinen monimuotoisuus, erityisesti saariston pitkät välimatkat sekä ruotsinkielisten osuus (5,7% asukkaista) tulee huomioida palveluita kehitettäessä. Erityispiirteinä pienten kuntien lisäksi, kaksikielisyys, saariston haasteelliset kulkuyhteydet. Varsinais-Suomen sote-kustannusrakenne on varsin erikoissairaanhoidon painoteinen. Maakunnan alueella järjestetään sote-palveluja sekä yhteistoimintana, kuntayhtyminä että itsenäisinä kuntina. sisällöt vaihtelevat toiminta-alueittain.

1.1 Hankehallinto, henkilöstö ja talous

Lupa auttaa! hanke on toteuttanut Lapsi- ja perhepalvelujen (LAPE) muutosohjelmaa kaikissa Varsinais-Suomen 27 kunnassa. Lupa auttaa! – hanke on kohdentunut LAPE-muutosohjelman kaikkiin neljään kehittämissosiin:

- Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto
- Erityis- ja vaativan tason palvelujen kehittäminen
- Lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos
- Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena

Hanketta on hallinnoinut Raision kaupunki. Hanke- ja henkilöstöhallinnossa on noudatettu kaupungin toimintaohjista – ja käytänteitä.

Hankehenkilöstöön on kulunut hankepäällikön lisäksi hankesihteeri ja hanketyöntekijöitä (hankeagentteja), joista 6 on ollut kokoaikaisia ja 12 osa-aikaisia, yhteensä n. 14 htv. Osa-aikaisista hankeagenteista kolme on työskennellyt ns. case manager -pilotissa 20%-työpanoksella kuuden kuukauden ajan.

Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi 11.1.2017 tekemällään päätöksellä STM/4224/2016 Raision kaupungille hankkeeseen 1.500.000 euroa. Hankkeen tarkennetussa kustannusarviossa valtionavustuksen perusteeksi hyväksytyt kustannukset olivat 1.875.000 euroa. Kuntien omarahoitusosuus hankkeen kustannuksista oli vähintään 20 %. Selvitys valtionavustuksen käytöstä toimitetaan myöhemmin.

Lupa auttaa! -hankkeen dokumentit, tuotokset ja materiaalit mm. käsikirjat, esitykset, foorumien ja -seminaarien aineistot ovat Lupa auttaa! – hankkeen kotisivulla. Hankkeen nettisivuja ylläpidetään vuoden 2019 ajan. Kehittämistyön materiaalit arkistoidaan Raision kaupungin arkistomääräysten mukaisesti hankearkistoon, mistä löytyy esim. kuvatut

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Ihmevideot ja videoitu koulutusmateriaali. Myös eri työryhmien muistiot arkistoidaan Raision kaupungin arkistomääräysten mukaisesti hankearkistoon. Lisäksi keskeisimmät dokumentit to tallennettu myös maakunnallisen LAPE-ohjausryhmän työtilaan Turun kaupungin Extranetiin.

1.2 Palvelulupaukset ja toimintalogiikka

Hankkeen toimintalogiikka on poikennut perinteisestä hanketoiminnasta. Hankesuunnitelmaan on kirjattu 8 palvelulupausta, joiden toteutumista arvioitu ja siitä tiedotettu hankkeen nettisivuilla ja uutiskirjeissä. Toimintalogiikkaan on kuulunut, että hankkeesta on tarjottu kuntiin 13 kehittämisen palvelupakettia ts. kehittämistoimintaa LAPE-muutosohjelman ja hankesuunnitelman mukaisesti. Kehittämisen palvelupaketit luotiin palvelumuotoilun toimintatapoja käyttäen. Hankkeen toimintalogiikkaan liittyen asiakkaana olivat kaikki Varsinais-Suomen 27 kuntaa, jotka halutessaan tilasivat hankkeen kotisivulta haluamansa kehittämisspaketin.

Hankkeen strategia on ollut kaksitahoinen. Toisaalta hankkeessa on tehty maakunnallista kehittämistyötä ja haettu maakunnallisia ratkaisuja lapsiperhepalvelujen järjestämiseen, tuottamiseen ja organisointiin yhteistyössä Varsinais-Suomen sote- ja maakuntavalmistelun suuntaisesti. Toisaalta kuntakohtaista kehittämistyötä on tehty kuntien esittämien tarpeiden ”tilausten” mukaisesti.

Kunttien LAPE-ryhmien puheenjohtajille on luotu yhteinen työtila ja materiaalia (mm. huoneentaulu, muistilista ja muuta materiaalia) sekä järjestetty kokoontumisia neljäkertaa hankekauden aikana. Lisäksi heille on tarjottu ns. sparrausapua kunnassa toteutettavaan LAPE-työhön ja osallistuttu kuntien valtuustojen ja hallitusten kokouksiin. Tätä sparrausta on antanut muutosagentti ja hankepäällikkö.

1.3 Organistoituminen ja verkostot

Maakunnallinen ohjausryhmä on järjestämisen Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden alatyöryhmä Ohjausryhmä on kokoontunut 9 kertaa hankekauden aikana. Maakunnallinen ohjausryhmä jatkaa toimintaansa LAPE-hankekauden jälkeen.

Työvaliokunnan on muodostanut ohjausryhmän aktiivisista jäsenistä ja kokouksia on ollut 14. Työvaliokunta on toiminut ns. projektirukkasena, jossa on käsitelty mm. henkilöstöasioita, muita hankkeen käytännön asioita sekä maakunnallisen sote-valmistelun kysymyksiä mm. perhekeskustoimintamalliin liittyviä asioita. Lisäksi hankeagentit ovat olleet parantamassa kehittämistyön luonnoksia mm. mallinnuksia työvaliokunnan kokouksissa.

Jokaiseen kuntaan on nimetty LAPE-ryhmä. Järjestöjen mm. Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n ja sen jäsenjärjestöistä erityisesti Turun Ensi ja turvakoti ry:n ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin ja paikallisyhdistysten kanssa sekä Varsinais-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskuksen (VASSO) ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin (V-SSHP) kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä. Myös korkeakoulukentän toimijoiden erityisesti Turun yliopiston Sote-akatemian kanssa tehtiin yhteistyötä monin eri tavoin mm. neuvolapalvelujen, perhekeskustöyön, opiskeluhoillon

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

(opettajakoulutuslaitos), lastensuojelun ja muiden erityispalvelujen kehittämässä. Hankkeessa tehtiin Turun ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyötä mm. viisi opinnäytetyötä (kolme sosionomi AMK- ja yksi sosionomi, ylempi ammattikorkeakoulututkintoon lastensuojelun jälkihuoltoon liittyen. Lisäksi tehtiin yksi hyvinvointiteknologian YAMK-opinnäytetyö ja viisi opiskelijaa suoritti korkeakouluopintoihinsa kuuluvan harjoittelun hankkeessa.

Kokemusasiantuntijoita on käytetty kehittämistyössä sekä lastensuojelun että myös muiden vaativan tason palvelujen kehittämistyössä. Yhteistyötä on tehty Vetuointi-hankkeen kanssa.

Lupa auttaa! -hankkeessa rekrytoitiin myös 268 vapaaehtoista Salaista agenttia, joita hyödynnettiin hankkeen aikana monin tavoin esim. suunnittelu- ja valmistelutyössä. Kokemuksen innoittamana "rekrytoitiin" turkulaisen yhteistyöpäiväkodin kahdesta ryhmästä (esikoulu ja 4-5vuotiaat) Skidiagentteja. Tässä pilotissa saatiin kokemuksia lapsen osallisuuden vahvistamisesta sekä liitettiin työskentelyä tunnekasvatukseen ja hankkeen päätavoitteeseen palveluasenteen muuttamisesta. Lisäksi lapset saivat uudentyypistä kokemusta viestintävaikuttamisesta. Skidiagenteille avattiin oma Twitter-tili, johon koottiin lasten ajatuksia mm. auttamisesta. Reilun kuukauden mittainen pilotti päättyi Lapsen oikeuksien viikkoon hyvin sopivaan tehtävään, jossa lapset saivat toivoa opettajalta, mitä heiltä kysytään ja saivat tämän jälkeen vastata kysymykseen. Twitter-tilille liittyi hetkessä yli 150 seuraajaa, ja sillä julkaistiin noin 100 twiittiä.

1.4 Viestintä

Hankkeelle laadittiin viestintäsuunnitelma. Monikanavaisen viestinnän ensisijaiseksi kohderyhmäksi määriteltiin lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevät ammattilaiset, viranhaltijat ja päättäjät. Hanketiimin jäsenistä koottiin viestintätiimi (ml. muutosagentti, hankepäällikkö ja -sihteri), joka kokoontui 63 kertaa. Seuraavat viestinnän ja markkinoinnin luvut on koottu marraskuussa 2018.

Lupa auttaa -hankkeen nettisivut (www.lupaauttaa.fi) julkaistiin 1.5.2017. Sivujen katseluja on ollut 129 000, istuntoja 60 300 ja kävijöitä on ollut 31 400. Nettiuutisia julkaistiin 162 ja SoteLeaks-blogipostauksia 70.

Lupa auttaa! -hanke toimi aktiivisesti sosiaalisessa mediassa. Twiitit 705, Twiittien näyttökerrat 11/2018 43 300, Twitter-seuraajat 690, Skidiagenttien twiitit 101, muutosagentin twiitit 2 008 (Ja valtavasti hankeagenttien omia twiittejä). Facebook-seuraajia oli 1 146 ja Facebook-viestejä 578. Facebook-viestien näyttökerrat 20 700. Youtube-videoita 49 ja niiden näyttökertoja 8 430.

Lupa auttaa! -uutiskirjeitä tehtiin 19. Uutiskirjeen tilaajia 594 henkilöä/tahoa ja kirjeiden avausprosentti oli 44,2. Mediatiedotteita tehtiin 19, lehti-ilmoituksia 2. Salaisten agenttien Hämäräperäiset rekrytointikortteja painettiin 2000. Haastatteluja tehtiin lukuisia. toimitettiin postijakeluna 43 670 varsinaissuomalaisiin perheisiin ts. talouksiin joissa asuu alle 18 vuotiaita lapsia.

Markkinointiapua kunnille Pyydä apua! nappiin liittyen: julisteet 242 kpl, ovitarrat 898 ja kortit 3 800. Neuvola-chatin osalta kortteja 2 000 kpl, Kotipalvelun lahjakortit 20.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Lisäksi toteutettiin viestintäkampanjoita mm. Lastensuojelun 1000 tekoa talkoot, Facebook-joulukalenteri 2017 (24 luukkua), Facen ja Skidiagentti-twitterkampanja sekä Lapsi- ja perhepalvelut N-Y-T -lehtiartontaan palautetut Lupa auttaa! -sarjakuvat (lasten tekemät), joita julkaistiin sosiaalisessa mediassa. Lisäksi julkaistiin Lupa auttaa! -sanasto 20 sanaa ja hankkeen lopputuotoksena LAPE-agentin käsikirja, johon koottiin hankekauden aikana tuotettuja hyviä käytäntöjä ja malleja.

Palveluasenteen Boot Camp-valmennussarja (7 valmennuskertaa) toteutettiin yhteistyössä V-S KompAssin (I & O -kärkihanke) kanssa.

Hankesuunnitelmassa mainittu matalan kynnyksen hyvien käytäntöjen tori toteutettiin kuvaamalla Ihmevideoita. Niihin koottiin hyviä käytäntöjä, toimivia työmenetelmiä ja toimintakulttuurin muutokseen liittyviä asioita. Ihmevideoita tehtiin 37 kpl. Lisäksi tuotettiin ns. palveluasennevideo ja hankkeen aikaansaannokset yhteen kokoava päätösvideo. . ja ne ovat katsottavissa hankkeen youtube-kanavalla.

1.5 Suhde maakuntavalmisteluun – Lapsiperhepalveluiden järjestämisen käsikirja

Lupa auttaa! -hanke on hankekauden kauden aikana linkittynyt Varsinais-Suomessa tiiviisti yhteistyöhön maakunta- ja sote-uudistusorganisaation kanssa ja on osaltaan tuottanut sote- ja maakuntauudistusta tukevia mallinnuksia ja muita materiaaleja. Tarve lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuden kuvaamiseen on syntynyt maakunnan muutosorganisaation taholta, johon hankkeen toimesta on vastattu.

Osana palvelujen mallintamista Lupa auttaa! -hanke on sote- ja maakuntauudistuksen tueksi koonnut järjestämisen käsikirjaa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kokonaisuutta tarkastellen. Tämä palvelukokonaisuus nivoutuu osaksi maakunnan laajempaa järjestämisen käsikirjaa, johon kuvataan tulevaisuutta viitoittaen kaikki lakisäätteisesti maakunnan järjestämävastuulle tulevat tehtävät ja palvelut. Lupa auttaa! -hankkeen yhteen kokoama ja muotoilema tuotos osaksi maakunnan järjestämisen käsikirjan kokonaisuutta luo pohjan ja linjaa Varsinais-Suomen maakunnalle lasten, nuorten ja perheiden palvelujen järjestämiseen ja toimeenpanemiseen.

Järjestämisen käsikirjassa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kokonaisuus muodostuu sosiaali- ja terveydenhuollon perustason- eli perhekeskuspalvelujen, erityistason palvelujen ja vaativan tason palvelujen muodostamasta yhteen sovitetusta kokonaisuudesta. Järjestämisen käsikirja kuvaa palvelukokonaisuutta JHS-palveluluokitukseen perustuvaan rakenteeseen pohjaten yksittäisten palvelukuvauksien kautta eri sosiaali- ja terveydenhuollon tasoilla ja yhdyspinnoilla järjestettävien palvelujen kokonaisuutta ja linkittymistä toisiinsa sekä muihin toimijoihin ja sidosryhmiin (esim. kunnat, järjestöt jne).

Lupa auttaa! -hanke on osana pilotointi ja palvelujen mallintamistyötä tuottanut tietyin osin kehittämistyön ja mallintamisen tueksi prosessikaaviokuvia.

Toteutus

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Järjestämisen käsikirjan kokoaminen aloitettiin maaliskuussa 2018 ja siihen liittyvää täydennys- ja täsmennystä on tehty/tehdään hankekauden loppuun asti. Järjestämisen käsikirjan rakenteellisena runkona on JHS-palveluluokitus.

Järjestämisen käsikirjan laatimiseen on osallistunut hanketiimin lisäksi laaja-alainen ja monimuotoinen toimijoiden ja asiantuntijoiden joukko, kuten:

- Perhekeskustyöryhmä
- neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työryhmä
- perheneuvolan työryhmä
- perheoikeudellinen työryhmä
- Lapsiperhesosiaalityön ja lastensuojelun asiantuntijatyöryhmä
- Varsinais-Suomen sairaalapalvelutuotannon työryhmän avoerikoisairaanhoidon työryhmä
- Nuorten päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiantuntijat
- Osaamis- ja tukikeskuksen johtoryhmä
- suun terveydenhuollon asiantuntijat
- Raskaus- ja synnytystoiminnan asiantuntijat
- kuntoutuksen asiantuntijat
- LAPE ohjausryhmä
- LAPE työvaliokunta
- muut sidosryhmät ja asiantuntijatoimijat tiettyjen palvelujen kohdalta (kuten ohjaamotoiminta, ensi- ja turvakotipalvelut)
- Järjestämisen käsikirjan laatimisessa on tehty tiivistä yhteistyö hankkeen työntekijöiden toimesta Varsinais-Suomen maakunnan muutosorganisaation eri työryhmien ja suunnittelijoiden kanssa (kuten osallistuen palveluohjauksen, kuntoutuksen, palveluverkkosuunnittelun, hyvinvoinnin- ja terveydenedistämisen työryhmiin sekä aikuissosiaalityön, vammaispalvelujen, kasvupalvelujen suunnittelijoiden kanssa yhteistyötä tehden)

Järjestämisen käsikirjan laatimisessa on huomioitu vahvasti kansallisella tasolla laaditut LAPE-muutostyötä ohjaavat periaatteet ja linjaukset sekä näitä kansallisella tasolla tukevat ja ohjaavat materiaalit, luonnokset ja julkaisut.

Järjestämisen käsikirjan tueksi Lupa auttaa! -hanke on koostanut teema-alueittain täsmäntäviä käsikirjoja perhekeskuksen ja lastensuojelun kokonaisuuksien osalta.

Prosessikaaviota on tehty vastaten hankkeessa tunnistettujen tarpeiden osalta, jotka ovat vaihdelleet eri kehittämisteemoittain ja vastuualueittain. Prosessikaaviota on luotu yhteistyössä kehittämisosioista vastaavien hanketyöntekijöiden sekä heidän työhönsä liittyvien toimijoiden, asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Prosessikaaviota on luotu myös yhteistyössä Varsinais-Suomen sote- ja maakuntauudistusorganisaation tarpeisiin

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

vastaten ja heidän työtään tukien. Prosessikaavioiden kuvaamisessa on käytetty Raision kaupungilla käytössä olleella Microsoft Vision-ohjelmalla.

Prosessikaavioita on tehty:

- Perhekeskustoiminnan kehittämisosalta (Vakka-Suomen pilottiin liittyvät mallinnukset; Pyydä apua-nappi, eroauttaminen, Perhetyön ja lastensuojelun jalkautuminen varhaiskasvatukseen, avoin kohtaamispaikkatoiminta, väkivallan ehkäisytyön, lastensuojelun systeminen toimintamalli, alueellisen perhekeskuksen ohjausryhmä, sivistystoimen kouluille tarjottava konsultaatiopalvelu, Varhaiskasvatuksen ja perhekeskuksen yhteistyö/MLL:n soppaa ja sympatiaa-osahanke)
- Perhekeskuksen palvelutarpeen arvio
- Maakunnallisen perheoikeudellisen yksikön osalta prosessikaavioina kuvattu (Ennakollinen isyyden tunnustaminen, lapsen syntymän jälkeinen isyyden selvittäminen, huolto- asuminen ja tapaamissopimus, elatussopimus, olosuhdeselvitykset, adoptio)
- Tulevan maakunnallisen kehittämistyön ja pilotoinnin tueksi prosessikaavio Kotipalvelun valinnanvapauspilottiin.

Järjestämisen käsikirja lasten, nuorten ja perheiden palvelujen osalta on koottu yhteen tekstimuotoisesti, word tiedostoon, joka arkistoidaan sekä sähköisesti että paperiversiona. Järjestämisen käsikirjasta on koottu myös esitysmateriaalia muutosagentin käytettäväksi sekä powerpoint- että prezi-esitys muodoissa.

Se luovutetaan maakunnan muutosorganisaation käyttöön, eteenpäin työstettäväksi ja hyödynnettäväksi osaksi sote- ja maakuntauudistuksen suunnittelun ja toimeenpanon tueksi. Myös prosessikaaviot siirtyvät tuotoksina tarvittaessa hyödynnettäväksi maakunnallisten ratkaisujen ja toimintamallien toimeenpanon tueksi. Prosessikaaviot ovat tallennettu sähköiseen muotoon kuvatiedostoina sekä arkistoitu paperiversioina.

Järjestämisen käsikirjan osalta päivitystyö ja jatkokehittäminen tulee jatkumaan hankekauden päätyttyä. Järjestämisen käsikirjan laatimisen osalta on tunnistettu tulevaisuuden jatkotyöstämisen kannalta kriittiset osa-alueet ja jatkokehittämistarpeet. Järjestämisen käsikirjan työn jatkamisen kannalta oleelliset seikat on koottu yhteen erilliselle liitteelle jatkotyön tueksi.

Järjestämisen käsikirjan osalta jatkokehittämissuhteena palvelukuvauksien laatimisessa voisi hyödyntää vielä tarkemmin palvelukohtaista segmentointia, SWOT-analyseja tms. Järjestämisen käsikirjaan tulisi vielä paremmin kuvata mittareita, tunnuslukuja ja tavoitteita niin toiminnan, talouden kuin laadun ja vaikuttavuuden näkökulmista. Lisäksi linkittyen/osana järjestämisen käsikirjaan tulisi kirjata palvelulupaukset sekä kuvata keskeisimmät palvelupolut lasten, nuorten ja perheiden palvelujen osalta.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen järjestämisen käsikirjan yhteen nivottu kirjallinen tuotos tukee osaltaan Varsinais-Suomen sote- ja maakuntauudistuksen suunnittelua sekä mahdollista toimeenpanoa tulevaisuudessa.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Prosessikaaviokuvien tavoitteena on ollut havainnollistaa ja mallintaa hankkeen aikana pilotoituja toimintamalleja ja palveluja. Kehittämistyön tuloksena on luotu maakunnallisia ratkaisuja tiettyjen kehittämissosioiden osalta ja prosessikaaviot toimivat yhtenäisten toimintamallien kuvaajina ja mallintajina näiden kehittämissosa-alueiden osalta. Tietyltä osin prosessikaavioita on luotu hahmottamaan ja mallintamaan tulevan kehittämistyön tueksi ja ennakoiden tulevia pilotointeja.

2 Sähköiset palvelut

Varsinais-Suomen maakunnan yhteisiä sähköisiä LAPE-palveluja ei ole ollut käytännössä lainkaan hankkeen alkaessa. Kunnat ja pienet kuntayhtymät ovat toimineet erikseen ilman yhteistyötä. Täten maakunnassa on helposti ollut 27 erilaista näkökantaa siihen, miten asioita pitäisi hoitaa, ja miten niitä on hoidettu tähän asti.

Hankesuunnitelmassa mainittiin kehitettävänä osa-alueina videopuhelut, chatit, hakulaari, pyydä apua -nappi ja sähköinen perhekeskus -malli ja ne kaikki on myös toteutettu hankkeen aikana. Hankesuunnitelman varsinaisissa sähköisissä palveluissa ei mainittu LASTA-hanketta, mutta sen levittäminen on muuten vahvasti mukana hankesuunnitelmassa, ja myös siihen liittyen on tehty työtä sähköisten palvelujen osalta.

Toteutus viivästyi jonkin verran suunnitellusta koska, hankkeen sähköisten palveluiden hankeagentti vaihtui kesken hankekauden.

Pyydä Apua -nappi

Yleinen lasten ja perheiden käyttöön tarkoitettu avunpyyntö-nappi tilanteissa, joissa tuntuu, että on tarvetta saada joltakin apua, mutta ei ole täsmälleen tiedossa, miten tämän avun saisi parhaiten itselleen järjestymään. Toiminnon kehittäminen aloitettiin jo hankkeen alussa ja se tullut käyttöön vuoden 2018 alussa. Tällä hetkellä se on käytössä 17 maakunnan kunnassa. Hankeviranomaiset käsittelevät hankkeen aikana järjestelmään tulleet avunpyynnöt ja ohjaavat ne sitten asiakkaan kunnan työntekijöille. Hankkeen päätyttyä avunpyynnöt käsittelevät suoraan kaikkien järjestelmässä mukana olevien kuntien työntekijät oman kuntansa osalta. Sovittu vasteaika on, että avunpyyntöön vastataan seuraavan työpäivän aikana. Avunpyynnöt tilastoidaan järjestelmän sisällä ilman henkilötunnisteita. Järjestelmään mahdollisesti liittyy vielä 4 kuntaa loppuvuoden 2018 aikana (Masku, Mynämäki, Nousiainen ja Vehmaa), mutta se on vielä osaksi vahvistamatta.

Yhteenvetona voi todeta, että suurin tarve Pyydä apua-napin kautta tulleissa yhteydenotoissa liittyy sosiaalihuollon palveluihin. Erityisesti eroon liittyvät kysymykset, taloudelliset pulmat ja huoli lapsen voinnista tai oireista ovat yhteydenottojen syitä. Eniten yhteydenottoja tuli äideiltä. Tarkempi yhteenveto Pyydä apua -napin käytöstä löytyy liitteestä 1.

Neuvola-chat

Lasten- ja äitiysneuvoloiden asiakkaiden ja terveydenhoitajien väliseen kommunikointiin tarkoitettu chat-keskustelupalvelu. Se on otettu käyttöön maakunnan 17 kunnassa loppuvuodesta 2018 ja vuodenvaihteessa 2018-2019 mukaan tulee vielä yksi kunta

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

(Kaarina). Palvelu toimii kunkin kunnan/kuntayhtymän omilta neuvola-sivuilta. Chatissa annetaan yleisluonteista informaatiota, kunnes vuoden 2019 alussa saadaan käyttöön vahva suomi.fi –henkilötunnistus, jonka jälkeen myös potilasasiakirjojen käsittely chatin tukena on mahdollista. Tämä lisäominaisuus ei tule varsinaisesti käyttöön hankekauden aikana, koska sen käyttööntulo on toteutettu valmiiksi Raision uudistetuille kotisivuille, jotka julkaistaan käyttäjille tammikuun 2019 aikana. Kaikki mukana olevat kunnat käyttävät tätä tunnistuspalvelua saman käyttööntulon kautta.

Neuvola-chattia ehdittiin käyttää hankekaudella melko vähän, koska järjestelmän käyttöönotossa oli viivästyksiä. Eri kunnat ovat tulleet siihen mukaan eri tahtiin, ja siksi järjestelmän mainostus on ollut melko vähäistä. Asiakkaat vastaavat kuitenkin aina kyselyn lopuksi hymiö-kyselyyn. 1.11-21.12.2018 ajalta sen tulokset ovat seuraavat:

NEUVOLATYYPPI	ASIAKAS POISTUNUT ENNEN Keskusteluvuoroa	ASIAKkaita keskusteluissa	KYSELYYN VASTANNUT	TYTYTYVÄINEN	NEUTRAALI	TYTYTYMÄTÖN
LASTENNEUVOLA	12 kpl (9,3 % asiakkaista)	117 kpl	58 kpl	50 kpl (86,2 %)	5 kpl (8,6 %)	3 kpl (5,2 %)
ÄITIYSNEUVOLA	14 kpl (21,2 % asiakkaista)	52 kpl	28 kpl	24 kpl (85,8 %)	2 kpl (7,1 %)	2 kpl (7,1 %)
YHTEENSÄ	26 kpl (15,4 % asiakkaista)	169 kpl	86 kpl	74 kpl (86,0 %)	7 kpl (8,2 %)	5 kpl (5,8 %)

Osa asiakkaista ei siis ole syystä tai toisesta odottanut pääsyä varsinaiseen chatiin, eli ovat poistuneet ollessaan chat-jonossa odottamassa omaa vuoroaan. Syinä voi olla esim. se, että jonotusaika on ollut pitkä (kaikkienensa chatissa on ollut vähän asiakkaita, joten se ei tunnu järkevältä), tai sitten he eivät ole vakavissaan edes aikoneet keskustella, vaan ovat vain uteliaisuudesta klikanneet uutta toimintoa, ja poistuneet kiireesti ennen kuin virkailija ehtii poimimaan heidät varsinaiseen keskusteluun.

Hakulaari

Hakulaari (<http://www.hakulaari.fi>) on V-S lastensuojelujärjestöjen hallinnoima hakukone, jonne on tarkoitus tallentaa, tai on jo tallennettu, tiedot eri järjestöjen tarjoamista palveluista lapsille, nuorille ja perheille Varsinais-Suomessa. Hakulaarin toimintaa on kehitetty hankkeen aikana käyttäjystävälliseksi. Ennen hanketta se oli lähinnä viranomaiskäytössä, mutta nyt sen käyttööntulo on muokattu myös loppuasiakaskäyttöä silmällä pitäen.

Sähköinen perhekeskus

Sähköisen perhekeskuksen mallin ensimmäinen versio on julkaistu joulukuussa 2018 sivulla: <http://www.varsinais-suomenperhekeskus.fi/>

LASTA-kaltointo- ja esitietojen keruulomake ja sähköiset lastensuojeluilmoitukset

Yhteistyössä sairaanhoitopiirin ja poliisin kanssa on kehitetty malli, jonka mukaisesti sähköinen lasta – kaltointo- ja esitietojen keruulomake ja sähköiset lastensuojeluilmoitukset voidaan toteuttaa. Mallin mukaisen lomakejärjestelmän toteuttamiseksi järjestettiin marraskuun lopussa tarjouskilpailu. Tarjousten perusteella

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

saatiin valittu sopiva toimittaja, ja järjestelmän omistajuus saatiin sovittua V-SSHP:n haltuun, mutta järjestelmää ei pystytty kuitenkaan toteuttamaan enää hankekauden aikana rahoituksellisista ja toteutusaikataulullisista syistä, joten sen mahdollinen toteutus jää maakunnan jatkokehitysorganisaation harteille.

Sijaishuollon tabletit

Salossa, Turussa ja Naantalissa on otettu käyttöön lastensuojelun sijoituksessa käyttöön 7 tablettia / kunta, joiden avulla sosiaalityöntekijät ja sijoitetut lapset voivat pitää yhteyttä toisiinsa. Näiden tablettien käyttö alkoi Salossa jo vuoden 2018 alussa, ja jatkui muiden kuntien osalta kesällä 2018. Tablettien käytön kokeilukausi päättyi vuoden 2018 lopussa. Tablettien käyttökokemuksista tehtiin loppuvuoden aikana erillinen selvitys (ks. lastensuojelun raporttiosuus). Salossa on kesän 2018 alussa kysely sijaishuollon tablettien osalta käyttökokemuksia, ja ne olivat olleet sekä lasten että sosiaalityöntekijöiden mielestä positiivisia, eli käyttö oli ollut helppoa, yhteydenpito säännöllistä ja vapautunutta, ja tablettien käyttö oli muutenkin lähentänyt lapsia ja sosiaalityöntekijöitä toisiinsa. Salo on jatkamassa tablettien käyttöä myös hankekauden jälkeen.

Tekoäly-projekti

Tekoäly-projektissa on kyse siitä, että lähellä Turun Yliopistoa olevien tahojen kanssa on suunniteltu järjestelmää, joka pyrkii lastensuojelun asiakkaiden asiakirjoista päättelemään syy-yhteyksiä, mitkä ovat johtaneet siihen, että asiakkaista on tullut lastensuojelun asiakkaita. Kyseessä on siis asiakirjojen analysointi-työväline. Sen toteuttamispäätöksen tekeminen, ja mahdollinen käyttöönotto, jää kuitenkin maakunnan jatkokehitysorganisaation haasteeksi, eli tähän liittyen ei tehdä päätöksiä enää tämän hanke-kauden aikana.

SocFinder

SocFinderilla on ainoana toimijana Suomessa tarjota hakukone-työväline, johon voidaan kirjata kaikki lastensuojelun laitoshoitopaikkojen tiedot reaaliaikaisine käyttöastetietoineen. Sovellukseen halutaan kuitenkin vielä vastaavasti mukaan myös perhesijoituspaikat ja mahdollisesti myös kotihoitoa antavien toimijoiden tiedot. Sovelluksen hankintapäätöksen tekeminen mahdollisine edellä mainittuine lisäosineen, ja mahdollinen toteutus, jää kuitenkin maakunnan jatkokehitysorganisaation haasteeksi, eli tähän liittyen ei tehdä päätöksiä enää tämän hanke-kauden aikana.

Inforglobe Case Manager – ja eroperhesovellukset

Loppuvuoden 2018 aikana on kokeiltu Case Managerien eli perhedynamiikan ongelmiin perehtyneiden ratkaisukonsulttien apuna järjestelmää, johon voi kirjata ja seurata perheiden ongelmaselvittelyihin ja mahdollisiin terapiakäynteihin liittyvän hoitosuunnitelman toteutumista. Samoin on kokeiltu järjestelmää, joka pyrkii eroperhetilanteessa selvittämään, onko perheellä sellaisia yhteisiä toiveita ja odotuksia, joiden ratkaisemisella mahdollinen erotilanne olisi vältettävissä. Järjestelmän mahdollinen

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

jatkokäyttö hankekauden jälkeen jää VSSHP:n ja Kaarinan päätöksenteon varaan. Työkalun käyttö Case manager-pilotissa on raportoitu erityis- ja vaativan tason palvelujen raporin yhteydessä.

Opit ja palautteet

Sähköisten palvelujen osalta on saavutettu etukäteen hankesuunnitelmassa mainitut toimintokokonaisuudet. Sähköisten palveluiden kehittämisellä on tavoiteltu sitä, että asiakkaat saivat helpommin pidettyä yhteyttä viranomaisiin, ja saivat helpommin tarvitsemansa avun, ilman että heidän täytyy joka asiassa käydä fyysisesti virastoissa, neuvoloissa tai muissa sote-alueen toimintapisteissä.

Edellisessä kohdassa mainitut tavoitteet on saavutettu siltä osin, että uusia yhteydenpitoa helpottavia toimenpiteitä ja työvälineitä on saatu toteutettua, mutta ne ovat toisistaan melko irrallisia ja hieman pirstaleisia, joten on vaikea sanoa, että miten suuri hyöty niistä on pitkässä juoksussa ja varsinkin maakuntatasolla ajateltuna. Jos olisi ollut varmuus maakuntien toteutumisesta tällä hetkellä esityksessä olevan maakuntalain mukaisena jo hankkeen aikana, niin hyöty olisi tullut suuremmaksi, koska toiminnoista olisi voitu kehittää aidosti maakunnallisia. Nyt ne on saatu käyttöön vaihtelevasti eri kunnissa. Osa työkaluista on kuitenkin nykyiselläänkin sellaisia, että ne selkeästi tukevat kuntien välistä yhteistyötä.

Hankkeen aikana on tullut selkeästi ilmi se, että vaikka erilaiset sähköiset palvelut ovat jo kaikkienensa melko arkipäivää, niin kun sellainen pitäisi ottaa käyttöön omassa päivittäisessä työssään, niin se herättää helposti suurta vastustusta ennakkoluulojen ja omien oppimis- ja käyttökykyjen aliarvioimisen takia. Täten on erittäin tärkeää, että loppukäyttäjille annetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tietoa siitä, minkälaisia järjestelmiä ollaan kehittämässä. Jos järjestelmä on tulossa käyttöön ”puskasta”, niin sen käyttöön saaminen vaatii helposti paljon enemmän työtä kuin jos sitä olisi markkinoitu käyttäjille jo hyvissä ajoin.

Siirtyminen pysyvään toimintaan

Hankkeen aikana toteutetuista työvälineistä osa siirtyy jonkin yksittäisen kunnan käyttöön, tai jonkin yksittäisen kunnan vetämäksi toiminnaksi, joka sitten laskuttaa osan työvälineen käyttökustannuksista muilta kunnilta. Tällaisia työvälineitä ovat Pyydä Apua –nappi, Neuvola-chat ja sijaishuollon tabletit.

Sähköinen perhekeskus jää maakunnan kehitysorganisaation vastuulle. Samoin vielä kehityspäätöstä odottavat työvälineet eli Tekoäly-projekti ja SocFinder lastensuojelun sijoituspaikka –sovellus, sekä sähköinen LASTA-kaltoinsohjelun esiselvityslomake sekä sähköiset lastensuojeluilmoitukset, jäävät maakunnan kehitysorganisaation mietintään. Hakulaari on V-S lastensuojelujärjestöt ry:n hallinnassa.

Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Hanke tulee jäämään osaksi keskeneräiseksi, sillä hankkeen aikana toteutettuja toimenpiteitä ei pystytä viemään loppuun asti. Tämä johtuu siitä, että kun hanke-aikana ei tule varmuutta maakunta- ja sote-lakien toteutumisesta. Täten myöskään maakunnan

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

yhteistä sähköistä alustaa ei vielä ole olemassa, joten myöskään sen päälle ei ole voitu kehittää aitoja maakunnallisia toimintoja siinä määrin kuin olisi toivottu.

Sähköiset toiminnot eivät ole koskaan valmiita, ja niitä on varmasti tarvetta kehittää jatkossakin lisää. Erilaiset sähköiset lomakkeet ja yhteydenpitokanavat tulevat jatkossakin yleistymään. Ja aina täytyy muistaa yksi asia: Jos jokin järjestelmä on valmis, niin se on vanhanaikainen.

3 Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto

Tässä raportissa perhekeskustoimintamallin raportin yhteydessä raportoidaan myös matalan kynnyksen eroauttaminen, vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen sekä monikulttuurisuus osana perhekeskuskehittämistä. Yhdyspintatyöskentely (varhaiskasvatus, perusopetus, lastensuojelun ja väkivallan ehkäiseminen) on mallinnettu ja raportoidaan ao. kohdissa.

3.1 Perhekeskustoimintamallin kehittäminen

Perhekeskuskäsite on ymmärretty eri tavoin ja perhekeskusmallin mukaista toimintaa on toteutettu Varsinais-Suomen kunnissa jo ennen LAPE-kautta vaihtelevin tavoin. Osassa kunnissa (3) perhekeskus on tarkoittanut lapsiperhepalvelujen yhteistä ja monitoimijaista organisaatiota, osassa kunnissa matalan kynnyksen perhekahvilamaista kohtaamispaikkaa. Perhekeskusmaista toimintaa ovat järjestäneet kunnat itse, järjestöt ja seurakunnat. Lupa auttaa! -hankkeen tekemässä kuntakyselyssä syksyllä 2017 14 kuntaa vastasi haluavansa kehittää perhekeskustoimintaa paikallisen perhekeskustyöryhmän kanssa.

Hankkeessa tavoitteena on ollut kehittää matalan kynnyksen palveluita maakunnallisesti luomalla lähipalveluna toimiva perhekeskustoimintamalli. Perhekeskustoimintamallin kehittämisessä on huomioitu maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeet sekä erotilanteiden palvelujen saatavuus. Pyrkimyksenä on ollut ottaa käyttöön toimintakäytänteitä, jotka edistävät sekä asiakkaiden että työntekijöiden osallisuutta ja vuorovaikutteista kohtaamista sekä moniammatillista yhteistyötä. Palveluita on kehitetty yhdessä lapsiperhepalveluissa toimivien ja perheiden kanssa.

Toteutus

Kehittämistyön tueksi perustettiin maakunnallinen perhekeskustyöryhmä, johon nimettiin monialaisesti 12 henkilöä. Työryhmä työskenteli tavoitteellisesti sekä toimintamallia että sisältöjä kehittäen. Hankeagentti toimi työryhmän koollekutsujana.

Hankkeen toimintalogiikkaan liittyen asiakkaana olivat kaikki Varsinais-Suomen 27 kuntaa, jotka halutessaan tilasivat hankkeen kotisivulta haluamansa kehittämisspaketin. Vuonna 2017 tehdyssä kuntakyselyssä nousi esille että 14 kuntaa halusivat kehittää

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

perhekeskustoimintaa paikallisesti oman kuntansa alueella. Tästä syystä luotiin ja toteutettiin perhekeskustoiminnan kehittämispaketti. Kehittämispaketti toteutettiin näissä kunnissa ja lisäksi 5 muuta kuntaa tilasivat paketin myöhemmin alkuvuodesta 2018. Perhekeskustoiminnan kehittämispaketista tehty oma pilottiraportti (drive). Perhekeskustyöryhmät jatkavat itsenäisesti toimintaansa kuntien alueella.

Maakunnan alueella toimi Raision, Kaarinan ja Uudenkaupungin alueella perhekeskus, joiden toimintaa hankkeen aikana vahvistettiin LAPE tavoitteiden mukaisesti ja linkittämällä yhdyspinnat ja sidosryhmät vahvemmin toimintaan mukaan. Lisäksi hankkeen aikana käynnistyi perhekeskustoiminta Turussa ja perhekeskuksen valmistelutyö Liedon kunnassa, Loimaan ja Laitilan kaupungeissa sekä Salon seudulla ml. Somero. Vakka-Suomen alueella käynnistettiin perhekeskustoimintamallin pilotti, jossa mukana kaikki alueen 6 kuntaa (Uusikaupunki, Laitila, Pyhäranta, Kustavi, Taivassalo, Vehmaa). Alueellisesta pilotista tehty oma pilottiraportti.

Perhekeskustoimintamalliin liittyvä kehittämistyön eri vaiheet etenivät suunnitellusti alla olevan taulukon mukaisesti. Poikkeamaa syntyi hankkeen loppuvaiheessa, kun Varsinais-Suomen maakuntavalmisteluun liittyen emme saaneet perhekeskustoimintamalliin liittyvää palveluverkkoa julkaistuksi. Tämä aiheutti myös käytännön tasolla perhekeskustoimintamallin testaus/pilottivaiheelle hankaluuden, sillä alueellisen perhekeskustoimintamallin kokonaisuutta emme päässeet käytännön tasolla testaamaan/rakentamaan. Alueellinen perhekeskustoimintamalli on työstetty paperiversiona ja sen eri sisältökokonaisuuksia pilotoitiin eri alueilla osana kuntien omaa perhekeskustoiminnan kehittämistyötä.

5-6/2017	maakunnallisen perhekeskustyöryhmä perustaminen ja työskentelyn käynnistäminen. perhekeskustoiminnan aloitusseminaari
1.7.2017	Hankeagentin työ käynnistyi
7-9/2017	perhekeskustoiminnan määrittelyä, aiheen ja kohderyhmän tutkiminen, ymmärtäminen
10-11/2017	ideoiden konseptointi, asiakashaastattelujen ja salaisten agenttien hyödyntäminen
talvi 2017-2018	toteutetaan sovitut pilotit, arvioidaan kokemukset ja kerätään asiakaspalaute
kevät 2018	tarkennetaan mallia kokemusten ja arvion perusteella
kesä 2018	mallin arviointia asetettuihin tavoitteisiin verraten
syksy 2018	perhekeskustoimintamallin juurruttamisen käynnistäminen

Maakunnallinen perhekeskustoimintamalli luotiin. Koska maakuntavalmistelun palveluverkkotyöskentely ei edennyt LAPE-hankekauden aikataulun kanssa samanaikaisesti niin emme pystyneet vahvistamaan perhekeskusten asemoimista osaksi maakunnan palveluverkkoa.

Maakunnallinen perhekeskustoimintamalli sisältää ehdotuksen alueellista perhekeskuksista, joissa toteutuu palveluverkoston kaikki palvelut. Alueellisen perhekeskuksen toimialue on määritelty tiettyjen kuntien alueeksi. Alueella voi olla myös perhekeskuksen toimipisteitä joissa saatavilla suppeampi palvelutarjotin. Avoin kohtaamispaikka toiminta toteutuu jokaisen kunnan alueella verkostomaisesti osana

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

perhekeskuksen toimintaa. Perhekeskustoimintamallin kehittämistyössä hyödynnettiin kansallisia linjauksia ja kansallisen työryhmätyöskentelyn aineistoja. THL tuottaa yhdessä STM ja OKM kanssa kansallisen perhekeskustoiminnan käsikirjan maakuntien toiminnan tueksi. Lupa auttaa! -hankkeessa on tehty Muistilista perhekeskustoiminnan juurruttamiseksi -tyyppinen julkaisu ja siihen liittyvä diasarja.

Kasvatus- ja perheneuvolatoiminta linkitettiin osaksi tulevaa perhekeskustoimintamallia. Maakunnan perheneuvolat toimivat hyvin erilaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisilla toimintaperiaatteilla. Kartoitettiin kokonaisuus ml. palvelu- ja prosessikuvaukset, joita käytettiin työryhmätyöskentelyn pohjana. Koottiin työryhmä, joka valmisteli ehdotuksen yhteiseksi toimintamalliksi osana maakunnallista perhekeskustoimintamallia. Työryhmä osallistui myös järjestämisen käsikirjan tekstin tuottamiseen. Kasvatus- ja perheneuvolatyöryhmä jatkaa kokoontumista LAPE kauden jälkeen muutosagentin johdolla. Tarve kokoontumiselle on, sillä tunnistettiin tarve keskustella maakunnallisen perheneuvonnan yksikön perustamisesta vrt. maakunnallinen perheoikeudellinen yksikkö.

Maakunnan alueella järjestöt ja seurakunnat tuottavat avointa kohtaamispaikkatoimintaa jokaisen kunnan alueella. Nykyistä kohtaamispaikkatoimintaa kehitettiin valtakunnallisten kriteereiden mukaisesti osaksi perhekeskustoimintamallia. Koottiin kohtaamispaikat osaksi Lapsiperheiden palvelukarttaa, joka löytyy Lupa auttaa! -hankkeen kotisivulta. Perustettiin alueelliset kohtaamispaikkaverkostot (4 kpl). Verkostot jatkavat toimintaansa Lastensuojelun keskusliiton Perheet keskiöön -hankkeen koordinoimana. Lisäksi hankkeen aikana käynnistettiin Pöytyällä ja Turun kauppakeskus Skanssissa perhekeskustoimintamallin mukaiset kohtaamispaikat. Pöytyällä koordinaatio vastuu on järjestöllä ja toiminnassa vahvasti mukana kunnan sote-palvelut ml. ikäihmisten palvelut ja seurakunta. Skanssin kohtaamispaikka toiminnasta vastaa Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä ja mukana kauppakeskuksen lapsiperheiden palvelujen ympärille koottu verkosto jossa edustettuna Kela, järjestöt, Turun kaupunki varhaiskasvatus ja yhteispalvelupiste Monitorin palvelut.

Maakunnalliseen perhekeskustoiminnan kehittämistyöhön ja alueellisiin pilotteihin osallistui myös Kela. Kelan alaisuudessa on paljon lapsiperheiden palveluihin liittyviä palveluita mm. etuudet. Kelan linkittäminen mukaan tulevaa perhekeskustoimintaa on tärkeää. Kelan oman kehittämistyön eteneminen on myös LAPE hengen mukaista jolloin esimerkiksi palveluneuvontaa/-ohjausta jatkossa voisi saada jalkautuvasti perhekeskuksen toimipisteissä tai avoimissa kohtaamispaikoissa. Kelan omana pilottina Varsinais-Suomessa oli monialainen tiimityöskentely. Tämä kokeilu jatkuu vuoden 2019 puolelle. Tästä tehty oma pilottiraportti.

Perhekeskustoimintamallin kehittämistyön tukena järjestettiin kaikille avoimia perhekeskuseminaareja (5 maakunnallista perhekeskusfoorumia, 2 alueellista perhekeskuseminaaria Vakka-Suomi ja Salon seutu sekä 1 seminaari yliopiston ja korkeakoulujen kanssa). Tämän avulla tarjottiin mahdollisuus laajalle joukolle perhekeskustoiminnan kehittämisestä kiinnostuneille osallistua yhteiseen kehittämistyöhön.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Tulosindikaattorit	2016	2018	Lähde
<i>Perhekeskustoiminnan kehittämispaketti ja työryhmän perustaminen</i>	0	19 kuntaa	<i>pilottiraportti</i>
<i>Perhekeskustyöryhmät kunnissa</i>	3	19	<i>pilottiraportti</i>
<i>Perhekeskustyöryhmien konsultaatio/kokouksiin osallistuminen</i>	0	51	<i>hankeagentin kalenteri/ 2kk hankeraportit</i>
<i>Perhekeskus</i>	3 kuntaa ml. 1 alueellinen	7 kuntaa ml. 2 alueellista	<i>kuntien toimintasuunnitelma ja talousarvio</i>
<i>Avoim kohtaamispaikka</i>		2 uutta LAPE työskentelyn tuloksena	<i>n.250 MLL, srk, kunta google kartta</i>
<i>Maakunnallinen perhekeskustyöryhmä</i>	0	kokoontui 11	<i>muistiot arkistoitu</i>
<i>Perhekeskustoiminnan strateginen työryhmä</i>	0	2	<i>muistiot arkistoitu</i>
<i>Perhekeskuseminaarit</i>	0	8 osallistujamäärä 455	<i>seminaarien ohjelmat, materiaalit arkistoitu. Materiaalit hankkeen kotisivulla</i>
<i>Vakka-Suomen perhekeskustoiminnan pilotin ohjausryhmä (6 kuntaa)</i>	0	kokoontui 6 krt	<i>muistiot arkistoitu. pilottiarviointi raportti tehty</i>
<i>Perheneuvolatyöryhmä</i>	0	4	<i>muistiot arkistoitu hankeagentin kalenteri/ 2kk hankeraportit</i>
<i>Yhteistyötapaamiset sidosryhmien kanssa</i>		11	<i>hankeagentin kalenteri/ 2kk hankeraportit</i>
<i>Yhteistyötapaamiset seurakuntien kanssa</i>		2	<i>hankeagentin kalenteri/ 2kk hankeraportit</i>
<i>Avoim kohtaamispaikkatoiminnan työryhmä</i>		5	<i>hankeagentin kalenteri/ 2kk hankeraportit</i>
<i>Avoimen kohtaamispaikkatoiminnan verkostot</i>	0	4	<i>hankeagentin kalenteri/ 2kk hankeraportit</i>
<i>Valtakunnallisen perhekeskusyhdyskuntien ja avoimen kohtaamispaikan työryhmien työkokoukset</i>	0	21	<i>hankeagentin kalenteri/ 2kk hankeraportit</i>
<i>Sähköinen asiakaskysely</i>		17 kuntaa vastauksia 805	

Perhekeskuseminaarien lisäksi kehittämistyöhön osallistui iso joukko perheitä. Perheille tehtiin hankkeen aikana sähköinen kysely kuntien kotisivujen kautta. Kysely toteutettiin 17 kunnan alueella ja vastauksia saatiin 805. Vastauksia hyödynnettiin kuntien omassa perhekeskustoiminnan kehittämistyössä. Lisäksi hankeagentti jalkautui avoimen kohtaamispaikkatoiminnan taustatyöskentelyyn liittyen haastattelemaan perheitä Turun Perhetalo Heidekenin/ Marakattiin ja Raision perhekeskus Satelliittiin. Kohtaamisia oli 30. Hankkeen salaiset agentit ryhmä osallistui perhekeskustoiminnan kehittämiseen kolmella tehtävällä, jotka liittyivät osallisuuteen, avoimeen kohtaamispaikkatoimintaan ja

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

perhekeskuksen asiakkuuksiin. Perhekeskusosaamisen check-lista tehtiin perhekeskustoimijoiden käyttöön.

Yhteistyö Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöjen ja seurakuntien kanssa toteutui säännöllisillä yhteistyötapaamisilla. Molemmat tahot olivat edustettuina maakunnallisessa perhekeskustoiminnan kehittämissyryhmissä sekä kuntien perhekeskustyöryhmissä (lähinnä MLL paikallisyhdistykset ja paikallisseurakunnat). LAPE-hankekauden aikana järjestöt saivat omaan maakunta/sote yhteistyön kehittämiseen STEA-rahoitteisen hankkeen JärjestöSote-hanke 113, Varsinais-Suomi, ja sen kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä.

Yliopiston ja korkeakoulujen kouluttajien kanssa tehty yhteistyön vaikutuksia ovat esimerkiksi tulevaisuuden koulutusohjelmien sisältöjen laajentaminen mm. perhekeskustoimintaympäristössä vaaditun osaamisen vahvistamisella. Kouluttajien tietoisuuden lisääminen ja sitä kautta tiedon välittäminen opiskelijoille on tärkeää tulevaisuudessa. Tulevaisuuden lapsiperhepalveluissa tarvitaan uudenlaista geneeristä osaamista. Perhekeskusosaaminen koskettaa monia ammattiryhmiä. Perhekeskusosaaminen liittyy toimintakulttuuriin ja arvoperustaan, toimintamalleihin ja menetelmiin sekä johtamiseen. Perhekeskus tarjoaa ainutlaatuisia mahdollisuuksia monitieteiselle tutkimukselle ja kehittämiselle osana uudistuvaa sote-palvelujärjestelmää.

Perhekeskustoimintamallin mukaisia perhekeskuksia on käynnistymässä LAPE muutoksen jälkeen vähintään 4 kunnan alueella kuntien omana toimintana.

Opit ja palautteet

Perhekeskustoiminnan kehittämistyöstä kerättiin kirjallista palautetta maakunnalliselta perhekeskustyöryhmältä ja perhekeskusseminaarien osallistujilta webropol-kyselyjen avulla. Palautekoonnit tallennettu hankearkistoon. Lisäksi eri kohtaamisissa mm. kuntien perhekeskustyöryhmät ja sidosryhmien tapaamiset hankeagentti sai suullista palautetta koskien perhekeskustoimintamallia, sen kehittämistä ja yleisesti LAPE työskentelyyn liittyen.

Asiakaspalautetta kerättiin 17 kunnan alueella ja vastauksia saatiin 805. Näistä tehtiin koosteet kunnittain. Asiakaspalautteista toiveita perhekeskustoimintamalliin liittyen olivat:

- lähipalvelujen mahdollisuus
- palvelujen saavutettavuus ja yhdenvertaisuus
- asiakkaan kohtaaminen
- sähköisten palvelujen lisääminen/monipuolistaminen
- viestinnän täsmentäminen ja lisääminen.

Perhekeskustoimintamalli koettiin positiivisena ja ymmärrettiin lapsi- ja perhelähtöisyyden merkitys. Varhaisen tuen merkitys ja oikean avun saaminen oikea-aikaisesti ymmärrettiin myös tulevaisuudessa korjaavien palvelujen kuormittavuutta keventävänä tekijänä. Toimintakulttuurin muutos mietitytti ja uudenlaisen työskentelytavan käyttöönotto herätti kysymyksiä. Koska palveluverkkoa ei voitu julkaista niin syntyi kysymyksiä/ pohdintaa tulvaisuuden toimipisteiden asemoinnista.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Pysyvä toiminta ja jatkotoimet - siirtyminen pysyvään toimintaan

Perhekeskustoiminnan kehittäminen on tuonut lapsiperhepalvelujen toimijoita laajasti yhteisten pöytien ääreen. Kehittämistyö on tavoittanut perhekeskuspalveluverkoston kaikkia toimijoita. Alueellisten perhekeskusverkostojen ylläpitäminen osana kuntien LAPE-työryhmien työskentelyä ylläpitää ja vahvistaa perhekeskustoimintamallin juurtumistyötä.

Toimintakulttuurin muutos on käynnistynyt. Palvelujen tuottaminen yhteistyössä systeemisen toimintamallin mukaisesti vaatii työntekijöiltä uudenlaista osaamista ja luopumista aiemmista työtavoista, sillä perhekeskustoiminta tulevaisuudessa edellyttää yhteistyötä, työparityöskentelyä ja jalkautumista perheiden lähiympäristöihin. Maakunnallisen LAPE-työryhmän tehtävänä ylläpitää perhekeskustoimintaan liittyviä toimintaperiaatteita ja juurruttaa ne osaksi maakunnan toimintaa. Siirtymäkauden ajan vaatii teeman ylläpitoa vahvistamalla kuntien LAPE-työryhmien perhekeskusosaamista.

Perhekeskustoimintamalli on mallinnettu siinä laajuudessa, kun se tässä sote- ja maakuntavalmistelun tilanteessa Varsinais-Suomessa on mahdollista. Tällä hetkellä, kun tuleva maakunta ei ole vielä toiminnassa, siirtymäkauden ajan perhekeskustoimintamallia ja siihen liittyviä sisältöjä yllä pitää tuleva muutosagentti ja kunta-agentti. Maakunnallisella LAPE-työryhmällä tärkeä rooli myös ylläpidon ja juurruttamisen tehtävässä.

Kuntien oma perhekeskustoiminta mahdollistuu toistaiseksi (ennen sote- ja maakuntauudistuksen toteutumista) kuntien omana kehittämistyönään. Ne kunnat jotka ovat päättäneet käynnistää oman perhekeskustoiminnan etenevät siinä omien suunnitelmien mukaisesti.

LAPE-muutosohjelmassa perhekeskustoimintakokonaisuus oli laaja. Maakunta- sote- valmistelun nopeampi eteneminen olisi edistänyt perhekeskustoimintamallin käytännön toteutusta ja käyttöön ottoa huomattavasti. Hankesuunnitelmassa kehittämiseen liittyvät asiat toteutuivat, mutta perhekeskusmallin käyttöönotto ei päässyt maakunnallisella/alueellisena perhekeskustoimintana käyntiin. Tästä johtuen maakunnan alueella valmisteltiin kuntien omia perhekeskustoimintamalleja, joiden pohjana oli LAPE-muutosohjelman perhekeskustoimintamalli. Tässä työssä kuntien tukena oli hankeagentti ja LAPE-materiaalit. Tätä voidaan pitää myös hankkeen tuloksena.

Perhekeskustoimintamalli on sekä rakenteellinen että toiminnallinen kokonaisuus, joka olisi vaatinut tiiviimpää valmistelutyötä sote-muutosorganisaation kanssa. mm. maakunnallinen palveluohjaus ja palveluverkko. Perhekeskustoimintamallin koordinaatio ja johtamisrakenne ovat Varsinais-Suomen perhekeskustoimintamallissa tällä hetkellä ehdotuksena, sillä se tulee olemaan kytköksissä tulevan maakuntarakenteen kanssa. Ehdotus noudattaa kansallisia linjauksia. Perhekeskustoimintamalli on kirjattu Lupa auttaa! -hankkeen tekemään maakunnan järjestämisen käsikirjaan lapsiperhepalvelujen kokonaisuuteen.

Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Perhekeskustoimintamalli on valmis käyttöön otettavaksi, mutta vaatii toiminta-alustan, jossa konkreettisesti päästään yhteensovittamaan palveluja sekä toiminnan että

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

henkilöstön tasolla. Perhekeskustoiminnan asemointi sekä maakunnan palveluverkkoon että tulevaan maakunnan organisaatorakenteeseen jää avoimeksi.

Kun perhekeskustoimintamalli on käyttöön otettu niin siihen liittyvä arviointi ja tutkimustyö voi käynnistyä. Perhekeskustoiminta tarjoaa opiskelijoille käytännön harjoittelujaksopaikkoja ja mahdollisuuden oppinäyte, tutkimus- ja projektitoille.

Hankkeessa pilotoitu perhekeskuskortti tulee jatkossa saada alueellisen perhekeskuksen käyttöön. Avoimen kohtaamispaikkatoimintaan arviointityökalu on kehitteillä ja valmistuu osana Perheet keskiöön -hanketta. Jatkohanke perhekeskustoimintamallin juurruttamiseen ja käyttöön ottoon. Nuorten toiminnan tiiviimpi kuvaus perhekeskustoimintaan mm. ohjaamot.

3.2 Matalan kynnyksen erouttaminen osana perhekeskustoimintamallia

Lupa auttaa! -hankkeen tavoitteena oli maakunnan eropalveluiden toteuttajien ja palvelujen kartoitus ja uudenlaisen erouttamisen mallin luominen yhdessä erouttajien verkoston kanssa.

Eropalveluja kartoitettiin ottamalla yhteys keskeisiin toimijoihin, haastateltiin heitä ja osallistettiin heidät verkostotyöskentelyyn. Tilanne eropalveluiden osalta oli varsin kirjava maakunnan tasolla, mutta myös kuntatasolla. Palvelut olivat joka paikassa vaihtelevasti saatavilla ja saavutettavissa eikä varsinaisia eropalveluja oltu aikaisemmin monessakaan paikkaa mietitty isompana kokonaisuutena. Kaikki olivat tehneet omaa työtänsä olematta välttämättä tietoinen toistensa tekemästä työstä ja palveluista, mihin asiakkaita voisi ohjata. Maakunnan osalta vain Turun seudulla oli aiemmin kokoontunut erouttamisen verkosto.

Asiakkaille tehtiin asiakaskysely tammikuussa 2018, kyselyyn johtava linkki oli avoinna eri toimijoiden nettisivuilla ja vastaanotoilla. Vastauksia saatiin 44 ja niitä on hyödynnetty kehittämistyössä.

Yhteistyötä on tehty kuntien ja järjestöjen kanssa. Järjestöistä tiiviisti mukana ovat olleet Turun ensi ja turvakoti ry., MLL, seurakunnat ym. Yhteistyötä on tehty monipuolisesti ja järjestöjen edustus on pyritty myös juurruttamaan osaksi erouttamisen verkostoja ja heidän osaamistaan tuomaan esille ja lähetekäytäntöjä tuomaan joustavimmiksi.

Toteutus ja tulokset

Erouttamisen verkostoja ollaan perustettu Varsinais-Suomen jokaiseen seutukuntaan. Verkostoja ollaan rakennettu oletetuille perhekeskusalueille yli kunta- ja organisaatorajojen. Erouttamisen verkostojen tehtävänä on ollut muun muassa kehittää erouttamisen palveluja ja helpottaa palveluihin ohjautumista. Verkostot on koottu eroperheitä työssään kohtaavista ammattilaisista ja kokoonpanot ovat vaihdelleet alueittain. Ammattilaiset ovat koostuneet lastenvalvojista, perheneuvojista, psykologeista, sosiaalityöntekijöistä, psykiatrisista sairaanhoitajista, perheohjaajista/-valmentajista, oikeusavustajista ja perhetyöntekijöistä. Yhteistä kaikilla toimijoilla on ollut aito halu auttaa perheitä ja yhteisenä tavoitteena saada tuki perheille mahdollisimman varhain.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Verkostoissa on ollut jäseniä vaihtelevasti ja osalla seutukunnista verkostot ovat kokoontuneet tiiviisti, osalla hiukan harvemmin. Kehittämiskohteita ja tavoitteita on laadittu joka alueelle omien tarpeiden ja toiveiden pohjalta. Verkostot jatkavat kokoontumisiaan hankkeen jälkeenkkin ja siihen on luotu oma suunnitelmansa kunkin verkoston kanssa.

Vakka-Suomessa eroauttamisen verkostoon osallistui 11 ammattilaista Vakka-Suomen kunnista ja muista alueen toimijoista. Aineistoa eroauttamisen mallin pohjaksi kerättiin kehittämismenetelmiä hyödyntäen. Menetelmiksi valikoitui fokusryhmähaastattelu ja workshop -työskentely. Näitä menetelmiä hyödyntäen saatiin tuotua eri alojen ammattilaisten osaamista yhteen. Aineiston ja kirjallisuuden perusteella luotiin eroauttamisen malli. Malli arvioitiin yhdessä verkoston ja erikseen kootun asiakasraadin avulla. Malli julkaistiin kaikkien Vakka-Suomen kuntien nettisivuilla.

Eroauttamisen palveluja on mallinnettu visuaaliseen muotoon sekä prosessinomaiseen muotoon. Eroauttamisen malleja on tehty Vakka-Suomen seutukuntaan seutukunnallinen versio (Vakka-Suomi), Turun ja Kaarinan kaupungeille omat. Lisäksi on tehty alueellisesti toiveiden mukaisia malleja, kuten Turun Ero-kartta. Eroauttamisen mallit löytyvät kuntien nettisivuilta ja apuaeroon.fi -sivustolta. Eroauttamisen prosessi on kuvattu ja se tullaan kuvaamaan myös järjestämisen käsikirjaan perhekeskustoiminnan alle yhtenä sisältönä.

Erotilanteissa olevien vanhempien sekä lasten kohtaamisen ja ammattilaisten osaamisen vahvistamista on toteutettu koulutusten sekä foorumien avulla sekä sovitteluosaamista lisätty ja juurrutettu. YVPL:n kanssa käynnistettiin erovertaisryhmän suunnittelu Laitilaan ja toiminta alkaa keväällä 2019.

Vanhemmuussuunnitelmaa on tuotu tutuksi kaikille verkostoille. Turussa se on otettu jo laajalti käyttöön ja kokemukset raportoitu kansallisen kehittämistyön tueksi. Suunnitelma on vakiintunut ison yksikön käyttöön. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisesta kirjoitettiin myös artikkeli kansalliseen LAPE-julkaisuun.

Yhdessä Turun ensi- ja turvakoti ry:n koordinoiman eroauttajien verkoston (järjestöt, seurakunnat ja kunnat) kanssa luotiin uudenlainen lapsiperheiden eroauttamisen valmennusmalli, jossa huomioitiin lapsiperheiden monimuotoisuus ja eri tasot ja vaikutetaan vanhemmuuteen eron jälkeen ja vanhempien tapaan suhtautua lapseen ja huomioida tämän tarpeet. Tästä kokonaisuudesta tuli Puhutaan erosta -illat valmennussarja, joka toteutui syksyllä 2018 kauppakeskus Skanssissa. Sijainti mahdollisti helpon pääsyn, uudenlaisen imagon ja anonyymiyden huomioinnin. Kokonaisuus oli laaja. Valmennuksista vastasi alueen ammattilaiset niin kunta kuin järjestö/srk -sektoreilta. Iltoihin osallistui vaihtelevasti 5-15hlöä. Palautetta niistä kerättiin ja kokemukset olivat erittäin positiiviset. Jatkoa tällä sarjalla on suunniteltu kevääksi 2019.

Myös yhdessä YVPL:n kanssa toteutettiin ja levitettiin Eron ABC -iltoja vanhemmille ja Eron ABC-luentoja ammattilaisille.

Ammattilaisten koulutuksia järjestettiin seuraavasti:

<i>Ero lapsiperheessä</i>	<i>4.4.2018</i>	<i>Raisio</i>	<i>150/hlö</i>
<i>Ero lapsiperheessä osa 2.</i>	<i>16.10.2018</i>	<i>Kaarina</i>	<i>80/hlö</i>
<i>Eron ABC ammattilaisille</i>	<i>3.10.2018</i>	<i>Laitila</i>	<i>15/hlö</i>
<i>Eron ABC ammattilaisille</i>	<i>15.10.2018</i>	<i>Salo</i>	<i>40/hlö</i>

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Ero lapsiperheessä koulutuksista on kerätty systemaattisesti palautetta ja sitä tullaan hyödyntämään jatkossa eroauttamisen koordinaattorin tehtävässä Varsinais-Suomessa (Tuentu). Palautetta kerättiin myös Puhutaan erosta -valmennuksista ja palautetta hyödynnetään jatkoa suunniteltaessa.

Palveluun ohjautumista sujuvoittavana ja asiakasta palvelevana tuotoksena on luotu eroauttamisen malli osaksi maakunnallista perhekeskustoimintamallia. Malli ohjaa yhä joustavampaan, nopeampaan ja tarkoituksenmukaisempaan ennaltaehkäisevään tukeen ja korjaavaan avun saantiin. Ammattilaiset pitivät verkoston kokoontumisia erittäin hyödyllisinä ja raportoivat konsultaatioiden ja ohjauksen käytönsä heidän välillään lisääntyneen. Malli otettiin positiivisesti vastaan palveluohjauksen välineenä eri toimipaikoissa.

Hanke oli edistämässä Kesäyliopiston tarjontaan perheasioiden sovittelijan perusopinnot vuodelle 2019, mikä auttaa myös juurruttamaan sovitteluosaamista ja helpottaa ammattilaisten hakeutumista koulutukseen.

Dokumentointi ja tuotokset

Eroauttamisen mallit ja prosessi on dokumentoitu kuntien (Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Taivassalo, Kustavi ja Pyhäranta, Kaarina, Turku) nettisivuille. seuraavasti:

Muistiot raportoidaan hankkeen ohjeiden mukaan. Kunnille on toimitettu eroauttamisen malleista painettuja kortteja, sähköisesti levitettävä versio sekä painettava versio. Apua eroon.fi -sivuston päivitystä jatkaa Turun Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Opit ja palautteet

Kokemukset perustetuista verkostoista ovat olleet positiiviset ja aihe on koettu ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi. Kaikki auttajat eivät tunteneet ennalta toisiaan, toistensa työtapoja, erityisosaamisia tai sitä, kenellä asiakkaalla on oikeus käyttää mitään palvelua. Yhteydenpito ja konsultaatio ovat lisääntyneet auttajien välillä ja asiakkaita on ollut helpompi ohjata toisen vastaanotolle. Erityisesti pienillä paikkakunnilla verkostoituminen on koettu arvokkaaksi. Arvokkaana on koettu myös se, että tapaamisissa on saanut tilaisuuden tarkastella asioita eri ammattikuntien näkökulmasta. Verkostoituminen on lisännyt yhdessä tekemisen kokemusta – perheiden parhaaksi.

Eroauttamisen mallin kehittämistyöhön koottiin kokemusasiantuntijoista koostuva asiakasraati. Raati pääsi ottamaan kantaa malliin. Raati koottiin hankkeessa toimivista salaisista agenteista eli hankkeen vapaaehtoisista. Yhden kirjeen mukana vapaaehtoisille meni pyyntö liittyä eroauttamisen mallin asiakasraatiin. Halukkaita jäseniä raatiin ilmoitautui viisi. Jäsenille lähetettiin sähköpostitse malli ja arvioinnin tueksi annettiin muutamia aihealueita, joita olivat mallin visuaalinen ilme, asiasisältö ja mallin hyödynnettävyys.

Raadin jäsenet pitivät kaikki mallin visuaalisesta ilmeestä. Asiasisältö sai positiivista palautetta. Eräs raadin jäsen kuvasi, miten olisi itsekkin eron äkillisesti omaa perhettään kohdanneena tarvinnut juuri tämän tyyppistä koontia palveluista ja vahvistusta sille, mistä

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

mitäkin apua on saatavilla. Eräs vastaaja piti mallia hyvänä, mutta toivoi kuitenkin ammattilaisten panostavan entistä enemmän asiakkaiden aitoon kohtaamiseen. Aihepiiri on selvästi koskettava ja vielä pitkänkin ajan jälkeen merkittävä.

Pysyvä toiminta ja jatkotoimet - Siirtyminen pysyvään toimintaan

Eroauttamisen alueelliset/seutukunnalliset verkostot jatkavat toimintaansa seuraavasti:

<i>Vakka-Suomi (2.painosta)</i>	<i>kiertävä systeemi, Uki kevät -19</i>	<i>Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Taivassalo, Kustavi ja Pyhäranta</i>
<i>Kaarina</i>	<i>kunnan omana toimintana</i>	<i>Kaarina</i>
<i>Turun seudun eroauttajaverkosto</i>	<i>jatkaa, Tuentu</i>	<i>Turku + ympäristökunnat ja järjestöt</i>
<i>Loimaan seutu</i>	<i>Kiertävä systeemi, Loimaa kevät -19</i>	<i>Loimaa, Marttila, Oripää</i>
<i>Salon seutu</i>	<i>Salo koordinoi</i>	<i>Salo, Somero</i>

Koordinaatiovastuu maakunnan tasolla siirtyy Turun ensi- ja turvakoti ry:lle, joka on saamassa uuden hankkeen aiheeseen. Kuntien LAPE-ryhmiä tulee tiedottaa eroauttamisen alueellisista verkostoista ja niiden toiminnasta, jotta toiminta laajenisi ja sen jatkuvuus voidaan turvata. Jatkossa olisi tärkeää, että koulutukset tavoittaisivat vieläkin paremmin opettajat, päiväkodin väen, neuvolat ym. universaalit palvelut ja muut jotka tekevät päivittäin töitä näiden lasten ja perheiden parissa.

3.3 Monikulttuurisuus ja monimuotoisuus

Varsinais-Suomi on ollut muuttovoittoinen maakunta viime vuosina pitkälti maahanmuuton takia. Maahanmuuttajia on tullut Varsinais-Suomeen pääasiassa työperäisesti, mutta myös pakolaisia ja muiden statuksen omaavia on muuttanut seudulle. Maahanmuuttajien osuus väestöstä on huomattava erityisesti Turun seudulla. Toisaalta osassa Varsinais-Suomen kuntia ei ole lainkaan maahanmuuttajia, kuten Pyhärannassa vaikkakin myös Vakka-Suomen seutukunnalla positiivisen rakennemuutoksen myötä on tullut runsasta muuttoliikennettä.

Hankkeessa tavoitteena on ollut, että matalan kynnyksen palvelujen kehittämisessä (perhekeskus) huomioidaan maahanmuuttajataustaisten, turvapaikanhakijoiden sekä muiden monikulttuuristen perheiden tarpeet.

Hankkeen edetessä työ maahanmuuttajaväestön kanssa laajeni kattamaan myös monikulttuurisuuden ja moninaisuuden aihe-alueet kuten etniset vähemmistömme (romanit ja saamelaiset); erilaiset maahanmuuttajaryhmät.

Toteutus ja tulokset

Lupa auttaa! -hankkeessa maahanmuuttajakysymysten parissa työskentely on aloitettu lokakuun lopulla 2017 tekemällä kartoitus- ja selvitystyötä.

Maahanmuuton ja monikulttuurisuus teeman ympärille perustettiin moniammatillinen kehittämistyöryhmä, joka kokoontui neljä kertaa (marraskuu -17 – maaliskuu -18) .

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Työryhmän nimi oli MAKU. Työryhmä oli perhekeskustoiminnan alatyöryhmä, jäseniä työryhmässä oli kuusi. Työryhmässä on mukana myös kokemusasiantuntijuutta. Mukana työryhmässä mm. Sateenkaari koto ry / Opetuskoti Mustikka, MLL, Suomi-Venäjä seura ja Raision srk.

- Työryhmän tehtävänä oli nostaa esiin ja hakea tarvittavia ratkaisuehdotuksia palvelujärjestelmän kehittämiseksi siten, että ne vastaavat aiempaa paremmin maahanmuuttajataustaisten perheiden ja lasten erityistarpeisiin
- Työryhmä huolehti siitä, että perhekeskusmallin kehittämisessä huomioidaan maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeet (sis. kohtaamispaikka, osallistuminen päivähoitoon ja kouluun)
- Kotouttamisen kehittämisen huomioiminen
- Ammattilaisten roolin vahvistaminen tunnistamaan maahanmuuttajataustaisten perheiden tuen tarpeita

Hankkeessa toteutettiin asiakaskysely maahanmuuttajien tarpeisiin ja toiveisiin liittyen koskien perhekeskusta. Kyselyä toteuttivat työryhmän jäsenet omissa organisaatioissaan sekä kaksi vapaaehtoista EVS-vaihto-oppilasta, jotka rekrytoitiin mukaan kartoitusvaiheessa (Sondip ry). Vastauksia saatiin 16. Tämän lisäksi on tehty Turun neuvoloihin terveydenhoitajille kysely. Neuvolapiireiksi valikoitui ne, joissa on eniten maahanmuuttajaperheitä asiakkaina.

Turun ammattikorkeakoulun hallinnoimassa MARJAT -hankkeessa opinnäytetyönä (YAMK) valmistui työ, jossa kartoitetaan kouluterveydenhoitajien koulutustarpeita maahanmuuttajiin ja monikulttuurisuuteen liittyen. Tämän tutkimuksen alustavat tulokset saatiin työryhmän käyttöön. Opinnäytetyön tuloksena syntyneitä verkkokoulua levitettiin ammattilaisille hankkeen seminaareissa ja siten saatiin tutkittuun tietoon perustunutta verkkokoulua juurtumaan. <https://monikulttuurinenosaaminen.wordpress.com>

Koulutuksen suunnittelu aloitettiin edellä esitettyjen tulosten pohjalta. Yhteistyöhön koulutuksen järjestämiseen saatiin ELY-keskuksen Kotona Suomessa -hanke ja Turun ammattikorkeakoulun Marjat- hanke. Järjestettiin Lapsiperhe kotoutuu -kiertue. Kiertueelle saatiin yhteistyöhön Kela, TE-toimisto, alueellisesti kansalaisopistot, MLL, sosiaalitoimi. Painopiste oli kotouttamisjärjestelmän ja peruspalvelujen kehittämisessä maahanmuuttajataustaisille lapsille, nuorille ja perheille.

Lapsiperhe kotoutuu -kiertue toteutettiin seuraavasti:

<i>paikkakunta</i>	<i>päivämäärä</i>	<i>osallistujat</i>
<i>Salo</i>	<i>11.9.18</i>	<i>18</i>
<i>Uusikaupunki</i>	<i>2.10.18</i>	<i>60</i>
<i>Loimaa</i>	<i>17.10.18</i>	<i>15</i>
<i>Turku</i>	<i>25.10.18</i>	<i>20</i>

Erytistason monimuotoisuuskyseksiä varten perustettiin syksyllä 2018 ryhmä, joka kokoontui kahdesti syksyn 2018 aikana. Työskentelyssä olivat mukana Turun yliopisto/sosiaalityö, Åbo Akademi/religionsvetenskap, Siirtolaisinstituutti, Turun

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

kaupunki/Ulkomaalaistoimisto, Suomen Punainen Risti/VOK Perno ja Turun kriisikeskus. Lupa Auttaa! -hankkeen hankeagentti toimi ryhmässä myös kokemusasiantuntijan roolissa. Ryhmä päätyi ottamaan kantaa paitsi erityistason kysymyksiin, myös monimuotoisuusteemaan perustasolla.

Työryhmässä tehtiin määrittely tulevan perhekeskuksen tavasta huomioida maahanmuuttajat ja monikulttuuriset perheet:

- Perhekeskuksessa perhe kohdataan arvostaen hänen elämänsä kokonaisuutta. Tavoitteena on kunnioittaa perheiden erilaisia uskontoja sekä kulttuurieroja. Perheitä kohdellaan kaikkia yhdenvertaisina. Asioista viestitään selkokielellä.
- Perhekeskus edistää maahanmuuttajien kotoutumista muun muassa luomalla avoimia kohtaamispaikkoja ja ohjaamalla perheet tarvitsemiinsa palveluihin.

Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Ilman huoltajaa tulleet turvapaikanhakija- ja pakolaislapset tarvitsevat monipuolisia lapsen edun, hoidon ja huolenpidon turvaavia ratkaisuja. Esimerkiksi edustajajärjestelmää on nähty tarvetta kehittää mm. edustajien koulutuksen ja perehdytyksen osalta. Näiden osa-alueiden kehittäminen vaatii jatkotyöskentelyä.

Monimuotoisuuden kohdalle kyse ei ole erityiskysymyksistä, joita voisimme siirtää vain vaativalle tasolle esimerkiksi OT-työhön, vaan monimuotoisuuden problematiikka on siirrettävä osaksi peruspalveluiden arkea nykyistä tehokkaammin. Nykyistä selkeämmät ja helpommin saatavilla olevat konsultaatiokäytännöt erityiskysymyksistä, riittävän varhainen verkostoituminen sekä kaikille työntekijöille tuotava rakenteellinen yleinen ymmärrys monimuotoisuuskysymyksistä olisivat askeleita oikeaan suuntaan. Perustasolla riittänee kuuntelu, empatia ja kunnioittava työote, mutta vaativammalle tasolle siirryttäessä tarvitsemme erityiskysymysten syvällistä ymmärrystä. Tätä voidaan saavuttaa koordinoitulla asiantuntijatahojen verkostoitumisella, tiukemmilla käytännön ja tutkimuksen linkittämisillä maakuntamme alueella, sekä yhteistyöllä erityisesti monimuotoisuuden kentällä toimivien kolmannen sektorin katto-organisaatioiden kanssa, toki järjestötoiminnan erityispiirteet huomioiden. Palveluita muotoillessamme on oleellista pysähtyä miettimään sitä, kenelle olemme palvelut suunnitelleet ja täten, pystyttävä vastaamaan kysymykseen siitä, kenen tarpeeseen pystymme vastaamaan. Kuulemmeko kaikkien asiakkaidemme tarpeet?

LAPE-kehittämistyön päättyessä avoimia kysymyksiä ovat:

- Kuka koordinoi tulevaisuuden monimuotoisuusnäkökulman huomioimista maakunnassamme niin että näkökulma kattaa kaikki palvelut eikä sitä luokitella ainoastaan erityiskysymykseksi?
- Mitä koulutusta tulisi antaa kaikille maakunnan sote -työntekijöille aihealuetta koskien ja kenen järjestämänä?
- Miten saada käytäntö ja tutkimus linkitettyä yhä paremmin? Alueellamme on nimittäin huomattavan paljon osaamista ko kysymyksiä koskien, joka jää käytännön työntekijöille näkymättömäksi.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

4 Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena ja Lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos

Lupa auttaa! -hankkeessa toimintakulttuurin muutos-kehittämisosio integroitiin pääosin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ja opiskeluohjelman kokonaisuuksiin ja siksi ne myös raportoidaan näiden yhdessä. - Lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos –kehittämisosiossa tehtiin yhteistyötä Kasvun tuki-kokonaisuuden kanssa. Hankkeessa toteutettiin Ihmeelliset vuodet – ja Lapset puheeksi koulutuskokonaisuudet. Unicefin kanssa yhteistyössä tehtiin video Lapsiystävällinen maakunta- koulutuksesta.

Varhaiskasvatus ja perusopetus ja opiskeluohjelma toteutettiin ja ne raportoidaan omina kokonaisuuksinaan.

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen hankeagentti tapasi elo-lokakuussa 2017 erikseen jokaisen Varsinais-Suomen 27 kunnan varhaiskasvatusjohtajan. Keskustelut toteutettiin teemahaastatteluna, jossa kartoitettiin erityisesti varhaiskasvatuksen keskeisiä yhteistyökumppaneita. Keskusteluissa nousi esiin toimivia yhteistyön malleja sekä kehittämiskohteita ja puutteita yhteistyössä. Erityiseksi kehittämistyön toiveeksi nousi yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä lastensuojelun ja perhepalveluiden perhetyön välillä.

Perhetyön jalkautuminen varhaiskasvatukseen oli Lupa auttaa! -hankkeen käynnistyessä Varsinais-Suomessa hyvin vähäistä, hajanaista ja organisoimatonta. Raisiota lukuun ottamatta lähinnä yksittäiset perhetyöntekijät olivat tätä työssään omatoimisesti toteuttaneet.

Perhetyön jalkauttaminen varhaiskasvatukseen -toimintamallin kehittäminen valikoitui hankealueen strategiseksi päätavoitteeksi kahdesta syystä. Ensimmäinen ja painavin peruste nousi suoraan varhaiskasvatusjohtajien toiveista ehkäisevien ja SHL:n mukaisten perhepalveluiden ja perhetyön sekä varhaiskasvatuksen välillä. Toisaalta hankkeen palvelulupauksena oli, että päiväkodeista saa apua. Lisäksi perusteluna pilotin käynnistämiseksi oli rohkaisevat kokemukset niistä kunnista, joissa perhetyötä oltiin jalkautettu varhaiskasvatukseen. Tähän perustuen hankeagentti vieraili 21.8.18 Hämeenkyrössä ja Ylöjärvellä tutustumassa paikallisiin malleihin. Lisäksi hyviä kokemuksia oli jo saatu malliksi Raisiossa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteiden taustalla olivat hankkeen palvelulupaukset muuttaa ammattilaisten ja kansalaisten palveluasennetta (Lupa auttaa) sekä lupaus siitä, että päiväkodista ja koulusta saa myös apua. Näiden lupauksen varaan rakentui Löytöhetki-palvelu, jonka tavoitteena oli toisaalta motivoida kuntien varhaiskasvatusjohtajien kautta varhaiskasvatuksen henkilöstöä uudelleen palveluasenteeseen sekä kartoittaa keskeisiä yhteistyön kehittämisen tarpeita, jotta perheet voisivat paremmin saada apua myös ja suoraan päiväkodeista. Vaikka työskentely keskittyi perhetyön ja

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

varhaiskasvatuksen yhteistyöhön, vaihtelevasti mukana kehittämistyössä olivat eri kunnissa esim. neuvola, lastensuojelun sosiaalityö ja perheneuvola.

Nämä linjaukset kokosivat strategisesti yhteen myös hankesuunnitelman tavoitteet. Lisäksi toimintasuunnitelmaan liitettiin kiinteästi myös toimivaksi osoittautuneiden menetelmien (Lapset puheeksi, Ihmeelliset vuodet) kouluttaminen ja levittäminen varhaiskasvatukseen sekä Pyydä apua -napin levittäminen osaksi varhaiskasvatuksen toimintakäytäntöjä. Esimerkiksi niissä kunnissa, joissa Pyydä apua -nappi otettiin hankkeen aikana käyttöön, ehtona oli kiinnittää jokaisen päiväkodin, jokaisen sisääntulon yhteyteen Pyydä apua -tarra.

Toteutus ja tulokset

Keskeiseksi ja konkreettiseksi työvälineeksi valikoitui strategisesti Varhaiskasvatuksen perhetyön partituuri -palvelupaketti, jonka halukkaat kunnat saivat tilata. Palvelu räätälöitiin kuntien lähtökohtien ja tarpeiden mukaisesti, mutta perustaltaan tavoitteena oli jalkauttaa perhetyöntekijät päiväkoteihin. Paketti koostui pääsääntöisesti kolmesta tapaamisesta, joissa läsnä olivat sosiaali- ja terveysjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja ja muu sovittu varhaiskasvatuksen edustus, lastensuojelun edustus sekä kunnan perhetyöntekijät. Lisäksi paikalla oli vaihtelevasti sivistysjohtaja sekä neuvolan ja perhekeskuksen ja -neuvonnan edustus.

Ensimmäisessä tapaamisessa pohdittiin ja perusteltiin yhdessä tarvetta perhetyön jalkautumiselle sekä kartoitettiin olemassa olevat resurssit (päiväkotien ja perhetyöntekijöiden lukumäärä sekä perhetyöntekijöiden työtilanne). Tämän perusteella laadittiin suunnitelma, miten jalkautuminen toteutetaan ja sovittiin aikataulusta. Kaksi seuraavaa tapaamista liittyi pilotin seurantaan ja arviointiin sekä viimeinen tapaaminen erityisesti jatkosta sopimiseen hankkeen jälkeen. Toimintaa arvioitiin siis koko partituurin ajan yhdessä toimijoiden kanssa.

Partiuurin toteuttaminen on kuvattu liitteenä (Liite 2) olevaan taulukkoon. Piloteissa mukana olevien kuntien osalta merkittäviä poikkeamia ei ollut. E erityisen huomioitavaa on, että perheiden kanssa työskentely ja luottamuksen rakentaminen vaati kaikissa kunnissa enemmän aikaa kuin odotettiin. Myös niissä kunnissa, joissa päätettiin hakea korvamerkittyä perhetyön resurssia varhaiskasvatukseen, konkreettinen jalkautuminen jäi odottamaan poliittisia päätöksiä uudesta resurssista. Yksittäisenä kuntana piloteista tippui pois Salo, jota kaavailtiin mukaan. Hankeaika loppui tältä osin kesken, koska ei nähty järkeväksi aloittaa päällekkäistä työskentelyä siellä käynnissä olleen laajan systemisen koulutuksen kanssa.

Partituuri-kokonaisuuden lisäksi järjestettiin erilaisia yhteisiä työpajoja ja koulutuksia, joihin osallistuttiin moniammatillisesti ja yli kuntarajojen. Perhetyön jalkauttamisen käynnistämisen ja sen toteuttamisen tueksi valmistettiin myös konkreettista materiaalia (esim. perhetyön mallintamisen prosessikuvaukset järjestämisen asiakirjaan, mainoksia, manuaali, videomateriaalia).

Lupa auttaa! -hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Tapahtuman nimi	Tapahtuman kuvaus	Osallistujamäärä
Varhaiskasvatusfoorumi 28.11.18, Turku	Löytöhetki keskustelujen pohjalta rakennettu yhteiskehittämispaja Varsinais-Suomen varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tärkeimpänä teemana perhetyön jalkautuminen varhaiskasvatukseen.	42
Varhaisen tuen päivä 2.2.18, Turun AMK	Hanke oli mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa ko. päivää. Päivän aikana pohdittiin mm. varhaiskasvatuksen perhetyön sisältöjä.	156
Ihmeelliset vuodet -koulutus 4-6.4.18 sekä manuaali- ja esimiesinfot 18.5.18	Suomen mielenterveysseuran toteuttama koulutus	24
Varhaiskasvatuksen perhetyön aarrearkku 27.9.18, Turku	Yhteiskehittämispaja Varsinais-Suomen varhaiskasvatuksen ja perhetyö henkilöstölle. Tärkeimpänä teemana perhetyön jalkautuminen varhaiskasvatukseen. Pajaan ilmoittauduttiin ja osallistuttiin työparina (perhetyöntekijä ja varhaiskasvatuksen opettaja).	50
Monikulttuurinen perhetyö - paja 29.10.18, Turku	Turkulaisille kunnallisille ja yksityisille VEO:ille järjestetty työpaja, jossa pohdittiin varhaiskasvatuksessa toteutettavaa "perhetyötä" erityisesti monikulttuuristen perheiden kanssa toimiessa. Mukana VEO:ja myös Uudestakaupungista.	30
Road trip Ylöjärvi 28.11.18, Ylöjärvi	Liedosta, Naantalista, Raisiosta ja Turusta osallistui perhetyön ja varhaiskasvatuksen ammattilaisia Road tripille tutustumaan Ylöjärvellä toteutettuun perhetyön varhaiskasvatukseen jalkautumiseen.	18
Suomen suurin Lapset puheeksi -koulutus 11.12.18 Turku	Koulutukseen osallistui kerralla poikkeavan suuri määrä. Koulutukseen ilmoittauduttiin ja osallistuttiin 5-10 hengen moniammatillisissa tiimeissä, jotka koostuivat monipuolisesti asiakastyötä tekevästä Lapsiperheiden parissa tekevästä ammattilaisista. Koulutukseen liittyvä menetelmätyönohjaus toteutetaan kevään 2019 aikana.	250

Hankkeen aikana Vakka-Suomen perhekeskuspilotin osana toteutettiin MLL:n Varsinais-Suomen piirin kanssa yhteistyössä Soppaa & sympatiaa -illat yhdessä päiväkodissa

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Kustavissa ja kahdessa päiväkodissa Uusikaupungissa. Tämä malli soveltuu erityisen hyvin toteutettavaksi osana perhetyön jalkautumista.

Hankkeen loppuvaiheilla käynnistettiin Tunnekasvatuksen Tabletti -pilotti. Tähän osallistui mainittu yhteistyöpäiväkodin Skidiagentit (kaksi ryhmää) sekä kolme päiväkotia Naantalista ja yksi Paraisilta. Ryhmien käyttöön tuli kaupoista tuttu palautelaite, joissa oli kolme hymiota: Vihreä tarkoitti mukavaa kokemusta/yhdessäoloa, oranssi taas sitä, että oli kokenut jäävänsä yksin/ilman kaveria ja punainen tunnetta siitä, että oli tullut kiusatuksi. Laite oli koko ajan esillä sovitussa paikassa ja palautetta sai käydä antamassa aina, kun siltä tuntui. Opettaja sai sähköpostitse joka päivä raportin ryhmän "tunneilmastosta". Erityisesti korostettiin, että laitteen käytön ohella piti olla päivittäiset tunnekasvatuskeskustelut, joissa yhdessä opetellaan esim. vaikeista asioista puhumista. Koska pilotti on vielä kesken loppuraporttia kirjoitettaessa, on laajemmista kokemuksista mahdoton kerto, mutta alustavat kokemukset laitteesta ja sen hyödynnettävyydestä ovat oikein hyviä.

Dokumentointi ja tuotokset

Jalkauttamisen tueksi tuotetusta materiaali koottiin marraskuun lopussa manuaaliksi, jota kunnat voivat tulevaisuudessa hyödyntää mallia käynnistäessään tai käyttäessään. Mallista on loppuraportin lisäksi kirjoitettu pilottikuvaus ja tuotettu materiaalia mm. LAPE-agentin käsikirjaan ja järjestämisen asiakirjaan. Lisäksi mallista on kirjoitettu lyhyt artikkeli THL:n julkaisuun sekä tuotettu videomateriaalia.

Opit ja palautteet

Saatuja kokemuksia arvioitiin yhdessä toimijoiden kanssa yhteisesti keskustellen koko pilottien ajan. Vanhempien kokemusten arvioinnin osalta vaikuttavuuden arviointi jää tulevaisuudessa kuntien toteutettavaksi, koska sen osalta esim. kustannusvaikutusten arviointiin hankekausi oli liian lyhyt. Palautteet perheiltä ovat kuitenkin olleet pääsääntöisesti erittäin positiivisia. Myös tavoiteltua suoria yhteydenottoja perhetyöntekijöihin on perheiltä tullut kaikissa pilottikunnissa. Arvioinnin toteuttamisen osalta tärkeässä roolissa on varhaiskasvatuksen, perhetyön ja perhekeskusten lisäksi tulevaisuudessa LAPE-ryhmät.

Ensimmäinen huomio piloteista oli, miten helppoa ja nopeaa yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perhetyön ammattilaisten välillä on käynnistää. Tähän ei tarvita uusia resursseja, vaan yhteinen tahto ja ymmärrys. Parhaat tulokset saatiin niissä pilottikunnissa, joissa perhetyöntekijöille voitiin suoraan jakaa omat vastuupäiväkodit. Aikaa yhteistyön rakentamiselle irrotettiin olemassa olevasta resurssista 2-4 tuntia kuukaudessa. Enemmän aikaa ja malttia vaadittiin niissä kunnissa, joissa lähdettiin hakemaan uutta resurssia toimintaan. Yhtä lailla huomattiin, että haastavampaa on yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen perhetyöntekijöiden ja lasten vanhempien välillä. Se vaatii aikaa ja monipuolisia lähestymistapoja. Yleinen harhaluulo on, että vanhemmat eivät halua yhteistyötä perhetyön kanssa tai kieltäytyvät siitä. Tämä osoittautui vääräksi oletukseksi myös pilottikunnissa.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Siirtyminen pysyvään toimintaan

Varhaiskasvatuksessa valitun strategisen mallin pohjana oli myös ajatus, että tehdyt toimenpiteet voivat toteutua ja toteutetaan huolimatta SOTE:n toteutuksesta ja sen aikatauluista. Näin ollen SOTE:n viivästymisellä ei ollut suuria vaikutuksia hankealueeseen. Sen sijaan kokonaisarviointin kannalta olisi ollut tärkeää, että yhteinen ohjeistus sen suhteen olisi ollut tiedossa jo hankkeen alusta lähtien.

Erityisen positiivista LAPE-muutosohjelmassa ja Lupa auttaa! -hankkeessa oli kuntien ja niiden toimijoiden sitoutuminen ja poikkeuksellinen muutosvalmius ja innostus, joka onnistuttiin pieniä notkahduksia lukuun ottamatta säilyttämään läpi hankekauden. Perhetyön partituurin kokonaisuuteen suhtauduttiin pilottikunnissa suurella kiinnostuksella ja sitoutuneisuudella. Tärkein syy tähän oli konkreettinen ja tiedossa oleva tarve toiminnalle. Myös johdon tuella oli kokonaisuuden kannalta erityisen suuri merkitys. Tämän innostuksen ylläpitämisestä jää iso vastuu maakuntien ja kuntien LAPE-ryhmille, muutosagenteille ja kunta-agenteille sekä kunnille itselleen. Tätä haastetta lisää SOTE:n "välivuosi" 2019.

Kaikissa pilottikunnissa on sovittu toiminnan jatkosta. Pidemmällä aikavälillä toiminnan jatkon kannalta merkityksellistä ovat tulokset. Miten ne näkyvät varhaiskasvatuksen ja perhetyön sekä heidän asiakkaidensa arjessa. Tuloksia pitääkin säännöllisesti arvioida ja keskustella niistä yhteisesti. Oleellista jatkon kannalta on myös, turvataanko työlle sen tarvitsema resurssi ja toisaalta alkaako "viivan alla" näkyä säästöä. Kaikki kokemukset ja mallinnukset ovat kuntien ja tulevien maakuntien avoimesti käytettävissä, mutta vastuu jatkosta jää tosiasiassa heille.

Jälkiarviointi, avoimet tehtävät ja ideat jatkokehitykselle

Perhetyö vaatii tulevaisuudessa tarkempaa määrittelyä. Tätä tehtiin hankkeen aikana työpajoissa ja esim. Someron kunnassa itsenäisessä työryhmässä. Tutkimusta tarvitaan erityisesti perhetyön jalkautumisen vaikutuksista.

Toiveena on, että kunnissa ymmärrettäisiin tehdä rohkeita painopisteen muutoksia ehkäisevään työhön. Perhetyön jalkauttaminen päiväkoteihin on yksinkertainen ja toimiva esimerkki tästä. Useimmissa kunnissa tämä olisi mahdollista toteuttaa olemassa olevilla resursseilla.

4.2 Perusopetus ja opiskeluhoito

Kehittämiskokonaisuuden sisällöiksi muotoutui yhdyspintaraportin mukainen pilotointi ja koulutustuki, sillä koulutus voi toimia tehokkaana yhdyspintojen rakentajana. Tavoitteena oli, että osaaminen jalkautetaan maakunnan kaikkien koulujen sekä varhaiskasvatuksen ja toisen asteen koulutuksen käyttöön. Näin saadaan aikaan onnistumisen tarinat, joiden vaikuttavuutta tutkitaan. Pilotteihin valitut menetelmät ja kehittämisen tavat perustuvat asiakaslähtöisyyteen, systeemisen organisaation työtapaan ja ovat tietoon ja näyttöön perustuvia.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Lähestymistavaksi toimintakulttuurin muuttumiseksi otettiin eteneminen sekä ylhäältä alaspäin että alhaalta ylöspäin kehittyvä muutos. Ylhäältä alaspäin tehtävää muutosta tuettiin tapaamisilla, koulutusseminaareilla ja johtamisen tuella sivistysjohdolle. Näiden tavoitteena on ollut muun muassa sivistysjohdon kuuleminen kuntakohtaisista tarpeista sekä heidän tiedottaminen tarjolla olevista keinoista, joilla tarpeisiin voidaan vastata. Alhaalta ylöspäin tehtävän muutoksen tavoitteena on ollut kentän ammattilaisten toimintakulttuurin muutos konkreettisina oppeina uusista toiminta- ja ajattelutavoista sekä heidän innostuksensa tukeminen muutosta kohtaan. Kaksisuuntaisen lähestymistavan tarkoituksena oli juurruttamisen tukeminen heti alusta lähtien sekä toimintakulttuurin muutoksen vastuun jakaminen koko kentälle.

Toteutus ja tulokset

Kuntien sivistysjohdon kanssa käydyissä yhteisissä keskusteluissa todettiin opiskeluhuollon kehittämisen tarve ja esille nostettiin erityisesti niitä koulutus- ja kehittämisteemoja ja -sisältöjä, jotka nousivat kuntien omista toiveista ja tarpeista. Kunnille kutsuttiin mukaan kehittämiskokonaisuuteen ”Päiväkotijoukko ja koulu hyvinvointiyhteisönä” ja sovittiin, että pilottisisällöt ja onnistumiset myös jaetaan kaikkien kuntien kesken. Kehittämiskutsu oli tarkoituksella kolmevuotinen, jotta prosessit ehditään käynnistää ja viedä läpi kunnolla ja sovittiin, että Lupa auttaa! -hanke fasilitoi pilotit alkuun sekä tarjoaa pilottikunnille muutosta tukevaa ja kehittämistä edistävää koulutustukea valitun teeman/sisällön tueksi. Kehittämiskokonaisuuden pilottisisällöt jaettiin teemoittain seuraavasti: Toimintakulttuurin muutos, Johtaminen, Systemisyys, Osallisuus, Palveluohjaus ja -verkko, Yhdyspinnat, Hyvinvointityö, Yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen ja Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen. (<https://prezi.com/p/afiyflkpzhtb/paivakoti-ja-koulu-hyvinvointiyhteisona/>)

Mallinnuksia lähdettiin tekemään pilottiyksiköiden omista tarpeista käsin. Pilottiyksiköiden, eli kuntien koulujen ja päiväkotien valikoitumisen jälkeen pilottiyksiköiden kanssa hankeagentti kävi keskusteluja niistä erityistarpeista, mitä kussakin yksiköissä tarvittiin. Apuna yksiköiden erityistarpeiden tunnistamisessa käytettiin muun muassa kouluterveyskyselyn tuloksia. Erityistarpeisiin pohjautuen valittiin yksikölle sopiva mallinnettava pilotti. Yksiköissä on mallinnettu myös useampia pilotteja ja koulutuskokonaisuuksia. Päiväkotijoukko ja koulu hyvinvointiyhteisönä -pilotit kunnittain on kuvattu liitteenä (Liite 3) olevassa taulukossa.

Sen lisäksi, että yksiköissä mallinnettiin pilotteja ja kunnille ja yksiköille tarjottiin johtamis- ja koulutustukea, Lupa auttaa! -hankkeen toimesta toteutettiin myös kaikille Varsinais-Suomen kuntien ammattilaisille avoimia koulutustilaisuuksia. Näiden tilaisuuksien tarkoitus koulutussisällön lisäksi oli yhdyspintojen luominen ammattilaisten välille.

Seuraavaan taulukkoon on koottu toteutetut koulutukset pilottikunnille (ammattilaisille):

Lupa auttaa! -hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Kenttätyö - pilotit	Koulutustuki	Johtamisen tuki
Luotsi, turvallisuus/turvattomuus/kiusaaminen, lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö	Avartti-koulutus	Muutosjohtaminen/seminaari 5/2018
Sovittelu - Verso osallisuuden lisääminen	Sovittelu - MiniVerso	Opiskeluhuollon kehittämisfooromit: - Akselikunnat (Masku, Mynämäki, Nousiainen), Turku, Kaarina, Lieto, syksyn 2018 aikana
Sovittelu - RESTO	Särkyvä mieli-seminaari 9/2018	VIP-verkoston alueellinen seminaari, Pori 9/2018
Sovittelu - MiniVerso	Luotsi	Sovittelu - RESTO 2 koulutusta 2018, RESTO3 keväällä 2019
Sisukas, sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen	Lapset puheeksi - koulutus/Lieto syksy 2018	Perhekeskusfoorumi Työpaja/Luokan hyvinvointisuunnitelma
Koulun ja kodin yhteistyön kehittäminen/Luokan hyvinvointisuunnitelma kouluhyvinvointityön prosessina	Luokan hyvinvointisuunnitelma (Family School - perheluokkamalli) syksy 2018 ja jatkuu	Turvallisuussymposium, Turun yo, OKL Rauman kampus 9/2018
Palveluverkko/yhdyspintayhteistyö	Sovittelu - Verso	SISOTE-foorumi 4/2018
Syödään yhdessä! Kouluruokailu osana kouluhyvinvointityötä	Hyvinvoiva oppilas ja koulu - vaikuttavuutta yläkoulun oppilashuoltoon 4/2018	Kasvun ja oppimisen tuen päivät, Pori 11/2018
Luo luottamusta - suojele lasta, verkkovalmennuksen pilotointi	"Päiväkoti ja koulu hyvinvointiyhteisönä" - koulutusseminaarit vol. 1 5/2018 ja vol. 2 11/2018	Turvallisuusverkoston tapaaminen, AVI 9/2018
EmpowerKids-pilotointi luokan hyvinvointityössä, opiskeluhotoyhteistyö	TY, OKL, Erko-opiskelijat/ "Päiväkoti ja koulu hyvinvointiyhteisönä - kehittämiskokonaisuus" - esittelyseminaari	Systeemisyysskoulutus avainhenkilöille, Kaarina ja Turku (Syvälahti ja Ypsilon) syksy 2018
Avartti-harrastusohjelman käyttöönotto		

Yhdyspintojen luominen koulutustilaisuuksissa on ollut monitasoista. Koulutuksissa on luotu kuntien ja yksiköiden välisiä suhteita yhteiselle työskentelylle. Sen lisäksi yhdyspintoja on rakennettu jakamalla kokemuksia, joiden avulla on luotu yhteistä ymmärrystä lasten ja perheiden tukemisesta. Näin ammattilaiset ovat rakentaneet myös prosessiajattelun mukaista monialaisesta kuvaa yhteistyön verkostosta.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Dokumentointi

Toimintakulttuurin muutos on käynnissä Varsinais-Suomen maakunnassa ja sitä on mallinnettu pilottien osalta kehittämiskokonaisuudessa ”Päiväkoti ja koulu hyvinvointiyhteisönä”. Tarkempi kokonaisuuden esittely löytyy osoitteesta: <https://prezi.com/p/afiyflkpzhtb/paivakoti-ja-koulu-hyvinvointiyhteisona/>.

Kehittämiskokonaisuudessa on mukana 18 kuntaa Varsinais-Suomen 27 kunnasta ja pilotteja on käynnistetty yli 25. Toimintakulttuurin muutoksen keskeiset elementit ovat systeemisyys, dialogisuus, ratkaisukeskeisyys, lapsilähtöisyys ja narratiivisuus.

Opit ja palautteet

Pilottien ja koulutustuen avulla on saatu aikaan konkreettista muutosta kuntien toimintakulttuurissa. Yhdyspintayhteistyö on lisääntynyt ja myös koulutussuunnittelussa on hyödynnetty yhdyspinnoilla käytävää laajempaa yhteistyön suunnittelua ja sen myötä toisen hallinnonalan työ on tullut tutummaksi, palvelunohjaus on merkittävästi parantunut ja pitkällä aikavälillä tavoitteena on saada aikaan taloudellisia säästöjä, kun asioihin tartutaan entistä varhemmin ja päällekkäiset toiminnot vähentyvät.

Yksikkökohtaisina muutoksina ovat onnistuneet pilottien mallinnukset, kehitystarinat. Näillä on vastattu yksiköiden tarpeisiin työskentelyn haasteista, jota kautta ammattilaisten työtä on helpotettu. Onnistuneet kehitystarinat vahvistavat muutoshalukkuutta ja heikentävät muutosvastaisuutta, mikä on edellytyksenä muutoksen juurtumiselle ja jatkokehitykselle.

Pilottikuntien pilotit päiväkotij- ja kouluyksiköissä ovat käynnistyneet suunnitelman mukaisesti. Jotkut prosessit on aloitettu tarjoamalla toimijoille ensin koulutustukea, jonka pohjalta pilotin suunnittelu ja toteutus on käynnistynyt. Koska pilotin sisältö on määrittyynyt yksikön oman tarpeen tai toiveen pohjalta, motivaatio kehittämiseen on ollut korkea. Se vastaa arjen tarpeisiin.

Pilotteihin ja koulutuksiin osallistuneiden motivaatio on ilmennyt muun muassa heidän halustaan jalkauttaa toimintatapoja koko kuntaan ja yksiköihin, joiden kanssa ovat tiiviisti tekemisissä. Tästä esimerkkinä on ”Osallisuus” -teeman pilotit, joissa koulutuksiin osallistuneet ovat aktiivisesti ryhtyneet toimeen sovittelun toimintatavan jalkauttamiseksi koko kunnan sivistyspalveluihin: päiväkotiin, peruskouluun ja toiselle asteelle. Koulutuksiin osallistuneet ovat perustaneet alueellisia mentorointi yhteisöjä, joissa tuetaan ja jaetaan kokemuksia sovittelun toimintatavan jalkautumisen tueksi.

Dokumentointi ja tuotokset

Pilottien prosessikuvausten laatiminen on ollut työläs prosessi, sillä toimijoiden vaihtuminen tai yhteisen ajan löytäminen on tuonut omat haasteensa kehittämistyöhön. Tämän vuoksi onkin ollut helpottavaa ja perusteltua, miksi pilotin kestoksi sovittiin pidempi aika, kolme vuotta. Sisältöjen kuvaaminen ja vieminen yhteiselle digitaaliselle alustalle (Oppimaa) on ollut haasteellista ehtiä toteuttaa LAPE-muutosohjelman aikataulussa. Tämä on kuitenkin ehdoton edellytys, jotta kokemustieto ja mallit jalkautuvat laajemmalle kuin pelkästään omaan kuntaan.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Pysyvä toiminta ja jatkotoimet

Päiväkoti ja koulu hyvinvointiyhteisönä – kehittämiskokonaisuudessa syntyy innovaatio-osaamista ja käytännössä testattuja toimintamalleja arkityöhön. Piloteissa on kehitetty toimivia, tietoon ja tutkimukseen perustuvia ja käytännössä kokeiltuja malleja. Malleja levitetään koulutuksella niin kontakti- kuin digitaalisen opetuksen avulla maakunnan kaikkiin kuntiin. Välineenä on Oppimaa -verkkoympäristö, jossa pilottimaakunnat jakavat kehittämisprosesseja keskenään vertaiskehittämisen periaatteella ja myöhemmin maakunnan kaikkien kuntien käyttöön.

Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Tämän kehittämiskokonaisuuden työn ja pilottien koordinoinnin jatkumisen takaaminen on yksi kunta-agentin tärkeimpiä tehtäviä. Rinnalleen kehittämistyö tarvitsee onnistunutta viestintää ja foorumit tiedon jakamiseen. Tähän VIP-verkosto on yksi erinomainen foorumi, jossa erityisen tuen pilottien kehittämistyötä on hyvä jalkauttaa maakuntaan ja kaikille yhdyspinnoille. Opiskeluhuollon ohjausryhmät kunnissa ovat myös merkittävässä roolissa tiedon ja kokemusten jakajina ja arvioitsijoina. Maakunnallisen opiskeluhuollon ohjausryhmän perustaminen on koordinoinnin kannalta perusteltua ja sen tehtävänä on linjata esim. koulutuspainotuksia ja menetelmien ja sisältöjen käyttöönottoa jalkauttavaksi laajasti kuntakentälle. Kunnissa jo toimivat LAPE-työryhmät voivat toimia edelleen omina työryhminään tai kuten jo muutamissa kunnissa on suunniteltu fuusioituneina kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmään. Tällöin kaikki yhdyspinnat ovat edustettuina ja osallisina toimintakulttuurin kehittämisen ja hyvinvointityön suunnittelu-, toteutus- ja vaikuttavuuden arviointityössä. Jatkokehityksen tärkeimpiä tehtäviä on toimintakulttuurin muutoksen toteutuminen jatkossakin systemaattisesti, dialogisesti, ratkaisukeskeisesti, lapsilähtöisesti ja narratiivisesti.

5 Erityis- ja vaativan tason palvelujen kehittäminen

Erityis- ja vaativan tason palvelujen kokonaisuuteen ovat Lupa auttaa! -hankkeessa kuulunut lastensuojelu, lähisuuhdeväkivaltatyö (LASTA- ja Luotsi-toimintamallit) ja Osaamis- ja tukikeskussuunnittelu. Lisäksi maakunnallisen perheoikeudellisen yksikön suunnittelu sekä kaksi erityistason palvelujen pilottia ns. case manager- pilotti (monitoimijamalli) ja OSKU-pilotti raportoidaan tässä yhteydessä.

5.1 Lastensuojelu

Hankesuunnitelman mukaiset tavoitteet, lupaukset ja työsuunnitelma lastensuojelun osalta on kuvattu seuraavassa taulukossa:

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Tavoite	Lupaus	Työsuunnitelma
Maakunnallinen malli lasten ja perheiden palveluissa	Systeeminen, monitoimijainen työskentely ja asiakasta osallistava työskentely on jalkautunut maakuntaan.	Systeemisen mallin koulutukset kattavasti läpi maakunnan ja läpi lastensuojelu- ja perhesosiaalityön prosessin
	Systeeminen ajattelu läpäisee lapsiperheiden palvelut, lastensuojelu on keskeinen erityisasiantuntija.	Perhetyön kehittäminen Systeemisen toimintamallin käyttöönotto laajasti lapsiperhepalveluissa, integratiiviset toimintamallit, toimintakulttuurin muutos
Lastensuojelun toimintakäytäntöjen yhtenäistäminen	Näyttöön perustuvien, toimivien käytäntöjen tunnistaminen maakunnassa, sekä lastensuojelun avo- että sijaishuollossa.	Laadun ja vaikuttavuuden arviointi ja kehittäminen Jälkihuollon maakunnallinen kehittäminen
Lastensuojelun ydinosaaminen Varsinais-Suomessa	Ydinosaamisen määrittely ja vahvistaminen Toimivien konsultaatiokäytäntöjen ja jalkautumista tukevien rakenteiden muotoilu	Systeemisen mallin mukaisen osaamisen vahvistaminen Juridisen osaamisen vahvistaminen lastensuojelussa

5.1.1 Toteutus – Systeemisen mallin mukaiset koulutukset

Varsinais-Suomesta THL:n systeemisen mallin pilottitutkimukseen lähti vuonna 2017-2018 mukaan kolme kuntaa, Turku, Raisio ja Salo, joista Raision ja Salo ovat mukana tutkimuksessa. Turun tiimi jäi varsinaisen arviointitutkimuksen ulkopuolelle, koska mallin edellytykset eivät toteutuneet tutkimusvaiheessa. Lupa auttaa! -hankkeessa systeeminen malli nähtiin paitsi lastensuojelun osaamista ja rakenteita merkittäväällä tavalla uudistavana, myös yhteisenä viitekehyksenä, jonka avulla voidaan toteuttaa toimintakulttuurin muutosta tehokkaasti ja tavoitteellisesti.

Systeemistä tiimimallia pilotoivissa kunnissa Salossa, Raisiossa ja Turussa nousi esiin tarve tukea systeemisen mallin implementointia ja sen vaatimia rakenteellisia uudistuksia yhteisillä koulutuksilla. Saman aikaisesti Varsinais-Suomen kuntien lastensuojelun haasteet toistuivat keskusteluissa ja näiden haasteiden ratkaisemiseksi toivottiin tukea. Lisäksi systeemisen mallin edellyttämien rakenteiden uudistamiseen ja mallin käyttöönoton vaatimaan tukeen toivottiin laajalti orientoivaa koulutusta.

Edellä kuvattujen tarpeiden pohjalta toteutettiin Varsinais- Suomessa systeemisen mallin koulutus- ja implementointi vuosina 2017-2018 seuraavasti:

Tavoite	aikataulu	toteutus
Toimintakulttuurin muutos systeeminen verkostotyöskentely	2017-2018	Lastensuojelun keskeisten yhdyspintojen orientoiva koulutus ja työpajatyöskentely

Lupa auttaa! -hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Systeemisen mallin ydinelementtien tukeminen	kevät 2018	Perheterapeuttien lukumäärän ja osaamisen kartoittaminen
Maakunnallisen lastensuojelun kehittäminen	2017-2018	Lastensuojelutiimien systeemisen mallin koulutus
Lastensuojelun palvelurakenteen laadun kehittäminen	2018	Systeemisen perhetyön osaamisen ja sisältöjen määrittely ja työroolien selkeyttäminen
Systeemisen mallin ydinelementtien tukeminen	2017-2017	Systeemisen johtamisen tuki ja esimiestyön systeemiset työpajat
Arviointi ja juurruttamissuunnitelma	syksy 2018	Jatkohankehakemus ja koulutustarvearvio vuosille 2019-2020 Maakunnallisen koordinoinnin määrittely

Koulutukset on toteutettu THL:n systeemisen mallin koulutustavoitteiden mukaisesti. Kouluttajina toimivat Lupa auttaa! -hankkeen hankeagenttityöpari (perheterapeutti, sosiaalityöntekijä). Systeemisen mallin mukainen työskentely ja asiakastyö on käynnistynyt yhteensä 15 tiimissä viidessä kunnassa. Lupa auttaa! -hankkeessa myös yhdyspintoja on koulutettu systeemiseen malliin. Systeemisen mallin koulutukset sisällöittäin on koottu liitteeseen 4.

5.1.2 Toteutus - lastensuojelun sijaishuolto ja muut lastensuojelun kehittämiskokonaisuudet

Sijaishuollon tabletit -pilotti on kuvattu liitteessä 5. Muiden lastensuojelun kehittämiskokonaisuuksien toteutusta ja työaiheita on kuvattu seuraavassa taulukossa.

Tavoite	Aikataulu	Toteutus
Perhetyö	2017-2018	systeeminen tiimirakenne, systeeminen perhetyö perhetyön laatu
Monitoimijainen arviointi	2018	työryhmä, yhteiskehittäminen
Juridisen osaamisen vahvistaminen	2018	koulutuskokonaisuus, verkosto
Laadun arviointi	2017-2018	katsastus, auditointi
Jälkihuollon kehittäminen	2017-2018	opinnäytetyöt, työryhmä

Perhehoito

Perhetyön kysymyksiä on valmisteltu maakunnallisessa perhetyön työryhmässä. Lisäksi on annettu konsultaatioapua kuntien perhetyöryhmille, joka on kokoontunut –Lisäksi on annettu asiantuntijakonsultaatiota kunnille mm. Turkuun tehty perhetyön kehittämissuunnitelmaa, joka on sisältänyt mm. palvelukuvauksia ja käsitellyt avohuollon ostopalvelujen kasvu, perhetyön rooli systeemisen mallin mukaisissa tiimeissä. Raision kaupungin ja Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän yhteistyönä on toteutettu pilotti perhetyön kehittämistä kiireellisen sijoituksen aikana. Perhehoidon kehittämistä on tehty yhteistyössä VASSO OY:n, sijaishuoltoyksikkö Tammeen ja Pesäpuu ry:n kanssa.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Jälkihuolto

Sijais- ja jälkihuollon kehittämistä on tehty maakunnallisessa lastensuojelutyöryhmässä. Systemisen mallin koulutukset koskevat myös jälkihuoltoa. Lastensuojelun laadun ja vaikuttavuuden kehittämisessä mm. lastensuojelun katsastuksissa mukana on ollut myös jälkihuolto.

Kehittämiskokonaisuudet ovat olleet:

1. Jälkihuollon sisältö, ohjaus, yhtenäiset toimintatavat
2. Taloudellinen tuki jälkihuollon aikana, itsenäistymisvarat → yhtenäinen ohjeistus
3. Jälkihuollon järjestäminen Varsinais-Suomessa

Maakunnallinen jälkihuollon työryhmä on kokoontunut kaksi kertaa. Jälkihuollon kehittämisessä on laajalti osallistettu Varsinais-Suomen kuntia ja lastensuojelutoimijoita:

- Haastattelut 29 (15 kuntaa, 9 järjestöä/ yritystä, 2 kokemusasiantuntijaa, sekä opettaja osana sosionomiopiskelijan harjoittelua)
- Kysely (24/27) kunnasta
- Nuorten haastattelut.

Lisäksi kehittämissyhteistyötä on ollut Satakunnan LAPE-hankkeen ja pääkaupunkiseudun jälkihuollon kanssa.

Monitoimijaisen arvioinnin työryhmä on ollut toiminnassa ja monitoimijaisen arvioinnin yhteiskehittämispäivä järjestetty syksyllä 2018 yhteistyössä VASSOn kanssa.

Laadun arviointi ja kehittäminen

Lastensuojelun laadun kehittämiseen tarjottiin kunnille Lastensuojelun katsastus – kehittämisen palvelupakettia sekä tehtiin sijaishuollon auditointi ja järjestettiin laatuseminaari.

Toteutus	Tavoite	Osallistujat	osallistujamäärä
Lastensuojelun katsastus	Lastensuojelun prosessien ja palvelukuvausten arviointi	Naantali, Raisio, Parainen	70
Sijaishuollon auditointi	Sijaishuollon asiakasturvallisuuden parantaminen	Turku 2 Lastenkotia Katrín palvelukoti Oy.	45
Laatuseminaari	Laadun arvioinnin kehittäminen	Laadun arvioinnin osallistuneet kuntien edustus	30

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Asiakasosallisuus ja kokemusasiantuntijoiden käyttö

Asiakasosallisuuden vahvistaminen on ollut keskiössä kaikessa kehittämistyössä. Systemisen mallin tavoite on vahvistaa asiakkaan osallisuutta työskentelyssä. Systemisen mallin koulutusten ja tilaisuuksien tuotoksena on kehitetty asiakasosallisuutta lisääviä toimenpiteitä, lomakkeita, dokumentointia, esitteitä. Nämä ovat koottuna maakunnalliseen materiaalipankkiin. Perhetyön kehittämisessä asiakkaita on osallistettu mm. esitteiden ja palautteiden kautta. Laadun arviointiprosessiin sekä monitoimijaisen arvioinnin prosessiin on osallistunut kokemusasiantuntijoita, sekä nuoria, että lasten vanhempia, joilla on kokemusperäistä tietoa ja osaamista lastensuojelusta. Kehittämiskokonaisuuksien aikana on koottu tietoa asiakasosallisuuden toteuttamisesta eri tavoin, hyvistä toimintatavoista ja käytännöistä.

Kuntien palautteen mukaan asiakasosallisuus on vahvistunut, Varsinais-Suomessa on käynnistynyt asiakasraateja ja kokemusasiantuntijoita on otettu mukaan palveluiden kehittämiseen. Pieni ääni – iso asia -lapsen osallisuusverkoston materiaalia on hyödynnetty systemisen koulutuksissa.

Kokemusasiantuntijoita on käytetty kehittämistyössä sekä lastensuojelun että myös muiden vaativan tason palvelujen kehittämistyössä. Yhteistyötä on tehty Veturointi-hankkeen kanssa. Kokemusasiantuntijat ovat olleet mukana seuraavissa kehittämistehtävissä: maakunnallisen perhehoidon suunnittelu, Lastensuojelun katsastus-pilottien arviointi ja katsastusmallin mallinnustyöryhmä, Lastensuojelun yhdyspintoja yhteentuova kehittämisprosessi (Vaikuttamotörmäyttämö), case manager -pilotti (monitoimijamalli), jälkihuollon palvelumallin palvelumuotoilu ja palvelujen arviointi ja lastensuojelun maakunnallinen mallin luominen. He toimivat Lapsen asema ja oikeudet lastensuojelussa- koulutustilaisuudessa ja Osallisuus ja kokemusasiantuntijuus -työpajassa (tarkoitettu lastensuojelujärjestöille ja kunnille) puheenvuoron pitäjänä ja työpajan vetäjänä yhdessä hanketiimin jäsenten kanssa. Lisäksi he kirjoittivat puheenvuorot osallisuudesta ja kokemusasiantuntijuudesta -artikkelit hankkeen tuottamaan Lastensuojelun käsikirjaan ja olivat mukana työstämässä osallisuussuunnitelmaa lastensuojelun palvelujärjestelmään. Kokemusasiantuntijoille on maksettu palkkiota Veturointi-hankkeen suosituksen mukaisesti.

Lastensuojelun kehittämiskokonaisuuksien arviointiin on osallistettu kuntien ja lastensuojelu toimijoiden väkeä laajalti. Painopiste kehittämiskokonaisuuksissa on ollut kuntien työryhmissä, mutta myös järjestöjen ja yritysten kanssa yhteistyö on ollut mukana. Arviointi- ja palautetietoa on kerätty sekä suullisesti työryhmissä, että kirjallisella palautteella.

Systemisen mallin käyttöönoton arviointiin on osallistettu maakunnan lastensuojelun ja lapsiperhepalveluiden henkilöstöä laajasti. Palautetta ja kokemuksia on kerätty syksyn 2018 aikana Varsinais-Suomen lastensuojelun työryhmässä, lastensuojelun perhetyön työryhmässä, systemisen mallin yhteiskehittämisspäivässä sekä suullisesti, että kirjallisesti arviointikyselyllä esimiehille ja kaikille pilotoiville tiimeille.

Lapsen oikeudet lastensuojelussa- koulutuskokonaisuus järjestettiin neljän seminaarin sarjana, johon osallistui 70 osallistujaa. Keskeisenä sisältönä mm. oikeusperustainen lastensuojelu ja juridisen osaamisen vahvistaminen.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Lastensuojelun huippuyksikkö

Lastensuojelun huippuyksikkö on suunnitteilla oleva rakenne lastensuojelun TKI-toiminnan tueksi. Tavoitteena on pitkäjänteinen lastensuojelun tietoperustan vahvistaminen ja kehittämis- ja innovaatiotoiminnan vauhdittaminen alueella. Suunnitteilla on huippuyksikkö, joka luo lastensuojeluun liittyvän monialaisen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan yksikön ja monitieteisen verkoston. Huippuyksikkötoiminnan veturiksi on suunnitteilla työelämäprofessori Turun yliopiston sosiaalityön oppilaineeseen, työpariksi tarvitaan suunnittelija/kehittämispäällikkö. Hankkeen aikana on käyty laajasti keskustelua lastensuojelun TKI-toiminnan tarpeista ja näkemyksistä sen järjestämisen tavoista. Työskentelyn on suunniteltu alkavan kevätkaudella 2019 siten, että ensin luodaan toiminnalle suunnitelma ja sovitaan ydinkumppanuuksista. Toimintaan tullaan kytkemään alusta alkaen tutkimusta, joka mahdollistaa jatkuvan parantamisen kehän.

Vaikuttamotörmäyttämö – lastensuojelun yhdyspintojen kehittäminen systeemisesti ja vaikuttavuuslähtöisesti

Lupa auttaa! -hanke on vastannut osaltaan hankekauden aikana esiin nousseeseen tarpeeseen lastensuojeluun kiinteästi liittyvien yhdyspintojen monimuotoisten näkökulmien yhteen saattamiselle ja yhteistyön käynnistämiseksi. Lastensuojelun nykytilanteen ja tarpeen näkökulmasta erittäin tärkeiksi yhdyspinnoiksi nousivat lasten- ja nuorisopsykiatria, vammaispalvelut, aikuissosiaalityö sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut.

Yksittäisten yhdyspintoja kehittävien työryhmien sijaan, tavoitteena oli saattaa yhteisen kehittämisen ääreen systeemisen kehittämisen viitekehyksen mukaisesti useita lastensuojelun yhdyspinnoilla olevia toimijoita monimuotoisesti ja monitasoisesti. Asiakasnäkökulman esiin tuominen osana yhteistä kehittämistoimintaa oli yksi kehittämisen keskeisistä tekijöistä. Monimuotoisten, usean toimijan näkökulmien samanaikaisella yhteen saattamisella, kehittämisprosessin myötä konkreettisten toimenpide-ehdotusten laatimisella sekä niiden toteuttamisen sitoutumisella haluttiin tavoitella laaja-alaisempaa, kokonaisvaltaisempaa ja pidemmän aikavälin vaikuttavuutta. Kehittämisprosessin tavoitteena oli tuottaa ehdotuksia Varsinais-Suomen maakunnan lakisääteiseen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelmaan.

Lastensuojelun yhdyspintoja yhteentuova kehittämisprosessi, vaikuttamotörmäyttämö, toteutettiin marras-joulukuussa 2018 kolmen puolen päivän mittaisena kehittämiskerran prosessina. Vaikuttavuuslähtöisestä kehittämisprosessin läpiviemisessä yhteistyötä tehtiin Leadcons Oy:n kanssa.

Vaikuttamotörmäyttämöön ilmoittautui toimijoita eri yhdyspinnoilta ja asiakkaita yhteensä 42 henkilöä. Asetetun tavoitteen mukaisesti yhteisen kehittämisen pariin saatiin mukaan erinomaisen monimuotoisesti erilaisia näkökulmia ja monitasoisesti toimijoita ja asiakkaiden näkökulmaa edustava kehittäjien joukko. Lasten- ja nuorisopsykiatrian toimijoiden osallisuus jäi tässä kehittämisprosessissa toivottua vähäisemmäksi ja osallistujien määrässä oli jonkin verran vaihtelevuutta kehittämistapaamisten välillä.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Etukäteen tiedossa olevien mahdollisten poissaolojen vuoksi kehittämistapaamisten lisäksi kehittämisprosessissa päädyttiin hyödyntämään myös sähköistä työskentelyalustaa, jolloin osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuus voitiin taata kaikille mahdollisista poissaoloista huolimatta läpi koko kehittämisprosessin. Kehittämisprosessi eteni alkaen yhteisesti muotoillun vaikuttavuustavoitteen määrittelystä ja muutoskohteiden nimeämisestä kohti konkreettisten tavoitteeseen tähtäävien tekojen määrittelyyn.

Dokumentointi ja tuotokset

Lastensuojelun keskeisimmät Lupa auttaa! –hankkeessa luodut kehittämiskokonaisuudet on dokumentoitu Varsinais-Suomen Lastensuojelun käsikirjaan. Se sisältää mm. ehdotuksen lastensuojelun palvelurakenteesta, lastensuojelun huippuyksiköstä, johtamisesta, sijaispoolista ja lastensuojelustrategiasta maakuntaan. Käsikirjassa otetaan kantaa lastensuojelun hankintaan ja esitetään ratkaisuksi allianssipohjaista hankintamenettelyä. Lisäksi siinä painotetaan laatua ja vaikuttavuutta ja liitetään lastensuojelun kysymyksiä Osaamis- ja tukikeskus-suunnitelmaan. Käsikirja julkaistaan hankkeen nettisivuilla ja sitä hyödynnetään Varsinais-Suomen sote- ja maakuntavalmistelussa.

Lastensuojelun käsikirja sisältää ehdotukset lapsiperhesosiaalityöstä, lapsiperheiden kotipalvelusta, perhetyöstä, perhehoidosta, laitoshoidosta ja jälkihuollosta. Käsikirjassa esitellään hyviä työkäytäntöjä mm. systeemisestä mallista, työnohjauksesta, mentoroinnista, kirjaamiskäytännöistä, asiakassegmentoinnista, monitoimijaisesta yhteistyöstä sekä osallisuudesta ja kokemusasiatuntijuudesta. lisäksi siinä käsitellään tiettyjä lastensuojeluun liittyviä erityiskysymyksiä kuten monimuotoisuus, pitkäaikaissairaat ja vammaiset lapset ja nuoret, mielenterveys- ja päihdepalvelut, rikoksilla oirehtivat lapset ja heidän perheensä, lähisuhdeväkivaltatyö ja sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukeminen (Sisukas-malli). Näitä kehittämissosiota on valmistelu useissa työryhmissä.

Lastensuojelun kehittämistyön arviointi

Hankesuunnitelman mukaiset tavoitteet lastensuojelussa ovat toteutuneet kiitettävästi. Lastensuojelun kehittämiskokonaisuudet ovat tukeneet maakunnallisen mallin kehittämistä Varsinais-Suomen hyvin pirstaleisessä toimintaympäristössä. Lastensuojelun toimintakäytännöt ovat yhdenmukaistuneet ja lastensuojelun ydinosaaminen on noussut näkyväksi. Kehittämissuunnitelmiin on osallistunut lähes kaikki Varsinais-Suomen kunnat. Kunnat ovat lähteneet kehittämiseen mukaan oma-aloitteisesti ja muokanneet tuoneet sisältöihin mukaan oman alueensa erityispiirteitä ja haasteita.

Varsinais-Suomessa systeeminen malli on nähty lapsiperhepalveluita yhteisesti ohjaavana viitekehystenä. Systeemiseen malliin orientoiviin koulutuksiin on osallistunut laaja joukko kuntien sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen henkilöstöä. Vuoden 2018 loppuun mennessä Varsinais-Suomen 27 kunnasta 18 on osallistunut systeemisen lastensuojelumallin koulutukseen. Lisäksi 4 kuntaa toivoo aloittavansa koulutuksen tulevina vuosina. Ainoastaan muutama pieni kunta ei ole tässä vaiheessa osannut arvioida mahdollisuuttaan osallistua mallin käyttöönottoon. Näin ollen systeeminen malli tulee koskettamaan

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

valtaosaa maakunnan lastensuojelun asiakkaista. Systemisen mallin osakseen saama laaja kiinnostus ja kokemukset mallin tuomista hyödyistä ovat merkki siitä, että systemisen mallin käyttöönottoa ja juurruttamista tulee tukea Varsinais-Suomessa.

Lastensuojelun tiimit ovat olleet halukkaita ottamaan kehittämistyötä vastaan. Esimiehet ja työntekijät ovat olleet vastaanottavaisia ja sitoutuneita muutokseen. Kunnat ovat ottaneet itse aktiivisesti hankkeen tarjoamaa kehittämisapua (kehittämisen palvelupaketit) vastaan ja esittäneet toiveen toimintakäytäntöjen ja rakenteiden kriittisestä arvioinnista ja kehittämisestä. Keväällä 2018 koottiin Lastensuojelun maakunnallinen työryhmä. Mm. asiakassegmentointi, tiimin rakenne ja koko, perhetyön asema palvelurakenteessa sekä monitoimijaisen arviointityöskentelyn kehittäminen ovat olleet kehittämisen yhteisiä painopisteitä useissa lastensuojelun tiimeissä.

Opit ja palautteet

Systemisen mallin edellytysten kehittäminen suhteessa asiakassegmentointiin ja rakenteisiin koulutuksen aikana on koettu hyödylliseksi. Tiimikoulutukset ovat tuoneet tiimien sisäiseen työnjakoon ja rakenteeseen selkeyttä. Tiimikokouksen rakenne on jäsentänyt työtä ja nostanut asiakasosallisuuden keskiöön. Reflektiotiimi on rauhoittanut työtä, on voitu keskittyä asiakkaan tilanteeseen kunnolla. Perheterapeutti tukee tiimin reflektiota ja suhdeperustaista työskentelyä. Koulutus on tuonut esiin jo olemassa olevaa osaamista. Kuntien arvion mukaan työntekijät ovat kokeneet keskustelun pienessä, pysyvässä tiimissä turvalliseksi ja ilmapiiri tukee tasavertaista, arvostavaa ja rohkeaa keskustelua. Vastuun jakaminen tiimin kesken on koettu työssä jaksamista tukevana. Työssäjaksamista tukee tiimirakenne, jossa jokaisella on suhde asiakkaaseen. Systeminen työskentely on tuonut myös lähityöntekijän osaamisen näkyväksi ja lähityöntekijät kokevat olevansa tasavertaisia tiimissä. Perhetyön prosessit ovat myös tiivistyneet, koska voidaan paneutua tiiviimmin asiakkaan asiaan. Lyhyen aikavälin tavoitteiden arviointi yhdessä ja suunnitelmallisuus ovat lisääntyneet tiimityöskentelyn avulla. Mallin käyttöönotto on Varsinais-Suomessa alkuvaiheessa. Kuntien kokemuksen mukaan kuitenkin jo nyt malli on osoittanut, että ostopalvelut, huostaanotot ja kiireelliset sijoitukset ovat vähentyneet.

Lupa auttaa! -hankkeen toteuttaman arvioinnin mukaan Varsinais-Suomen lastensuojelutiimit ovat valmiita muutokseen. Tiimeistä löytyy innostusta ja kehittämismyönteisyyttä ja useassa kunnassa johto on sitoutunut viemään systemistä mallia läpi koko lapsiperheiden organisaation. Systeminen malli on nostanut esiin tarpeet osaamisen ja rakenteiden kehittämiselle ja tämän myötä kunnat tiedostavat tarpeen yhteistyölle. Osaan toteutuneista koulutusryhmistä on osallistunut useamman kunnan työntekijöitä, mikä on koettu antoisaksi ja avartavaksi. Aiemmin lastensuojelussa kuntarajat ylittävää yhteistyötä on ollut vähän, systeminen malli on konkretisoinut tämän tarpeen näkyväksi.

Tärkein palaute lastensuojelun kehittämiseen liittyen on liittynyt muutostyön toteuttamiseen. Kun kehittämistyön keskiössä on työryhmän oma tarve muutokseen ja yhteisesti määritelty hyöty, jota toimenpiteillä tavoitellaan, saavutetaan tuloksia. Kuntien halukkuus muutokseen sekä lastensuojelun sisällä, että suhteessa yhteistyötahoihin on mahdollistanut muutoksen lyhyen ajan kuluessa. Sitoutunut johto on antanut henkilöstölle

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

mahdollisuuden osallistua ja tuoda esiin kehittämishaasteita. Tiimit ovat avanneet omat prosessinsa ja kehittämishaasteensa ja keskinäinen luottamus on ollut ilmeistä.

Riittävä vaatimustaso ja tiimien haastaminen muutokseen on saanut aikaan oivalluksia. Haastaminen erityisesti vertaiskehittämiseen ja kuntarajat ylittävään kehittämiseen on palautteen mukaan koettu hyödylliseksi. Ilman ulkopuolista tukea kuntien oma kehittämistyö olisi jäänyt vain oman tiimin sisälle. Muutostyössä on syntynyt prosessi, jossa oikeilla kysymyksillä on saatu tiimit ja työntekijät oivaltamaan ja löytämään itse ratkaisuja haasteisiin.

Merkittävin tulos, jota lastensuojelun kehittämisessä on saavutettu hankekauden aikana, on lastensuojelun yhteinen visio ja tahtotila. Lastensuojelutiimit saatu tiimit odottavat maakunnallista kehittämistä ja ovat sopineet yhteistyöstä naapuritiimin/ kunnan kanssa. Kehittämistyö on lisännyt rohkeutta avata omaa työtä.

Perhekeskus, varhaiskasvatus ja opiskeluhoito ovat olleet lastensuojelun kehittämisessä joiltakin osin mukana, mutta yhteisillä kehittämiskokonaisuuksilla saavutetut tulokset olisivat olleet vieläkin laajempia. Lastensuojelun kehittämisessä on huomioitu terveydenhoito, vammaispalvelut, aikuisten palvelut, mutta näiltä osin kehittämistyön integraation tavoitteet ei ole täysin saavutettu. Yhteistyön lisääminen erityisesti erikoissairaanhoidon, psykiatria on jäänyt kehittämisisioissa liian vähälle.

Pysyvä toiminta ja jatkotoimet

Systeemisen mallin käyttöönotto Varsinais-Suomessa on alkuvaiheessa. Alustavien kartoitusten mukaan Varsinais-Suomen kunnista suuri osa on sitoutunut tai vähintäänkin kiinnostunut systeemisen mallin käyttöönotosta ja kuntien halukkuus tiimimallin mukaisiin rakenteellisiin muutoksiin on monin paikoin nähtävissä. Osaamisen ja rakenteiden uudistaminen samanaikaisesti vie kuitenkin aikaa ja koulutukset ovat vielä kesken. Tämän vuoksi mallin implementointiin ja juurruttamiseen tarvitaan lisää koulutusta ja työskentelyn tukea. SyTy-jatkohankehakemus on tehty.

Kunnilta kerätyn palautteen mukaan systeemisen mallin käyttöönotto ja juurruttaminen edellyttää johdon osallistumista ja sitoutumista muutokseen sekä pitkäjänteisen kehittämistyön turvaamista. Myös yhteistyötahojen sitouttamista muutokseen pidettiin tärkeänä. Maakunnallista ylisektorista systeemistä strategiaa pidettiin tarpeellisena. Palautteen mukaan koulutusten keskitettyä koordinoitua pidettiin välttämättömänä, jotta täydennys- ja lisäkoulutukset voidaan toteuttaa alueellisesti kustannustehokkaasti. Myös perheterapeuttisen osaamisen ja saatavuuden turvaaminen, ja myös ruotsinkielisten perheterapeuttien saatavuus on huomioitava. Lisäksi lisä- ja täydennyskoulutus, maakunnallinen verkostoituminen ja pilotoivien tiimien välinen yhteistyö nostettiin mallin käyttöön ja laajentamisen edellytyksiksi.

Varsinais-Suomessa on koulutuksen käyneitä tiimejä, joissa mallia ei olla päästy käynnistämään lainkaan. Mallin käyttöönottoa estävät tai haittaavat työntekijävaje, mm. lähiesimiehen, sosiaalityöntekijöiden, koordinaattorin, perheterapeutin puuttuminen, työntekijöiden vaihtuvuus ja edelleen kasvavat asiakasmäärät. Mallin jo käyttöönettävissä tiimeissä suuren asiakasmäärän vuoksi kaikkia asiakkaita ei voida ottaa työskentelyyn mukaan. Kehittämiskohteiksi mainittiin mm. minitiimien ja tiimikokousten

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

rakenne. Etukäteisvalmistautuminen tiimikokouksiin vaatii tarkempaa runkoa. Minitimien rakenne ja monessa tiimissä muotoutumassa. Muutos vaatii aikaa ja motivointia ja pois oppiminen vanhoista käytännöistä vie aikaa. Konsultoivan sosiaalityöntekijän, perheterapeutin ja koordinaattorin epäselvä työnkuva hidastaa mallin käyttöönottoa. Työnohjauksen liittäminen tiiviisti systeemisen mallin toteuttamiseen nähtiin haasteena.

Saadussa palautteessa maakunnallinen koordinointi ja toiminnan arviointi koettiin tärkeänä mallin käyttöönotolle. Maakunnallisesti yhteinen työnohjauksen ja mentoroinnin koordinointi, vertaiskehittäminen, arviointitiedon kerääminen sekä osaamisen kartuttaminen- mm. materiaalipankin päivittäminen- nostettiin mallin pysyvän juurtumisen edellytyksiksi.

Asiakkaiden osallistaminen on yksi systeemisen mallin keskeisiä tavoitteita ja palautteen mukaan osallisuutta tukevia rakenteita tulee edelleen vahvistaa.

Jatkosuositukset - Ideoita jatkokehitykselle

Varsinais-Suomen systeemisen mallin käyttöönottoon sitoutuneiden kuntien arvion mukaan systeeminen malli edellyttää riittävää resursointia ja maakunnallisesti keskitettyä koordinointia. Mallin toteutuminen vaatii päätöksiä sekä tiimien resursoinnin, että koordinoinnin suhteen. Koordinoinnin keskeiset tavoitteet kirjattu Varsinais-Suomen lastensuojelun käsikirjaan.

Systeemisen mallin käyttöönoton ohella laadukkaan ja tasavertaisen lastensuojelun toteutuminen vaatii maakunnallista koordinointia.

- Systeemisen johtamisen kehittäminen lastensuojelussa. Lastensuojelun tiimien lähiesimiehet vaativat tuekseen vahvan johtamisen rakenteet.
- Systeemisen mallin laajentaminen laajalti yhteistyötahoihin, laajalti lapsiperheiden palveluissa toimiviin sekä julkisiin, että yksityisiin toimijoihin.

Keskeiset jatkosuositukset:

- lastensuojelun resursointi riittävällä tavalla, asiakasmäärät huomioiden
- koulutusten koordinointi ja tuki, erityisesti systeeminen malli, juridinen osaaminen, jne.
- asiakasosallisuuden vahvistaminen
- arviointitiedon kerääminen ja hyödyntäminen
- sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen selkeyttäminen.

5.2 Osaamis- ja tukikeskuksen (OT) suunnitelma

Osaamis- ja tukikeskuksen suunnittelua ei oltu länsirannikolla käynnistetty ennen kesää 2017. Kansallisella tasolla OT-keskuksiin liittyvä työpaja toteutui vuonna 2016 ja työpajatyöskentelyn tulokset koottiin THL:n julkaisemaan raporttiin. Tämä raportti julkaistiin keväällä 2017 ja sitä hyödynnettiin suunnittelun tukena.

Hankesuunnitelmassa tavoite määriteltiin seuraavasti: ”Hankkeessa määritellään organisointitapa ja muodostetaan malli lasten, nuorten ja perheidenvaativien palveluiden osaamis- ja tukikeskuksesta (LAPE-keskus). Keskus organisoidaan maakunnan vaativien palveluiden toimijoiden, yliopiston ja sosiaalialan osaamiskeskuksen yhteistyönä. Keskus huolehtii tutkimusperustaisesta kehittämisestä, osaamisen vahvistamisesta ja tiedolla ohjauksesta. Osana kehittämistyötä osallistutaan valtakunnan tason ja eri maakuntien väliseen yhteistyöhön, jossa määritellään keskusten välinen työnjako ja valtakunnalliset vastuut.”

Toteutus

OT-keskussuunnittelu käynnistyi kesäkuussa 2017, jolloin järjestettiin kansallinen OT-päivä sekä länsirannikon OT-keskuseminaari. OT-keskussuunnittelu eteni lokakuusta 2017 toukokuuhun 2018 yllä mainitun kuvauksen mukaisesti. Suunnittelussa hyödynnettiin palvelumuotoilun prosessia, siten, että työskentely sisälsi tutkimus, määrittely, ideointi, testaus ja arviointi-vaiheet. Kesän ja syksyn 2017 aikana toteutettiin ydintoimijoiden haastatteluita, järjestettiin kaksi kaikille avointa OT-keskuksen suunnittelutilaisuutta ja kierrettiin kertomassa suunnittelusta eri alojen toimijoille OT-alueella. Kaikissa tilaisuuksissa esiin nousseet kehittämis ehdotukset ja kommentit kirjattiin ylös. Tätä aineistoa hyödynnettiin asiakasryhmien määrittelyssä sekä OT-keskuksen palvelujen ja rakenteen muotoilussa, jota tehtiin joulukuusta huhtikuuhun. Työskentelyä eteenpäin viemään käynnistettiin neljä alatyöryhmää, ”avohuolto”, ”sijaishuolto”, vaikeat huolto- ja tapaamisriidat sekä tutkimus ja kehittäminen. Suoraan asiakastyöhön liittyvissä ryhmissä työskentely eteni siten, että lähityöskentely tehtiin yhdessä maakunnassa ja muiden maakuntien asiantuntijaedustajat toimivat kriittisinä ystävinä. Tutkimuksen ja kehittämisen kokonaisuuden suunnittelu integroitiin Sote-akatemian TKI-työryhmään. Alatyöryhmien tuotokset olivat seuraavat: sijaishuollon työryhmä mallinsi yhdistelmäyksikön, avohuollon työryhmä osaamistiimirakenteen ja huolto- ja tapaamisriidat työryhmä konkretisoi osaamistiimirakennetta kyseisen teeman osalta. Nämä työryhmät työskentelivät joulukuun 2017 ja huhtikuun 2018 välisenä aikana. OT-keskussuunnittelun eteneminen on kuvattu tarkemmin liitteessä 6. OT-johtoryhmätyöskentelyn vaiheet on kuvattu liitteessä 7.

Syksyllä 2018 käynnistettiin kaksi lähisuhdeväkivaltaan liittyvää kokonaisuutta, lastensuojelun toimintakäytännöt lasten kaltoinkohtelutilanteissa sekä lähisuhdeväkivalta-osaamistiimi. Käynnistettiin myös vaativat vammaispalvelut ja monimuotoisuus kysymykset osaamistiimien mallinnukset. Syksyllä tutkimuksen osalta vietiin eteenpäin lastensuojelun huippuyksikkö -kokonaisuutta. Syksyllä myös aloitettiin yhteistyö VIP-verkoston kanssa. Tähän ajoittui myös johtamisen kokonaisuuden mallinnus sekä kansallisen OT-raportin kirjoittaminen sovituilta osin. Syksyllä myös pilotoitiin

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

vaativat erotilanteet osaamistiimi ja jatkokehitettiin osaamistiimitapaamisen rakennetta eteenpäin. OT-keskuksen johtoryhmä on kokoontunut elokuusta 2017 lähtien lähes kuukausittain. Kansallisella tasolla OT-rukkanen on kokoontunut kuukausittain ja näiden tapaamisten lisäksi on järjestetty neljä kansallista OT-päivää.

Tähän tavoitteeseen on hankkeessa päästy. Hankekauden lopussa OT-keskuksen järjestyminen länsirannikon alueella on koottu pohjapaperiin. Pohjapaperissa on kuvattu OT-keskuksen tavoite, rakenne toimintamallit ja asiakasryhmät (ks. liite 1). OT-keskussuunnittelua on tehty johtoryhmässä, jonka työskentely on ollut käynnissä 8/2017 – 11/2018. Lisäksi suunnittelua on tehty alatyöryhmissä. Seuraavien teemojen ympärille on mallinnettu osaamistiimit: vaativat erotilanteet, vaativat monimuotoisuuskysymykset, lähisuhdeväkivalta ja vaativat vammaispalvelut. Mallinnukseen on kuvattu tiimin tarkoitus ja rakenne, täsmennys asiakasryhmistä sekä tiimin tarjoama palvelu. Lisäksi on kuvattu prosessi, miten asia etenee OT-keskukseen sekä osaamistiimitapaamisten rakenne. Vaativan sijaishuollon ja psykiatrian palveluja yhdistävän yhdistelmäyksikön tavoite ja toiminnot on mallinnettu. OT-keskussuunnitteluun liittyen Lupa auttaa! -hankkeessa on ollut käynnissä myös monipalvelusuunnitelma-pilotti, OSKU-osaamiskeskuspilotti (ks. erillinen dokumentti) sekä lasten kaltointo- ja hoito-ohjelmien toimintakäytännöt lastensuojelussa ”käypä hoito -suositus” (ks. lähisuhdeväkivalta). Suositusta lähdettiin työstämään länsirannikon kolmen maakunnan yhteistyössä yhdessä THL:n kanssa. Tämä prosessi noudattaa THL:n mallintamaa sosiaalihuollon hyvän kehittämisen prosessia, jonka avulla myös tulevaisuudessa OT-keskuksiin paikantuvaa lastensuojelun kehittämistä on tarkoitus tehdä. Tämä pilotti on konkreettinen malli siitä, miten OT-keskukset voisivat tulevaisuudessa toimia.

Dokumentointi ja tuotokset

Keskeisiä dokumentteja ovat pohjapaperi, johtoryhmämuistiot, alatyöryhmien mallinnukset, blogikirjoitukset (Lupa auttaa! -hankkeen blogi, Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt ry:n sivuilla blogi), sanomalehtikirjoitus, OT-toimijoiden haastattelut sekä seminaarien muistiot. Länsirannikon OT-keskuksesta on koottu myös useita esityksiä. Tarkoitus on tehdä myös diat ammattilaisille ja päättäjille jaettavaksi. Sisällöt löytyvät Lupa auttaa! -hankkeen arkistosta.

Opit ja palautteet

Osaamis- ja tukikeskussuunnittelussa keskeinen tavoiteltu hyöty oli toteuttamiskelpoisen ja hyvän suunnitelman tekeminen OT-keskukselle, joka on toteutunut. Suunnittelussa ei ole hyödynnetty vaikuttavuusmittareita, mutta suunnitelman toimivuutta on testattu läpi LAPE-kauden OT-johtoryhmässä, alatyöryhmissä, kansallisessa OT-rukkasessa, länsirannikon OT-seminaareissa ja muissa tapaamisissa. Pilottien hyöty on liittynyt uusien toimintatapojen mallintamiseen, kuten yhdistelmäyksikön ja osaamistiimien mallintamiseen. Nämä toiminnot on mallinnettu vastaamaan kiperimpiin ongelmiin lasten ja perheiden vaativissa palveluissa.

OT-toimintaan liittyen mallinnetaan lastensuojelun tutkimusperustaisen suosituksen kehittämisen prosessi yhteistyössä THL:n kanssa, joka yhdenmukaistaa lastensuojelun

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

toimintatapoja lasten kaltoinkohtelutilanteissa. OT-toimintaa tulee jatkossa arvioida seuranta- ja palautetyökaluin. OT:n toimintoihin osallistuvilta asiakkailta ja työntekijöiltä on kerättävä systemaattisesti palautetta ja seurattava OT-keskuksen tuen (konsultaatio, jalkautuva tuki) vaikutuksia.

Laaja joukko asiantuntijoita osallistui suunnitteluun, koulutuksiin ja toimintojen kehittämiseen. Hankkeen aikana onnistuttiin käynnistämään ja ylläpitämään ylimaakunnallista yhteistyötä, joka tulee jatkumaan myös hankkeen jälkeen. Yhteistyö oli hyvää ja tiivistä myös muiden maakuntien/OT-alueiden työntekijöiden kanssa. Kuitenkin yhteistyötä eri kehittämiskokonaisuuksien välillä olisi voinut olla vieläkin enemmän. LAPE-hankkeessa kansallisella tasolla asioita olisi voitu viedä pidemmälle ennen hankekauden alkua, siten että tietyt linjaukset olisi ollut sovittuna. Tällöin alueelliset hankkeet olisivat voineet päästä ripeämmin ja tehokkaammin käyntiin.

Palaute suunnittelutyöstä oli hyvää. OT:n osalta sidosryhmät olisivat toivoneet kansallisia linjauksia. Osa yli-maakunnallisista kokouksista toteutettiin etäyhteyden kautta. Etäyhteydet eivät kuitenkaan aina toimineet, mikä nähtiin isona ongelmana.

Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Rahoitus: OT-keskuskehittämisen osalta odotetaan tietoa jatkorahoituksesta (haettu pilotointirahaa, STM selvittää mahdollisuutta suunnittelun jatkorahoitukseen). Mahdollinen rahoitus määrittelee, miten OT-suunnittelussa on mahdollista edetä. Lupa auttaa! -hankkeen päätyttyä malli OT-keskukselle on kirjattu ja seuraava askel olisi pilotoida toimintoja.

Rakenne: Suunnittelun loppuvaiheessa (marraskuu 2018) STM:stä tuli tieto, että OT-keskuksien rakenteen tulisi olla suunniteltua vankempi. Tämä tarkoittaa sitä, että OT-keskuksen suunnitelmaa tullaan muokkaamaan seuraavana vuonna.

Sovittavia asioita:

- Kuka ottaa vastuun OT-suunnittelun eteenpäinviemisestä (koordinoi ja koollekutsuu länsirannikon OT-johtoryhmää jatkossa sekä varmistaa, että johtoryhmässä on kaikki tarvittava osaaminen)?
- Miten yhdistelmäyksikön suunnitelmaa viedään eteenpäin, ellei pilottirahoitusta saada?
- Kuka osallistuu kansalliseen OT-rukkaseen tulevana vuonna (jonkun jäsenistä on tarpeen olla tiiviissä yhteydessä maakuntasuunnitteluun)?
- Ketkä ottavat vastuun alatyöryhmien eteenpäinviemisestä (sovittu osittain)?
  - seuraaviin kokonaisuuksiin tarvitaan yhdyshenkilöt: vaativat erotilanteet (sovittu), lähisuhdeväkivalta, yhdistelmäyksikkö, vaativat vammaispalvelut, monimuotoisuuskysymykset

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Ideoita jatkokehitykselle

OT-keskuksen osalta toimintamalleja tulee kehittää eteenpäin. Tulevina vuosina on tarpeen selvittää täsmällisemmin OT-keskuksen tarvetta (millainen on asiakasvolyymi, millaista konsultaatio/jalkautuvaa tukea näihin tarvittaisiin). Länsirannikon OT-keskussuunnitelmaa on tarpeen tulevien vuosien aikana synkronoida muiden OT-alueiden malleihin ja kansalliseen OT-suunnitteluun.

Prosessia, miten konsultaatiopyynnöt tulevat OT-keskukseen, tulee kehittää eteenpäin. Myös osaamistiimitapaamisten protokollaa tulee testata useammassa pilottitapaamisissa ja kehittää eteenpäin. Osaamistiimeihin tarvitaan vaikutusten- ja laadunarviointityökalu. On tarpeen kehittää tapa seurata OT-keskuksen osaamistiimiin tulleiden asiakkaiden asioiden etenemistä sekä asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia osaamistiimien toiminnasta. Laadunarviointiin liittyen on tarpeen arvioida, olisi osaamistiimiyössä hyötyä asiakastiedon systemaattisesta läpikäynnistä (miten lasta ja perhettä on tuettu, miten nämä palvelut ovat perheen tilanteeseen vaikuttaneet), jotta OT-keskus pystyy toteuttamaan tehtävänsä palvelujärjestelmän toimivuuden arvioijana ja uusien työtapojen kehittäjänä.

Yhdistelmäyksikön osalta aktiivinen jatkotyöskentely on tarpeen. Tulevina vuosina tulee kehittää hoidollista viitekehystä, jolla yksikössä työskennellään, tehdä investointisuunnitelma, arvioida yhdistelmäyksikön mukanaan tuomia kustannussäästöjä sekä pilotoida avopalveluiden osuus.

OT-keskuksesta tulee viestiä aktiivisesti tulevinta vuosina (viestintää päättäjille, ammattilaisille, asiakkaille).

OT-keskussuunnittelun aikana nousi monesti esiin tarve saada perus ja erityistason palvelut toimimaan nykyistä paremmin. Ongelmana on, etteivät palvelut sovi yhteen, olemassa olevat palvelut eivät huomio riittävästi yksilöllisiä tarpeita ja kehittämistyö suuntautuu tiettyihin toistuviin kokonaisuuksiin. Maakunnallista palvelujen integraatiota, helposti saatavaa konsultaatiota ja työparitukea tulee rakentaa tulevina vuosina vahvasti. OT-keskusta ei ole tarkoituksenmukaista rakentaa paikkaamaan sellaisia pulmia, jotka olisivat ratkaistavissa maakunnissa perus- ja erityistason kysymyksinä.

5.3 Lähisuhdeväkivaltatyö

LASTA-toimintamalli on viranomaisten systemaattinen monialainen yhteistyömalli, jossa varmistetaan viranomaisten välinen tiedonvaihto ja monialainen yhteistyö tilanteissa, joissa epäillään lapsen joutuneen pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. LASTA-hankkeessa vuosina 2014-2016 haettiin tapaa parantaa ja systematisoida viranomaisten yhteistyötä väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyn tilanteissa. Samalla pyrittiin kehittämään lasten somaattisten tutkimusten mallia sekä lasten ja perheiden auttamisen tapoja. (LASTA-raportti, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 2/201).

LASTA-toimintamallia suunniteltiin maakunnallistettavaksi Varsinais-Suomen Lupa auttaa! -hankkeessa. Toimintamallin ytimen muodostaa lapsilähtöinen viranomaisprosessien koordinaatio, viranomaisten nopea ja strukturoitu yhteistyö sekä suunnitelma lapsen

Lupa auttaa! -hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

tueksi esitutkinnan ja oikeusprossin aikana. Lupa auttaa! -hankkeessa tätä suunniteltiin edelleen kehitettäväksi kiinteäksi osaksi jo olemassa olevia toimintoja.

Toteutus ja tulokset

Kysely kunnille lähisuhdeväkivallasta

Osana Maakunnan Ennaltaehkäisevän työn kehittämistä Hyte-koordinaattoreille tehtiin kysely lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön toimintamalleista ja resursseista Varsinais-Suomen kunnissa.

Varsinais-Suomen kyselyyn vastanneista kunnista 14 kuntaa on nimennyt lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöstä vastaavan henkilön. Yhdelläkään vastuuhenkilöllä ei ole määritelty lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön käytettävää työaikaa, vaan työtä tehdään muiden tehtävien ohella. Kuudessa kunnassa (Kustavi, Marttila, Parainen, Raisio, Salo ja Turku) on tehty lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön suunnitelma tai se on sisällytetty muuhun suunnitelmaan.

Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön menetelmistä MARAK-malli on käytössä Turussa ja Salossa. MARAK on Englannista lähtöisin oleva menetelmä, jolla pyritään auttamaan vakavaa parisuhdeväkivaltaa kokeneita uhreja tai sen uhan alla eläviä henkilöitä. MARAK-mallissa moniammatillinen työryhmä laatii väkivallan uhrille tai uhan alla elävälle henkilölle turvasuunnitelman ja tätä kautta parantaa uhrin turvallisuutta.

LUOTSI-toimintamalli

LASTA-hankkeen aikana pilotoitu ”Hei mul ois yks juttu” moniammatillinen koulutuksesta saadut kokemukset osoittivat, että tällaiselle perustason palveluihin ulottuvalle tunnistamisen, puheeksi oton sekä väkivaltaepäilytilanteessa toimimisen koulutukselle on tarvetta.

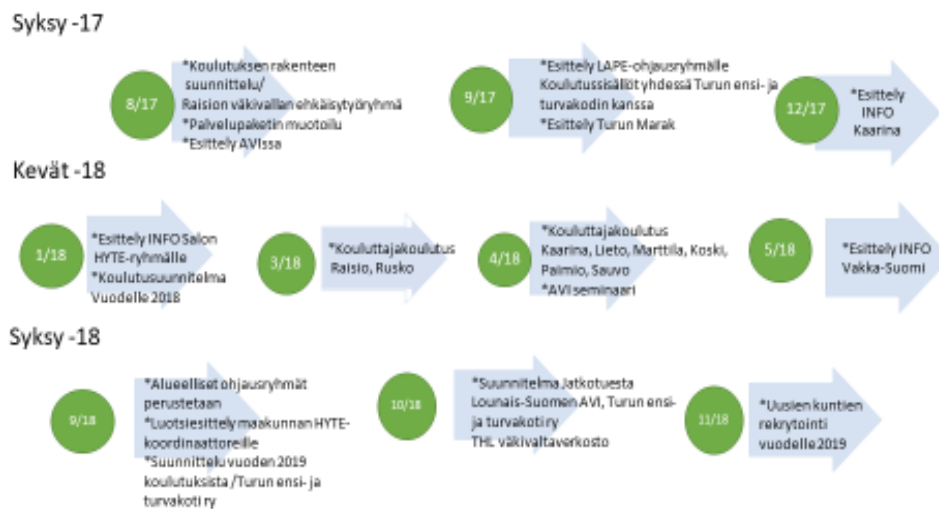
Väkivallan tunnistamisen, puheeksi ottamisen ja auttamisen kynnystä madaltaakseen Lupa auttaa! -hanke yhdessä Turun ensi- ja turvakoti ry:n kanssa loi toimintamallin, joka mahdollistaa ja varmistaa asiakaspalveluja tarjoavien työntekijöiden kouluttautumisen turvattomuuden ja väkivallan kohtaamiseen. Koulutukseen kutsuttiin laajasti kuntien toimijoita kaikilta palvelualoilta. Luotseja on vuoden 2018 loppuun mennessä koulutettu maakunnassa jo 16 kuntaan sivistys-, sosiaali- ja terveysaloille yhteensä 190 ammattilaista. Luotsit kouluttavat omissa verkostoissaan kaikki ne ammattilaiset, jotka työssään kohtaavat asiakkaita kuten neuvola, varhaiskasvatus, koulu, nuorisotoimi, vammaispalvelut, aikuissosiaalityö, perhepalvelut, hoito- ja hoivapalvelut, perusterveydenhuolto, päihdehuolto- ja mielenterveyspalvelut.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Luotsi-toimintamallin kehitystyö on toteutettu syksyn 2017 ja vuoden 2018 aikana seuraavasti:

Luotsi toimintamalli kirjataan Maakunnan Lape Järjestämisen käsikirjaan.

Luotsi-kouluttajakoulutuksen tavoitteena oli, että jokaisessa kunnassa maakunnan alueella työntekijällä olisi taitoa tunnistaa turvattomuutta ja kohdata mahdollisesti väkivaltaa tai sen uhkaa kohdannut tai väkivaltaa käyttänyt asiakas sekä uskallusta ottaa asia puheeksi ja tietoa oman toimialueensa toimintamallista ja auttamisen verkoista tällaisessa tilanteessa. Luotsit muodostavat alueellisen esimerkiksi perhekeskukseen alueelle sijoittuvan moniammatillisen vertaisverkoston keskenään ja maakunnallisesti ammatilliset osaajaverkostot, joiden lisäkoulutustarpeista vastaavat maakuntaan perustettava Osaamis- ja tukikeskus (OT) ja Lounais-Suomen aluehallintovirasto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen väkivaltaverkosto tukee Luotsien jatkokouluttautumista.

Pilotti laajeni suunnitellusti vuoden 2018 aikana siten, että Luotseja on koulutettu ja toimii 16 kunnan alueella vuoden loppuun mennessä 190 kappaletta Viidelle alueelle (Lieto, Kaarina, Raisio, Uusikaupunki ja Salo) on perustettu ohjausryhmät toimintaa koordinoimaan. Ohjausryhmässä on myös voitu muodostaa toimialoittain alaryhmiä, jotka kokoontuvat tiiviimmin ja miettivät miten omassa yksikössä luotsit jakavat omaa osaamistaan ja millaisia ohjeita/toimintamalleja yksiköihin tarvitaan esimerkiksi:

- 1) Varhaiskasvatus ja neuvola
- 2) Kouluterveydenhuolto ja koulutoimi
- 3) Terveyspalvelut, sosiaalipalvelut ja vammaispalvelut

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

4) Ikäihmisten palvelut

Lastensuojelu ja perhekeskus menevät muihin ryhmiin osaksi (ryhmät 1-3). Alaryhmillä on omat koollekutsujat.

Luotsit huolehtivat oman ammattiryhmänsä osaamisesta muun muassa kouluttamalla ja päivittämällä toimipaikkakohtaisia ohjeita. Viidelle alueelle (Lieto, Kaarina, Raisio, Salo ja Uusikaupunki) on perustettu ohjausryhmä, joka huolehtii Luotsien tietotaidon ylläpidosta ja Luotsi -verkoston säännöllisestä kokoon kutsumisesta. Ohjausryhmät ovat järjestäytyneet kukin omalla tavallaan hyödyntäen jo olemassa olevia verkostoja. Kunnan HYTE-koordinaattorin on hyvä kuulua ohjausryhmään. Ohjausryhmä voi perustaa myös toimialakohtaisia alaryhmiä, joilla jokaisella on oma vastuutyöntekijänsä. Alaryhmät kokoontuvat tiiviimmin ja miettivät, miten omassa yksikössä Luotsit jakavat osaamistaan ja millaisia ohjeita tai toimintamalleja yksikköön tarvitaan (esimerkiksi turvakansio, huoneentaulu, uuden työntekijän aiheeseen perehdytys).

Luotsi-toimintamallia on esitelty syksyllä 2018 Maakunnan HYTE-koordinaattoreille ja tarjottu mahdollisuutta, että Turun ensi- ja turvakoti ry kouluttaa tarpeen mukaan vuoden 2019 aikana Luotseja niissä kunnissa, joissa niitä ei vielä ole. Tavoitteena olisi saada Luotsiverkostosta koko maakunnan kattava, jolloin myös ammatillisesti Luotsit voisivat muodostaa maakunnallisen osaajaverkoston. Kuntien HYTE-koordinaattoreilla on keskeinen rooli myös lähisuhdeväkivallan ehkäisytyössä.

Syksyllä 2018 käynnistettiin kaksi lähisuhdeväkivaltaan liittyvää kokonaisuutta, lastensuojelun toimintakäytännöt lasten kaltoinkohtelutilanteissa sekä lähisuhdeväkivalta-osaamistiimi.

OT-toimintaan liittyen on mallinnettu lastensuojelun tutkimusperustaisen suosituksen kehittämisen prosessi yhteistyössä THL:n kanssa, mikä yhdenmukaistaa lastensuojelun toimintatapoja lasten kaltoinkohtelutilanteissa. LUOTSI-toimintamalli koettu tärkeänä ja moniammatillinen alueellinen verkosto mahdollisuutena lisätä myös yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Toimintamalli herättänyt paljon kiinnostusta myös maakunnan ulkopuolella. Toimintamalli vahvistaa myös systeemistä Sisote-yhdyspintatyötä.

Tietoisuus lähisuhdeväkivallasta ja toimintakäytännöistä lähisuhdeväkivaltilanteissa on lisääntynyt maakunnassa merkittävästi koulutusten ja kirjallisen materiaalin avulla. Koulutetut Luotsi-verkosto mahdollistaa, että maakunnan alueella on saatavilla koulutusta lähisuhdeväkivaltaan myös jatkossa. Tärkeä hyöty on ollut myös eri toimijoiden keskinäinen verkostoituminen lähisuhdeväkivaltakysymysten ympärillä. Kuntien ennaltaehkäisevätyö saa leveämmät hartiat. Laajempi joukko palvelujärjestelmässä työskenteleviä ammattilaisia saa tukea ja tietotaitoa turvattomuuden ja traumojen kohtaamisesta. Tätä kautta kuntalaisten ja ammattilaisten turvallisuus lisääntyy.

LASTA-toimintamalli

Perustason ammattilaisten kouluttamista on jatkettu Lapsiin kohdistuneen Väkivaltaepäilyn kohtaamisessa järjestämällä yhteistyössä poliisin, oikeuspsykiatrian, sosiaalipediatrian ja Turun ensi- ja turvakoti ry:n kanssa alueellisia koulutuksia (Turun ympäristökunnat, Salon alue, Vakka-Suomen alue, Loimaan alue sekä Turunmaa), joissa keskeisinä sisältönä ovat olleet ilmoitusvelvollisuus, mitä voi tehdä, kun epäily herää sekä

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

lapsen ja perheen kohtaaminen. Alueellisten koulutusten yhteydessä on järjestetty kunkin alueen lastensuojelulle keskustelutilaisuus LASTA-toimintamallista, näissä mukana poliisi sekä sosiaalipediatrian edustus. Terveystieteiden yhdyshenkilöille ja varahenkilöille on järjestetty 2017-2018 aikana kaksi tilaisuutta LASTA-taustakartoituslomakkeeseen liittyen.

Yhteispäivystyksen henkilökunnalle on järjestetty kaksi saman sisältöistä tilaisuutta, joissa puhujina lastenkirurgi, pediatri, sosiaalipediatrian tutkimuskoordinaattori sekä sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijä.

Lastensuojelun osalta lastenkaltoinhoon liittyvän toimintamallin yhtenäistäminen ja prosessin selkiyttäminen nähtiin tärkeäksi. Tämän vuoksi Varsinais-Suomessa koottiin syksyllä 2018 Lastenkaltoinhoon Lastensuojelun mallinnustyöryhmä, joka yhdessä THL:n kanssa lähti kehittämään Lastensuojelun Lasten kaltoinholon ”Käypä hoitoa”. Työryhmän tuotos tullaan julkaisemaan THL:n julkaisusarjassa ja siihen on tarkoitus liittää myös koulutusta.

Lähisuhdeväkivalta-kokonaisuuteen liittyen hankesuunnitelmassa mainitut tavoitteet ovat ylittyneet. LASTA-toimintamalli on vakiintunut Varsinais-Suomessa Lapsiin kohdistuneen rikosepäilyn lapsiyhteistyömalliksi: Somaattisten tutkimusten erityisosaaminen on keskitetty Turun yliopistollisen keskussairaalan Lasten ja nuorten klinikan Sosiaalipediatrian poliklinikalle, jossa toimii myös LASTA-malliin perehtynyt tutkimuskoordinaattori. Sosiaalipäivystyksen toimintaa on lisätty Turun yliopistollisen keskussairaalan yhteispäivystyksessä.

Poliisin lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkinta keskitettiin vuoden 2018 alusta Turun poliisin tähän erikoistuneeseen yksikköön. Poliisi on kehittänyt toimintaansa ja osa lasten kuulemisista toteutetaan nykyään kouluissa tai päiväkodeissa. Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian toimintaa on kehitetty jalkautuvaan suuntaan, tutkivan poliisin apuna lapsen kuulemisessa toimii tarvittaessa psykologi. Länsi-Suomen syyttäjänvirastossa lapsiin kohdistuneet seksuaali- ja väkivaltarikokset on keskitetty tähän erikoistuneille, nimetyille syyttäjäille.

Osaamis- ja tukikeskukseen sijoittuva moniammatillinen väkivalta- ja seksuaalirikosasioihin suuntautuvan erityisosaamisen Osaamistiimi tarjoaa konsultaatio- ja koulutustukea ja vahvistaa alueellisia kriisiauttamisen toimintaryhmiä erikoisosaamisella. Osaamistiimistä erityisosaaja voi tarvittaessa myös jalkautua tueksi haastavimpiin tilanteisiin. Osaamistiimin tuen avulla varmistetaan, että epäilyn herätessä palveluissa on helppo saada konsultaatiota ja että lasta ja perhettä tuetaan viranomaisprosessien aikana ja niiden jälkeen. Tämä koskee niin poliisin esitutkintaa kuin esim. sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointia ja sen osana lastensuojelun tarpeen selvitystä sekä mahdollista kriisiapua. Kriisiapua tulee voida tarjota lähellä lasta tai perhettä. Osa voi olla järjestöjen antamaa erikoistunutta tukea, kuten Rikosuhripäivystyksen RIKU:n tai Ensi- ja turvakotien tarjoamaa ja osa puolestaan erityispalveluissa ja vaativissa palveluissa tarjottavaa, esim. traumaterapeutista hoitoa. VSSH:n Oikeuspsykiatrian tutkimusyksikössä koulutettiin vuosien 2017-2018 aikana 20 ammattilaista Tf-CBT menetelmän käyttöön. Ammatillaiset sijoittuvat Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueelle ja muodostavat osajaverkoston, jota Oikeuspsykiatrian yksikkö koordinoi.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

Dokumentointi ja tuotokset

LASTA-hankkeen aikana yhteistyössä THL:n ja V-SSHP:n psykiatrian klinikan kanssa luodut ”Hei mul on yks juttu” -koulutusmateriaalit ja Luotsi-koulutusmateriaalit. Ohjeistukset ammattilaisille tuotettiin Luotsi-koulutuksen käyttöön Luotsien materiaaliksi ja asetoitiin Turun Ensi- ja turvakoti ry:n kotisivuille www.tuentu.fi/luotsi.

Luotsi- toimintamalli on kirjattu Varsinais-Suomen maakunnan Lapsiperhepalveluiden järjestämisen käsikirjaan.

Opit ja palautteet

Hankekaudella LASTA-toimintamallin viranomaisyhteistyö vahvistui. Samalla käynnistyi Lastenkaltointokohteluun lastensuojelun mallinnustyöryhmä. LASTA-mallia käytiin esittelemässä myös muissa maakunnissa. Luotsi-toimintamalli nähtiin alueellisesti moniammatillisen yhteistyön verkostona sekä ennaltaehkäisevän työn mahdollisuutena. Luotsi-toimintamallista oltiin kiinnostuneita myös muissa maakunnissa mm. Luotsi-toimintamallia esiteltiin Sisä- ja Länsi-Suomen Aluehallintovirastojen seminaarissa syksyllä 2018.

Saaduissa palautteissa on korostettu, että lähisuhdeväkivaltatyö koskettaa kaikkia. Palautteissa maakunnallinen koordinaatio on nähty tärkeänä ja sen tarpeellisuutta korostettu.

Pysyvä toiminta ja jatkotoimet

Luotsit huolehtivat oman ammattiryhmänsä osaamisesta muun muassa kouluttamalla ja päivittämällä toimipaikkakohtaisia ohjeita. Viidelle alueelle (Lieto, Kaarina, Raisio, Salo ja Uusikaupunki) on perustettu ohjausryhmä, joka huolehtii Luotsien tietotaidon ylläpidosta ja Luotsi -verkoston säännöllisestä kokoon kutsumisesta. Ohjausryhmät ovat järjestäytyneet kukin omalla tavallaan hyödyntäen jo olemassa olevia verkostoja. Kunnan HYTE-koordinaattorin on hyvä kuulua ohjausryhmään. Ohjausryhmä voi perustaa myös toimialakohtaisia alaryhmiä, joilla jokaisella on oma vastuutyöntekijänsä. Luotsit muodostavat alueellisen esimerkiksi perhekeskukseen alueelle sijoittuvan moniammatillisen vertaisverkoston keskenään ja maakunnallisesti ammatilliset osajaverkostot.

Lounais-Suomen Aluehallintoviraston kanssa käydyssä neuvottelussa on sovittu, että AVI huolehtii jatkossa yhteydenpidosta alueellisiin ohjausryhmiin sekä kerää tietoa syventävän koulutuksen tarpeesta ja järjestää sitä maakunnallisesti Luotseille ammattiryhmittäin. THL:n väkivaltaverkosto Hyvinvointi- ja Valtion palvelut osastolta on myös jatkossa mukana tukemassa Luotsien verkostomaista jatkokouluttautumista.

LAPE-hankekauden päättyessä Luotsi-toimintamallin kehittäminen jatkuu ja vuoden 2019 aikana Luotseja koulutetaan Turun ensi- ja turvakoti ry:n toimesta Varsinais-Suomessa myös kaikkiin niihin halukkaisiin kuntiin joissa Luotsi-toimintamallia ei vielä ole. Suunnitelma toiminnan sitouttamisesta rakenteisiin on laadittu.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Jälkiarviointi, avoimet tehtävät ja ideoita jatkokehitykselle

Luotsi-toimintamallin suurin edistävä tekijä oli kunnan esimiestahon sitoutuminen ja innostaminen mukaan. Niissä kunnissa, joissa sivistys- sosiaali- ja terveysjohtaja, perhepalvelujohtaja ja/tai kunnanjohtaja olivat sitoutuneet asiaan, myös luotseja saatiin mukaan eniten ja laajasti eri ammattialoilta.

Kuntien eri alojen ammattilaisten saaminen laajasti mukaan on tavoitteena. Osissa kuntia sivistyssektori lähti kouluttajakoulutukseen laajasti, muutamassa kunnassa varhaiskasvatus ja koulu hyvin pienellä panoksella, jolloin yksittäisen luotsin varaan jää liian iso ammattilaisten joukko. Tulevaisuudessa maakunnan tasolla tarvitaan lähisuhdeväkivaltatyön koordinaatiota. Luotsi-toimintamallin sitominen kuntien ja maakunnan rakenteisiin sekä vielä jäljellä olevien kuntien kouluttaminen tulee olemaan tärkeä tehtävä tulevaisuudessa.

LASTA-toimintamallin vakiintuminen ja edelleen kehittäminen on tärkeää. LASTA-johtoryhmä, THL sekä syksyllä 2018 perustettu osaamistiimi (Lasten kaltoinkohtelu) ovat lupautuneet viemään edelleen asiaa eteenpäin.

Osaamisen keskittäminen ja prosessien jatkuva tarkistaminen lapsen edun näkökulmasta on varmistettava. Ammattilaisten osaamisen vahvistamista niin tunnistamisessa, puheeksi ottamisessa kuin ilmoitusvelvollisuuden toteutumisessa tarvitaan jatkuvasti.

5.4 OSKU-pilotti - Kouluille tarjottavien oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittäminen

Tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä yleisopetuksen kouluissa kasvaa koko ajan, mikä aiheuttaa koulun henkilöstön osaamiselle kasvavia odotuksia. Pilotissa tuetaan lasten ja nuorten koulunkäyntiä ja arkea omassa ympäristössä tarjoamalla perusopetuksen henkilöstölle konsultaatiota, ohjausta ja tukea oppijan tuen palveluihin.

Useimmiten koulun henkilöstö saa tukea erityistä tukea tarvitsevan oppilaan tuen tarpeen arvioimiseen sekä opetuksen järjestämiseen ja siihen liittyvien pulmien ratkomiseen ensisijaisesti oman koulun sisältä kollegoilta ja opiskeluhoitajaryhmältä. Silloin, kun oman koulun osaaminen tai koulun verkostojen kautta saatava tuki ja osaaminen ei riitä, tulee olla väylä saada tarvittavaa konsultaatiota seutukunnallisesti ja/tai maakunnallisesti. Kaikilla maakunnan kouluilla ei ole ollut tietoa asiantuntijapalveluja tarjoavista tahoista. Tähän tarpeeseen toteutettiin ns. OSKU-pilotti, joka tarjosi oppimisen tuen palveluita kouluille. Pilotin pohjaa oli luotu ja sitä suunniteltu Turun kaupungin Neurologian yksikössä ja erityiskouluissa eri yhteistyötahojen kanssa jo aiempina vuosina.

Kouluille tarjottavien oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittämisspilotissa tuettiin lasten ja nuorten koulunkäyntiä ja arkea omassa ympäristössä tarjoamalla konsultaatiota, ohjausta ja tukea oppijan tuen palveluista perusopetuksen henkilöstölle, kehitettiin ja yhtenäistettiin konsultaatiokäytäntöjä luomalla selkeä struktuuri konsultaatiolle, ja mahdollistettiin kouluille tarvittavien asiantuntijapalvelujen löytäminen kokoamalla asiantuntijaverkostoa.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Toteutus

Pilotti niveltä Länsirannikon Osaamis- ja tukikeskuksen (OT) sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen käynnistämän Vaativan erityisen tuen VIP -verkoston 2018–2020 kehittämishankkeisiin. Pilotti toteutettiin Lupa auttaa! -hankkeen pilottialueella Vakka-Suomen kunnissa syksyllä 2018.

Pilotin suunnitteluryhmä kokoontui yhteensä 9 kertaa. Suunnitteluryhmän muodostivat Turun sivistystoimiala/ rehtori, Turun Lastenneurologinen yksikkö/ ylilääkäri sekä TYKS Lastenneurologian vastuualue/ vastuualuejohtaja ja lastenneurologi sekä Lupa auttaa! -hankkeen edustajat.

Pilotin asiantuntijapalvelujen sisältöä kehittävä työryhmä (13 jäsentä) muodostui asiantuntijapalveluja tarjoavien Turun sivistystoimialan koulujen (7 koulua), Jokilaakson koulun (Lieta) ja Satulavuoren koulun (Perhekuntoutuskeskus Lauste) rehtoreista. Työryhmä kokoontui tammi-marraskuun 2018 aikana yhteensä 6 kertaa.

Alkuperäinen suunnitelma koostui kahdesta osa-alueesta: kartoittaa kuntien varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lisäosaamisen tarvetta sekä selvittää kuntien terveydenhuoltopalvelujen valmiutta osallistua erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kehitys- ja kuntoutustarvearvioiden tekemiseen. Lisäksi suunnitelmana oli luoda toimivia yhteistyökäytänteitä perhekeskuksen, sivistystoimialan ja vapaa-ajantoimialan välille sekä luoda toimivia käytänteitä OT-keskustoiminnan ja VIP -verkoston osaamisverkostojen tueksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erityisen ja vaativan erityisen tuen palveluissa oleville lapsille ja nuorille ja heidän perheilleen sekä päivähoidon ja koulujen henkilöstölle.

Kevään 2018 aikana alkuperäinen pilottisuunnitelma supistui koulujen konsultaatiopalvelujen kehittämisprojektiksi. Lainsäädäntöuudistusten lykkäytyminen hidasti palveluverkkouudistuksen ja perhekeskusverkoston kehittämistä ja vaikeutti toimivien paikallisten käytänteiden kehittämistä. Valtakunnallisten VIP-verkostojen toiminnan verkkainen käynnistyminen vaikeutti neuvotteluja Vakka-Suomen pilotin asiantuntijaverkoston kytkemisestä osaksi VIP-verkoston asiantuntijaverkostoa. Lisäksi Turun varhaiskasvatuksen sekä Turun hyvinvointitoimialan lääkinnällisen kuntoutuksen (puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit) ja Turun Hyvinvointitoimialan Lastenneurologinen yksikkö vetäytyivät pilotin suunnittelusta, koska ne eivät rakennemuutosten takia pystyneet osoittamaan suunniteltuja resursseja pilotin toteuttamiseen.

Konsultaatiopalvelu lanseerattiin Vakka-Suomen perhekeskustoimintaseminaarin (Uusikaupunki, 6.9.2018) yhteydessä pidetyssä Tukipalveluja koulun arkeen -seminaarissa. Seminaari suunnattiin Vakka-Suomen kuntien sivistystoimenjohtajille, koulujen rehtoreille, opettajille ja opiskeluhuoltoryhmille sekä varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Seminaariin osallistui 34 henkilöä. Seminaarin ohjelma ja materiaalit <https://www.lupaauttaa.fi/uutishuone/vakka-suomen-perhekeskustoimintaseminari/> Lupa auttaa! -hanke teki asiantuntijapalvelua koskevan tiedotteen 19.9.2018 <https://www.lupaauttaa.fi/uutishuone/tukipalveluja-koulun-arkeen/>

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Dokumentointi ja tuotokset

Pilotissa luotiin konsultaatiokäytännön prosessi (prosessikaavio) ja kerättiin asiantuntijaverkosto.

Opit ja palautteet

Palvelulle on tunnistettu olevan tarvetta mutta konsultaatiopyyntöjä ei tehty eikä siitä syystä käyttäjäkokemuksia voitu kerätä. Palvelua markkinointia olisi tullut tehostaa ja monipuolistaa. Vakka-Suomen pilotin asiantuntijapalvelun markkinointi olisi ollut selkeämpää, jos keväällä 2018 käynnistetty VIP-työskentely olisi edennyt ripeämmin ja osa pilotissa kootusta asiantuntijaverkostosta olisi voitu kytkeä osaksi VIP-verkostoa.

Pysyvä toiminta ja jatkotoimet -Siirtyminen pysyvään toimintaan

Vakka-Suomen pilotti toimii pohjatyönä OKM:n käynnistämän alueellisen VIP-verkoston varhaiskasvatuksen, esi-, perus- ja lisäopetuksen vaativan erityisen tuen osaamisen kehittämisen verkoston toiminnalle.

5.5 Maakunnallisen perheoikeudellisen yksikön suunnitelma

Perheoikeudellisten palveluiden ylikunnallista suunnittelua oli käynnistetty Varsinais-Suomessa vuodesta 2016. Tarve yhteiseen yksikköön lähti siitä, että monessa kunnassa lastenvalvoja on vain yksi tai lastenvalvojan töitä hoidetaan muiden töiden ohella. Lastenvalvojan on usein hankalaa saada tukea työhön kunnan ainoana työntekijänä. Lupa auttaa! -hankkeen alkaessa vuonna 2017 se otti vastuun perheoikeudellisten palveluiden maakunnallisesta suunnittelusta. Tällöin perustettiin perheoikeudellinen työryhmä suunnittelemaan perheoikeudellisten palveluiden maakunnallista järjestämistä. Lisäksi perheoikeudelliseen työhön liittyen pidettiin kaksi yhteiskehittämispäivää.

Keskeisistä perheoikeudellisista prosesseista luotiin prosessikaaviot syksyllä 2018. Lastenvalvojien ja olosuhdeselvitysten tekijöiden työtapojen yhdenmukaistaminen aloitettiin hankkeen aikana ja tätä työtä jatketaan vuonna 2019. Tavoitteena on, että palvelu olisi jatkossa yhtenäistä ja laadukasta jokaisessa kunnassa. Maakunnallisen kehittämisen tuloksena luotiin suunnitelma maakunnallisista perheoikeudellisista palveluista, jossa muun muassa ehdotetaan otettavaksi käyttöön erilaisia sähköisiä palveluita. Perheoikeudellisten palveluiden osalta maakunnallista verkostoa ylläpidetään niin lastenvalvojien kuin olosuhdeselvitysten tekijöiden osalta.

Maakunnallinen perheoikeudellinen yksikkö ei toteutunut hankkeen aikana johtuen kuntien sote-johtajien päätöksistä. Alkuun yhteinen yksikkö piti perustaa vuoden 2019 alusta alkaen, mutta sitten päädyttiin jatkamaan vain sisällöllistä kehittämistä. Syksyllä 2018 sote-johtajat linjasivat, että yksikön valmistelua jatketaan siten, että yksikkö aloittaisi toimintansa 1.1.2020. Turun kaupunki valmistelee parhaillaan ehdotusta yhteisestä yksiköstä muille kunnille. Tässä valmistelussa hanke on ollut aktiivisesti mukana.

5.6 Case-manager - Monitoimijamallipilotti

Lastensuojelun kuormittunut tilanne, suuret asiakasmäärät ja muut haasteet ovat olleet viime aikoina toistuvasti esillä julkisessa keskustelussa ja mediassa. Kentän työntekijät ovat kuvanneet lastensuojelun piirissä olevien lasten ja perheiden haasteita entistä monitahoisemmiksi ja komplisoituneemmiksi. Vaativinta lastensuojelun tukea tarvitsevilla perheillä on usein tarve monille saman aikaisille palveluille. Nykyisessä järjestelmässä perheiden avun saannin haasteena on mm. palveluiden pirstaleisuus, heikko tiedonkulku eri toimialojen välillä ja ajoittain epäselvyys siitä, kuka perheen asioissa mukana olevista ammattilaisista vastaa mistäkin asioista. Asiakkaiden kokemus on, että tarvitaan taho, joka tuntee perheen kokonaistilanteen ja auttaa tarvittavien palvelujen saannissa.

Edellä mainittujen haasteiden näkökulmasta on suuri tarve edistää palveluiden koordinoitua, tarvelähtöisyyttä ja verkostoyhteistyön toimivuutta, jotta käytävissä olevat tukitoimet kohtaisivat parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden todelliset tarpeet.

Pilotin tavoitteena oli kehittää uudenlainen vaativan erityistason lastensuojelun palveluohjauksen ja asiakkuuksien ”manageroinnin” malli, joka mahdollistaisi palvelujen aiempaa paremman kohdentamisen sekä uudenlaisen palvelumuotoilun. Alkujaan tarkoituksena oli, että mallissa toimivat työntekijät tulisivat toimimaan vaativaa, monialaista tukea tarvitsevien lasten ja perheiden palvelujen koordinoijina sekä rinnalla kulkijoina. Nopeasti hanketyön edetessä lähdettiin tavoittelemaan myös uudenlaisen sähköisellä alustalla toimivan palvelun kehittämistä eri tahojen näkemysten yhdistämiseksi. Työmallia oli suunniteltu pilotoitavaksi muun muassa lastensuojelun ja vammaispalvelun yhteisasiakkuuksissa sekä perheissä, joissa lapsella on tarve sekä lastensuojelun että lastenpsykiatrian palveluille.

Toteutus ja tulokset

Pilotin työntekijät aloittivat työskentelyn 1.4.2018 alkaen 20% työajalla, osan lisätessä työaikaa hankkeeseen sen edetessä. Kolmen työntekijän koulutus- ja kokemustaustoissa yhdistyi osaaminen mm. lastensuojelusta, lastenpsykiatrialta, lastenlinikalta ja yliopistolta. Työryhmän tukena toimi kaksi hankeagenttia Lupa auttaa! -hankkeesta, ohjausryhmä, kaksi kokemusasiantuntijaa, Multiview-ohjelmiston kehittäjät Inforglobe Oy:stä sekä perhepsykoterapeutti (VET) Pekka Holm. Pilotoinnissa olivat mukana Raision ja Salon kaupungit sekä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri.

Kevään 2018 aikana työskentelyn keskiössä oli teoreettisen pohjan valitseminen ja työskentelyn arvopohjan rakentaminen. Nopeasti tämän rinnalla käynnistyi jo myös lapsen ja perheen tilannetta koskevan kyselyn tekeminen, hyödyntäen pohjana mm. australialaista Common Approach -mallia, (ks. www.aracy.org). Kysely siirrettiin digitaaliseen Inforglobe Oy:n Multiview -työkaluun perheiden tilanteen monipuolisen visuaalisen tarkastelun ja eri tahojen näkökulmien yhdistämisen mahdollistamiseksi. Seuraavaksi laadittiin työskentelyprosessi perheen ja verkoston kanssa toteutettavaan monitoimijasuunnitelmaan. Syksyn 2018 aikana edettiin mallin jatkokehittämiseen yksittäisten kentän työntekijöiden sekä kokemusasiantuntijoiden kanssa. Tätä seurasi loppusyksystä 2018 mallin kokeilu asiakasperheen ja heidän auttajaverkostonsa kanssa.

Syksyn aikana työskentelyssä nousi esiin monia haasteita: Perheiden löytäminen, verkoston kokoaminen kaikkien tahojen kiireisten aikataulujen johdosta sekä CA-mallin

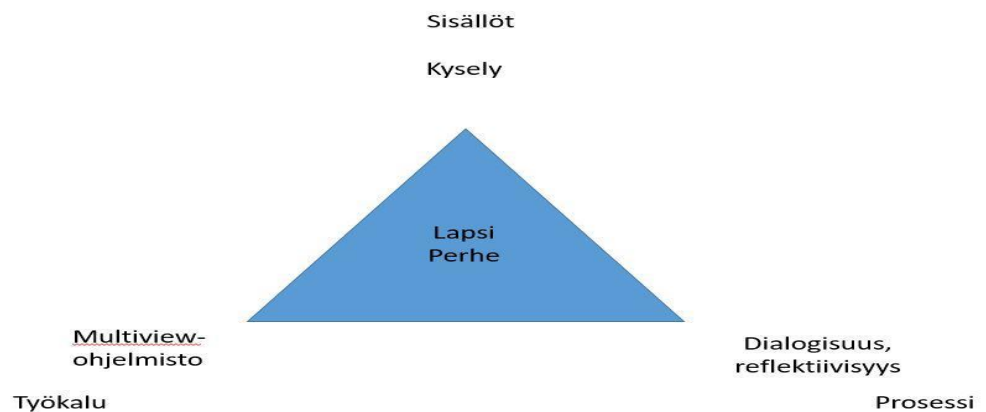

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

käyttölupaan liittyvät epäselvyydet. Ratkaisukeinoina otimme yksittäisiä työntekijöitä mukaan kokeilemaan mallia ja antamaan palautetta sekä hyödynsimme kokemusasiantuntijoita suunniteltua enemmän. Syksyllä saatiin THL:lta tieto, että CA-mallin soveltaminen vaatii lisenssin, josta THL vielä mahdollisesti neuvottelee. Pelkän CA-mallin sijaan kyselyssä hyödynnettiin useita olemassa olevia arviointimalleja ja pilottityöntekijöiden kliinistä kokemusta ja osaamista. Teimme syksyn aikana myös toisen vaihtoehdoisen kyselyn, jonka pohjana hyödynnettiin myös muita perheiden elämäntilanteen arviointimalleja. Aikaresurssi ei riittänyt toisen kyselyn siirtämiseen Inforglobe Oy:n Multiview-pohjaan eikä tätä kyselyä päästy kokeilemaan perheiden ja verkostojen kanssa. Mallin jatkokehittämistyössä edellä mainitut asiat tulee huomioida.

Pilotin toteutus eteni melko hyvin suunnitelmien mukaan. Työntekijöiden aikaresurssi ei kuitenkaan riittänyt alkuperäisen suunnitelman mukaiseen mallin testaamiseen useampien perheiden kanssa. Haastetta oli myös siinä, että yhteistyökuntien ohjaamana ei perheitä pilotointiin saatu, vaan perheitä piti hakea työntekijöiden muiden verkostojen kautta.

Lopputuotoksena syntyi monitoimijasuunnitelma - uudenlainen verkostotyön menetelmä ja siihen liittyvä sähköinen työkalu. Menetelmän käyttöön liittyy vahvasti dialoginen työtapa asiakkaiden ja verkostojen kanssa työskentelyssä. Dialogisuuden periaatteiden mukaan mallin toteuttaminen edellyttää avointa ja suoraa kunnioittavaa keskustelua, jossa tavoitellaan yhteistä ymmärrystä.

Kuvio: Monitoimijamallin sisällöllinen kokonaisuus

Pilotin lopputuotoksena syntyi uudenlainen verkostotyön menetelmä, monitoimijasuunnitelma, ja siihen liittyvä sähköinen työkalu. Syntyneen mallin vahvuuksia ovat mm. perheen tilanteen havainnollistuminen kokonaisvaltaisesti, lapsen kokemuksen ja äänen vahva painotus sekä perheen tilanteen visualisointi. Lisäksi malli helpottaa tiedon kulkua ja työnjakoa ammattilaisten kesken, pakottaa arvioimaan esiin tulevan asian ajankohtaisuutta, auttaa hahmottamaan mahdollisia puutteita auttajien verkostossa sekä hahmottamaan turhaa työtä. Lisäksi malli antaa etäisyyttä ja perspektiiviä erimielisyyksien

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

käsittelyyn. Toistettuna mallia ja siihen liittyvää kyselyä on mahdollista hyödyntää myös muutoksen mittaamisessa. Odottamattomaksi hyödyksi nousi mallin monikäyttöisyys. Malli soveltuu alkuperäisen kohderyhmän (vaativa erityistaso) lisäksi varhaisemman tuen työskentelyyn sekä yksittäisen perheen kanssa työskentelyn välineeksi.

Dokumentointi ja tuotokset

Pilotin alkuvaiheessa tutustuimme laajasti niin kansalliseen kuin kansainväliseen tutkimustietoon koskien lasten ja perheiden kokonaisvaltaista arviointia tavoitteena valita teoreettinen pohja sekä työskentelyn arvopohjan rakentaminen. Koko pilotin ajan materiaalia kerättiin Google Driveen, jossa kaikki tieto löytyi kansioista kootusti ja helpotti näin ollen tiedon käsittelyä pilotin ja mallin kehittämistyön edetessä. Yhtenä tavoitteena oli myös koota materiaalia mahdollista tutkimustyötä varten, jota Assi Ailoranta väitöstyönä voisi mahdollisesti toteuttaa.

Pilotin varsinaisen lopputuotoksen, monipalvelusuunnitelman, osalta sähköisen materiaalin lisäksi painatettiin esite verkostotoimijoille ja perheille jaettavaksi. Näitä esitteitä painatettiin 50 kpl, mikä osoittautui vähäiseksi määräksi mallin herättämään kiinnostukseen verraten. Esite on tallennettu myös sähköiseen muotoon.

Työskentely perheiden kanssa vaatii luonnollisesti perheiden suostumuksen, mallia varten tehtiin lupalomakkeet, joilla vanhemmat antoivat suostumuksensa heidän ja huollettaviensa osallistumiselle pilottiin.

Mallin käytössä keskeisenä oleva digitaalinen Inforglobe Oy:n Multiview -sovellukseen kerättiin niin vastauksia ja tietoa pilotointiin osallistuneelta perheeltä, verkostotoimijoilta, ammattilaisilta ja kokemusasiantuntijoilta. Työkalun käyttöoikeus oli pilotoinnin aikana ainoastaan hanketyöntekijöillä sekä Inforglobe Oy:n teknisellä tuella. Henkilötietoja ei sovellukseen kerätty, näin ollen osallistujien henkilöllisyyden suojaaminen pystyttiin takaamaan.

Sos-Lapsikylä tuotti ulkopuolisena toimijana kyselyn pilottiin osallistuneille. Sos-Lapsikylä haastatteli perheen vanhemmat, verkoston työntekijät sekä kokemusasiantuntijat ja kokosi haastatteluista kirjallisen yhteenvedon, jota hankkeen jatkotyöskentelyssä voitiin hyödyntää.

Palautteet asiakkailta ja sidosryhmiltä

Malli on herättänyt laajaa kiinnostusta eri organisaatioissa ja ammattiryhmien keskuudessa. Mallille on koettu olevan selkeä tilaus ja tarve. Mallin on katsottu soveltuvan moniin eri asiakastarpeisiin. Pilotteja esiteltiin ammattilaisille Lupa auttaa! -hankkeen työvaliokunnassa, Raision kaupungin perhepalveluiden tiimissä, Salon ja Raision lastenpsykiatrian poliklinikoilla, TYKS:n lastenkliniikalla, Länsirannikon OT-keskuksen johtoryhmässä ja maakunnallisessa LAPE-ohjausryhmässä.

SOS-Lapsikylän kehittämissuunnittelijat haastattelivat pilotissa mukana ollutta asiakasperhettä verkostoineen, kokemusasiantuntijoita sekä yhtä yksittäistä ammattilaista (ks. Liite 1). Kehittämissuunnittelijat eivät tavoittaneet kaikkia mallia kokeilleita ammattilaisia. Lisäksi kerättiin palautetta kyselyä testanneilta ammattilaisilta. Saatu

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

palaute oli positiivista ja malli nähtiin hyvin käyttökelpoisena. Mallin vahvuuksina nähtiin perheen tilanteen näkyminen kokonaisvaltaisesti, lapsen kokemuksen ja äänen vahva painotus ja perheen tilanteen visualisointi. Lisäksi malli helpottaa tiedon kulkua ja työnjakoa ammattilaisten kesken, pakottaa arvioimaan asian ajankohtaisuutta, auttaa hahmottamaan puutteita auttajien verkostossa ja hahmottamaan turhaa työtä sekä antaa etäisyyttä ja perspektiiviä erimielisyyden käsittelyyn. Toistettuna mallilla on mahdollisuus mitata muutosta lapsen ja perheen elämäntilanteessa.

Tärkeinä huomioina pidettiin sitä, että palvelujärjestelmässä täytyy olla resursseja toteuttaa perheen tarvitsemaa apua. Järjestelmässä tulisi olla mahdollisuus palvelualueiden rajat ylittävään yhteistyöhön ja uudenlaiseen palvelumuotoiluun oikeanlaisen tuen saamiseksi. Mallin prosessi ja arvopohja tulee sisäistää ennen käyttöönottoa. Vastausten läpikäyminen perheen ja verkoston kanssa edellyttää ammattilaisten kouluttamista dialogiseen työtapaan, jotta työntekijöillä on riittävät valmiudet ristiriitojen ratkaisuun.

Hankkeen työntekijöiden itsearviointi

Malli soveltuu alkuperäisen kohderyhmän (vaativa erityistaso) lisäksi varhaisemman tuen työskentelyyn sekä yksittäisen perheen kanssa työskentelyn välineeksi. Mallia voidaan soveltaa sekä siten, että asiakkaan verkoston ulkopuolinen työntekijä "monipalvelusuunnittelija", johtaa työskentelyä tai siten, että yksi lapsen ja perheen kanssa työskentelevistä ammattilaisista koordinoi työskentelyä. Mallin esittelystä saadun palautteen perusteella malli sopisi erinomaisesti työskentelyyn perheen tilanteen ja perheenjäsenten erilaisten näkökulmien esille tuomiseen esim. perheterapiassa, lastensuojelussa ja erikoissairaanhoidossa.

Kyselyn tekeminen ja sen sovittaminen uudenlaiseen, visuaaliseen pohjaan Inforglobe-yrityksen kanssa sekä yhteisen arvopohjan luominen verkostotyöskentelylle vei odotettua enemmän aikaa. Mallin testaaminen useamman asiakasperheen kanssa ei käytettävissä olleen ajan puitteissa ollut mahdollista. Mallin kehittäminen edelleen vaatii laajempaa kokemusta sen käytöstä verkostojen kanssa. Ajan puutteen vuoksi myöskään lomaketta varsinaiselle suunnitelmalle ei ehditty laatia.

Aikatauluhaasteiden takia mallin markkinointiin pilotoinnin ja asiakaskokemusten keräämisen jälkeen ei jäänyt riittävästi aikaa. Toimintamallin juurruttaminen tilanteessa, jossa työskentelytavan soveltaminen edellyttää alkuun pientä koulutusresurssin sekä työvälineen (sähköinen työkalu) hankintaa, vaatii aikaa.

Pysyvä toiminta ja jatkotoimet - Siirtyminen pysyvään toimintaan

Työote ja sähköinen työkalu ovat herättäneet kiinnostusta maakunnassa sekä kansallisesti. Mallin on todettu sopivan moniin asiakastarpeisiin ja monille aloille (esim. somatiikka, perheterapia, lastensuojelu). TYKSin lastenkliniikka tulee jatkamaan mallin pilotointia. Vuonna 2019 on tarpeen myös selvittää, mitkä muut tahot voisivat jatkaa pilotointia. Monitoimijamallin vastaanottava organisaatio tarvitsee käyttöönsä pilotin loppuraportin, arviointilomakkeen, esittelydiat, sähköisen alustan sekä videon ja kirjalliset ohjeet sen käyttöön.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Pilotti käynnistettiin osana OT-keskussuunnittelua ja valmista mallia pidettiin erittäin hyvänä ja laajasti sovellettavana. OT-keskuksen johtoryhmässä sovittiin, että monitoimijamallia käsitellään OT-johtoryhmässä myös jatkossa. Vuonna 2019 on tarpeen selvittää, voitaisiinko monitoimijamallia kehittää ja levittää myös osana OT-keskussuunnittelua.

Monitoimijamalli on kirjattu hankkeen tuottamiin maakunnan järjestämisen käsikirjaan (lapsiperhepalvelujen osuuteen) ja Varsinais-Suomen lastensuojelun käsikirjaan. Käsikirjassa on esitetty, että monitoimijamallia on tarpeen juurruttaa ja kehittää maakunnalliseksi käytännöksi ja menetelmän käytöstä tulee kouluttaa maakunnan ammattilaisia.

Tulevissa maakunnan lapsiperhepalvelujen työryhmätapaamisissa on tarpeen keskustella mallin soveltamisen mahdollisuuksista maakunnassa (monipalvelusuunnittelijan työote, sähköisen alustan hyödyntäminen perheen kanssa tehtävässä työssä)

Jatkokehittämiseen liittyen mahdollisista neuvotteluista Inforglobe-yrityksen kanssa vastaa muutosagentti.

Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Avoimia tehtäviä on mm.:

- Sopiminen, mitkä muut tahot TYKS lastenklinikan lisäksi voisivat jatkaa pilottia (LAPE- muutosagentti)
- Etenemisestä tiedottaminen OT-johtoryhmälle (Länsirannikon OT-työn koordinaattori, nimeämättä)
- Mallista tiedottaminen maakunnallisessa lapsiperhepalvelujen työryhmässä (LAPE-muutosagentti)

Monitoimijasuunnitelman osalta seuraavat kysymykset ovat ratkaisematta: Miten malli juurrutetaan palvelujärjestelmään? Mallin käyttöönotto vaatii koulutuksen, kuka vastaa kouluttamisesta? Miten varmistetaan, että mallia tutkitaan ja tutkimustietoa hyödynnetään kehittämistyössä?

Mallin vastuunottajista ja käytön jatkajista on sovittava vuonna 2019. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin Lastenkliniikka jatkaa mallin kehittämistä, mutta mallia kannattaa jalkauttaa myös muualle. Mallista on tiedotettu maakunnan toimijoita laajasti ja sen käyttöön on tarve ja kiinnostus. Näiden kysymysten, ja erityisesti kouluttamisen osalta on tarpeen huomioida, että pilotissa toimineet hankeagentit työskentelevät maakunnan alueella mm. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä.

Ideoita jatkokehitykselle

Monitoimijamallin ja sähköisen työkalun pilotointia tulee jatkaa. Pilotointia on tarpeen tehdä:

1. Pilotissa kehitettynä mallina, jossa monipalvelusuunnittelija toteuttaa ja kehittää työotetta. Hankkeen aikana mallinnettiin työotteen viitekehys (dialogisuus ja

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

systemisyys). Tulevina vuosina on tarpeen täsmällisemmin mallintaa, miten innovatiivista, asiakaslähtöistä palvelumuotoilua voitaisiin soveltaa työtavassa. Myös työprosessin vaiheita on tarpeen mallintaa tarkemmin (esim. miten kokonaisuuksia voidaan sähköistä työkalua apuna käyttäen käydä läpi, montako tapaamiskertaa työskentelyyn on hyvä varata)

2. Yksittäisen perheen kanssa käytettävänä, perheenjäsenten vahvuuksia, haasteita ja muutostarpeita kartoittavana työmenetelmänä. Työmenetelmä sopisi hyvin esimerkiksi lastenpsykiatrian työvälineeksi ja menetelmän käyttöä on hyvä pilotoida erilaisissa palveluissa.

3. Kansallisella tasolla perhepalveluiden kehittämisessä on tunnistettu tarve eri palvelualoille sopiville yhteisille viitekehyksille ja työtavoille. On myös pidetty tärkeänä, että jo opiskeluvaiheessa opiskelijat pääsevät oppimaan ja työskentelemään moniammatillisissa ympäristöissä. Monitoimijamalli olisi erittäin hyvä malli tähän, sillä se perustuu asiakastyön perusviitekehyksiin, dialogisuuteen ja systemisyyteen, joita sovelletaan perhepalveluissa läpi alojen. Monitoimijamallia olisi hyvä juurruttaa maakuntaan myös koulutuksen kautta ja vuonna 2019 onkin tarpeen pohtia, voisiko monitoimijamallia ja sähköistä työkalua soveltaa esimerkiksi moniammatillisessa opetuksessa esimerkiksi sote-akatemian kautta.

4. Erityinen kehittämisen kohde on työtavan ja sähköisen työvälineen hyödyntäminen lastensuojelun sosiaalityössä. Huolellisesti tehty tilanearvio on vaikuttavan ja laadukkaan lastensuojelutyön edellytys. Suomessa lastensuojelun tilanearvion menetelmiä ja toimintamalleja on tutkittu vähän. Myös innovatiivinen palvelumuotoilu on toistaiseksi vähän hyödynnetty lähestymistapa suomalaisessa lastensuojelussa. Monitoimijamallia olisikin tarpeen kehittää lastensuojelun vahvaksi toimintatavaksi, johon voitaisiin kytkeä myös sosiaalityön tutkimus. Monitoimijamallin ja systemisen lastensuojelun mallin, jota Varsinais-Suomen maakunnassa laajasti sovelletaan, viitekehykset ovat monelta osin yhteneväiset ja monitoimijamalli sopisi hyvin sovellettavaksi systemisen lastensuojelutyön työkaluksi.

5. Malliin on tarpeen kytkeä myös tieteellinen tutkimus.

6 LOPUKSI

Lupa auttaa! -hanke on toteuttanut Varsinais-Suomessa LAPE-muutosohjelmaa hankesuunnitelman mukaisesti. Se on saavuttanut hankesuunnitelmassa sille asetetut tavoitteet, osin jopa ylittänyt ne. Erityisesti viestintä, sähköisten palvelujen kehittämiseen sekä maakunnan järjestämisen käsikirjan laatimiseen ovat asioita, joihin on panostettu hankesuunnitelmassa mainittua enemmän. Hankkeen loppuarvioinnin mukaan ohjausryhmän jäsenten (n=9) hanke on saavuttanut palvelulupaukset hyvin tai melko hyvin.

Hankkeen toimintalogiikka ja strategia osoittautuivat viisaiksi valinnoiksi. Kehittämisten palvelupakettien muotoilu ja niiden tarjoaminen kunnille mahdollisti tuloksekkaan työn erityisesti niiden kuntien kanssa, jotka olivat halukkaita ja valmiita kehittämään hankehenkilöstön tuella omia palvelujaan ja omaa toimintaansa. Aktiivisen viestinnän ja

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

markkinoinnin avulla kehittämisen palvelupaketeista tiedotettiin kuntia tasapuolisesti. Hanketyöskentely sekä kuntatasolla että maakuntatasolla varmisti sen, ettei hanketyö ollut sote-uudistuksesta riippuvaista; tuloksia saatiin aikaan sote- ja maakuntauudistuksen viivästymisestä huolimatta. Siirtymäkauden ajalle tehtiin siltaussuunnitelma, ja sen toteutuminen on varmistettu mm. vastuutahot ja ylläpitäjät nimeämällä.

Lapsiperhepalvelujen kehittämistyötä on tehty ja palveluja mallinnettu siinä laajuudessa, kuin se tässä sote- ja maakuntavalmistelun tilanteessa Varsinais-Suomessa on mahdollista. Sote- ja maakuntavalmistelun etenemisen pitkittyessä ja maakunnallisten päätösten ja päätöselinten vielä puuttuessa osa kehittämiskokonaisuuksista mm. perhekeskustoimintamalli ja erityispalvelujen maakunnalliset ratkaisut jäävät hyvin dokumentoituina vastuutahojen, muutos- ja kunta-agentin sekä verkostojen kannateltavaksi ja eteenpäin vietäväksi. Maakunnallisella LAPE- ryhmällä on myös tärkeä rooli LAPE-hanketyön tulosten ylläpidon ja siltaamisen varmistamisessa.

Tärkein resurssi LAPE- muutostyössä on ollut asiantunteva hyvin motivoitunut hankehenkilöstö, jonka osaaminen, sitoutuneisuus ja innostus ovat mahdollistaneet tuloksekkaan kehittämistyön. Varsinais-Suomen kunnat, niiden työntekijät ja aktiiviset yhteistyökumppanit ovat muodostaneet hankehenkilöstön kanssa toimivat verkostot, jonka kanssa laaja-alainen muutos- ja kehittämistyö on ollut mahdollista toteuttaa.

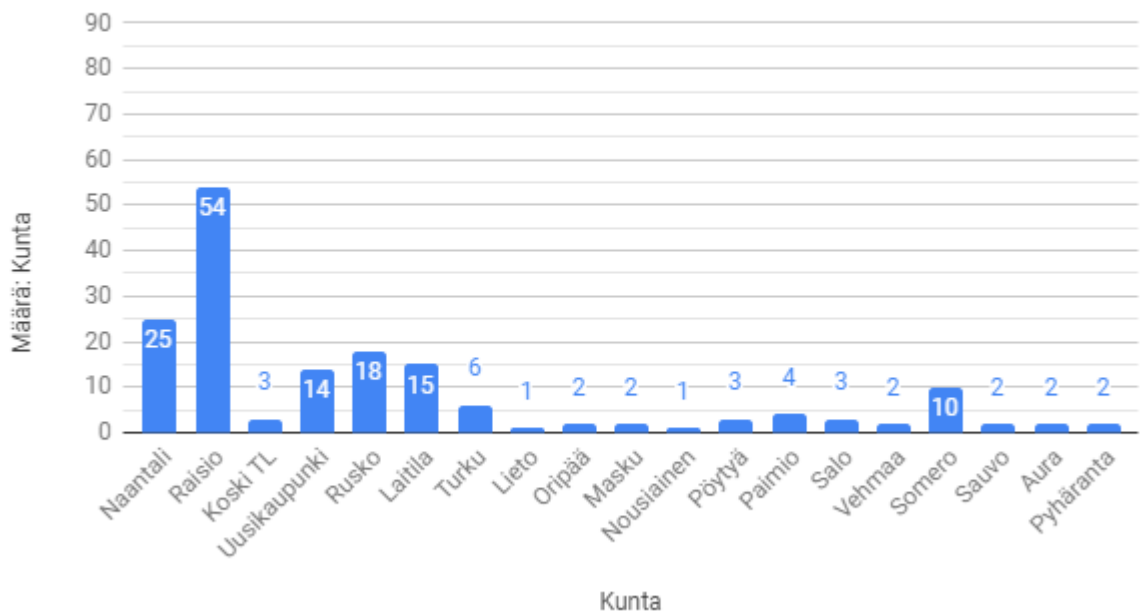
LIITE 1. Pyydä apua! -nappin raportti 31.12.2018

Kunnat

Pyydä apua -nappi on käytössä tällä hetkellä 18 varsinais-suomalaisessa kunnassa. Kunnat ovat Aura, Koski TL, Kustavi, Laitila, Lieto, Marttila, Naantali, Oripää, Paimio, Pyhäranta, Pöytyä, Raisio, Rusko, Sauvo, Somero, Taivassalo, Uusikaupunki ja Vehmaa.

Yhteydenotot ovat jakautuneet kunnittain seuraavasti:

Määrä: Kunta

Raisiossa ja Ruskolla Pyydä apua -nappi on ollut jo pidempään käytössä, joten siellä nappi ja sen käyttäminen ovat olleet asukkaille selvästi tutuin tapa ottaa yhteyttä. Uusista kunnista nappi on löydetty hyvin myös Naantalissa, Uudessakaupungissa ja Laitilassa. Huomattavaa on myös se, että nappia on painettu myös muiden kuntien asukkaiden toimesta, kuten Turku, Masku ja Salo, eli tarvetta selkeästi tällaiselle yhteydenottokanavalle on.

Pyydä apua -nappi otettiin käyttöön ensimmäisissä kunnissa tammikuussa 2018. Sen jälkeen kuntia on tullut palvelun piiriin satunnaisessa järjestyksessä. Yhteydenottoja tuli yhteensä 176 kpl.

Palvelusta ja lomakkeista on tehty ruotsinkielinen versio.

Yhteydenottojen käsittely ja tekniset asiat

Lupa auttaa! -hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Lupa auttaa! -hankkeen työntekijät ovat vastanneet keskitetysti kuntien yhteydenottopyyntöjen vastaanottamisesta. Yhteydenottopyynnön sisällöstä riippuen hankkeen työntekijät ovat vastanneet yhteydenottoihin suoraan tai välittäen yhteydenottopyynnön asiaa koskevaan taholle pilottikuntaan. Yhteydenottopyyntöihin on pystytty vastaamaan palvelulupauksen mukaisesti seuraavan arkipäivän kuluessa.

Yhteydenottopyynnot on tilastoitu teeman mukaisesti ja ne on esitetty myöhemmin tässä raportissa. Henkilökohtaisia tietoja ei ole tilastoitu ja alkuperäiset yhteydenotot on poistettu käsittelyn jälkeen.

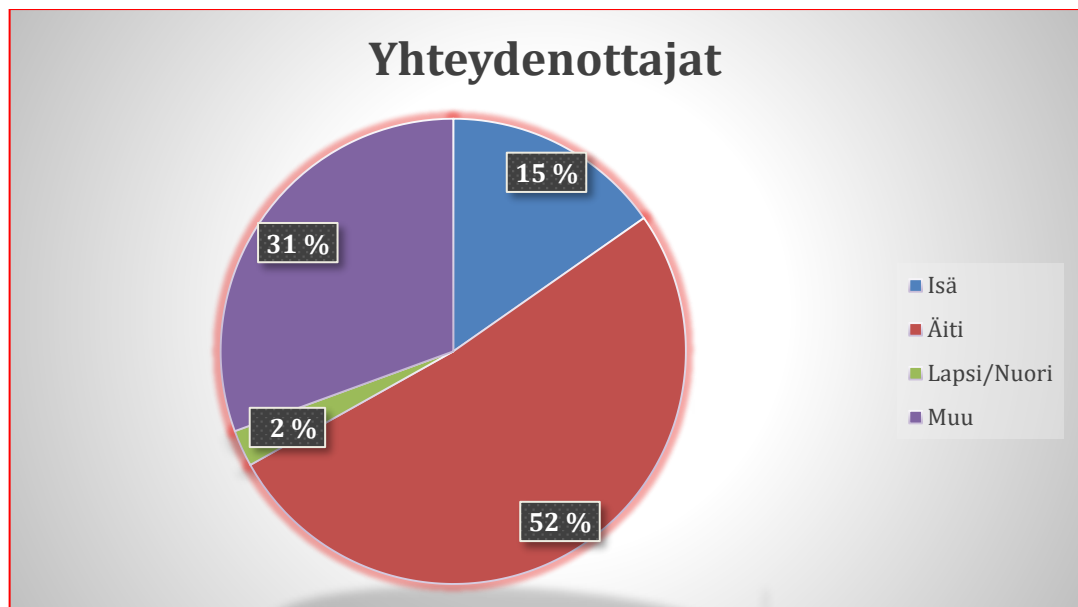
Kuntien kanssa on laadittu kirjallinen sopimus palvelun tuottamisesta.

Kunnista on kerätty yhteyshenkilöt ja heidän yhteystietonsa ennen napin asennusta kunnan nettisivuille. Tämä on helpottanut työntekijöitä yhteydenottopyyntöjen välittämisessä oikeille ihmisille ja tahoille.

Kuntiin on laadittu raportti yhteydenotoista joka toinen kuukausi ja ne on toimitettu nimetyille yhdyshenkilölle. Kuntiin on toimitettu sopimusvaiheessa myös mainostarroja, joita on ohjeistettu toimittamaan kuntien neuvoloihin, perheneuvoloihin, kouluihin ja päiväkoteihin.

Napin toimittamisesta ja teknisestä puolesta on vastannut 2M IT. Hankkeessa napin välittämisestä kuntiin ja tarvittaessa kuntien ohjeistamisesta on vastannut hankesihteeri.

Yhteydenottajat

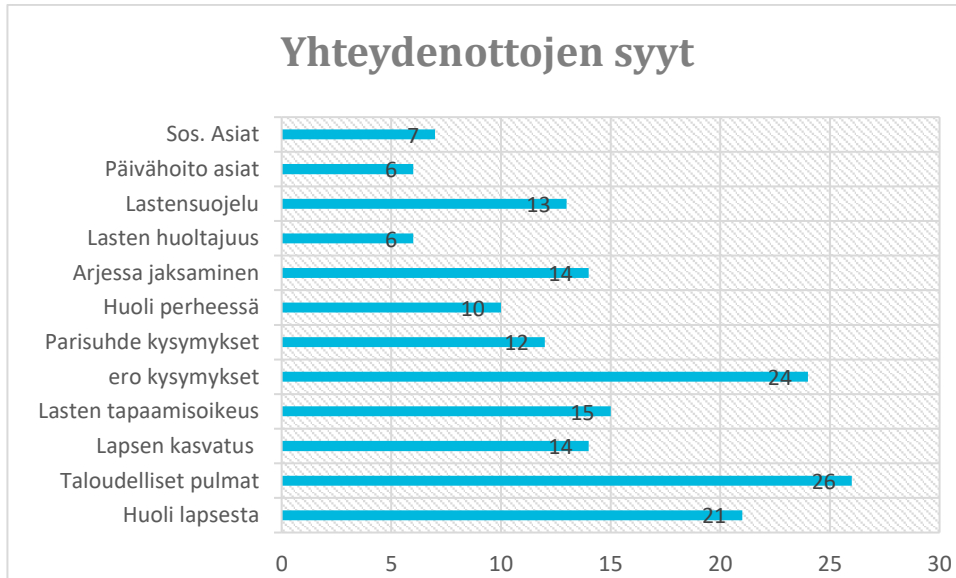
Yleisimmin yhteydenottaja oli äiti. Muu yhteydenottaja on ollut ammattilainen, ohikulkija, muu sukulainen tai omainen.

Yhteydenottojen syyt

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Yhteydenottojen syyt saattavat olla yhden yhteydenoton osalta monia esim. jos perheessä ero, saattaa tällöin olla huoli myös lapsen voinnista tai talousasioista. Jokainen kysymys/aihepiiri on tilastoitu omanaan, vaikka kysyjänä olisikin ollut yksi henkilö.

Huoli lapsesta saattoi liittyä lapsen oireiluun esimerkiksi eron jälkeen. Monesti huolestunut vanhempi painoi nappia kokiessaan tarvitsevansa apua erilaisiin lapsen pulmiin tai oireisiin. Myös aikuisen lapsen vanhemmat saattoivat ottaa yhteyttä heränneestä huolesta ja tuen tarpeesta.

Huolta ilmeni myös muussa perheessä. Huoleen perheestä sisältyy huoli läheisestä, läheisen sairastuminen tai kuolema.

Taloudelliset pulmat olivat kohtalaisen kysyttyjä ja yleisimmin nämä liittyivät eron jälkeiseen tilanteeseen tai elatusmaksuihin. Myös aikuiset kotoaan pois muuttavat kaipaivat tukea tai neuvoja omaan taloudelliseen tilanteeseensa.

Lapsen kasvatuksellisissa asioissa nousi esille mm. eron jälkeen kotien väliset näkemuserot kasvatuksessa, mutta myös vanhemman ja ammattihenkilön kasvatukselliset näkemuserot. Apua kaivattiin myös ihan arkisissa asioissa, kuten lasten harrastuksia ja koulu-/ päivähoitopaikkaa mietittäessä.

Myös lasten tapaamisoikeudet puhututtivat vanhempia ja jonkin verran myös isovanhempia.

Parisuhdekysymyksiin pyydettiin myös useasti apua. Kysymykset saattoivat koskea yleisesti parisuhteen pulmia tai eron uhkaa.

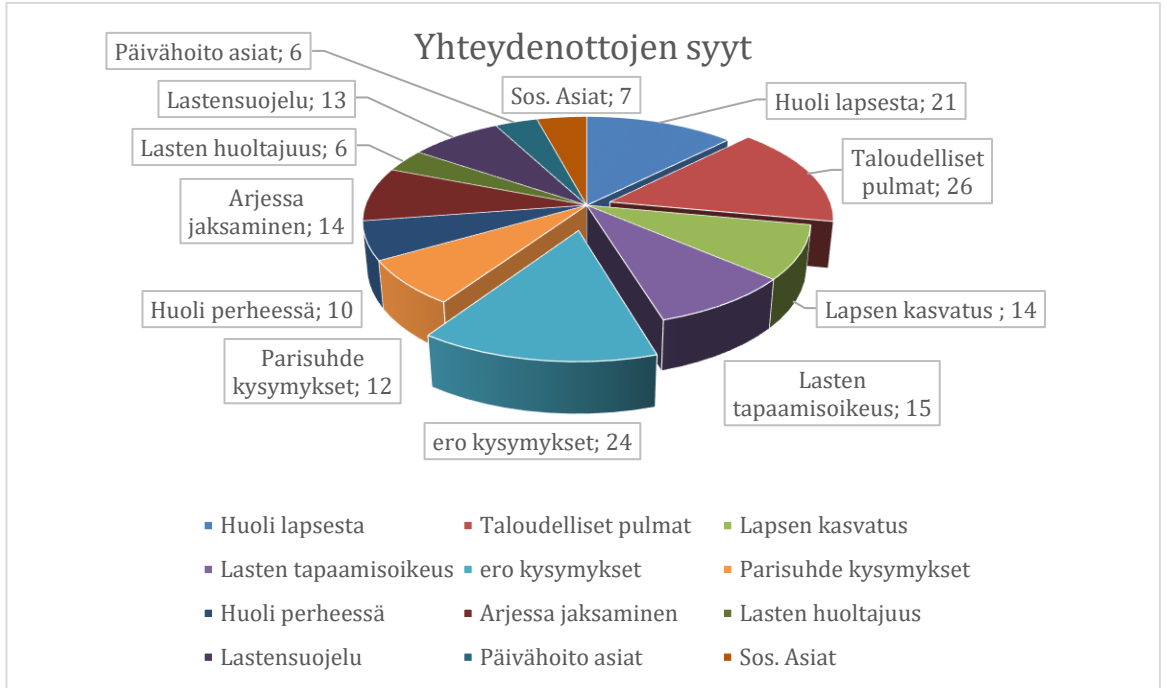
Arjessa jaksamiseen kaivattiin myös apua tai siihen liittyi kysyttävää mahdollisen tuen saamiseen liittyen. Tämä pitää sisällään kotipalveluun liittyvät kysymykset, perheen arjen kysymykset ja tuen tarpeen perheessä.

Päivähoitopaikkoihin liittyviä kysymyksiä olivat päivähoitopaikan hakeminen tai irtisanominen, muu päivähoito asia, vuorotyöläisen päivähoitopaikkojen saanti sekä muut töissä tulleet äkilliset muutokset.

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

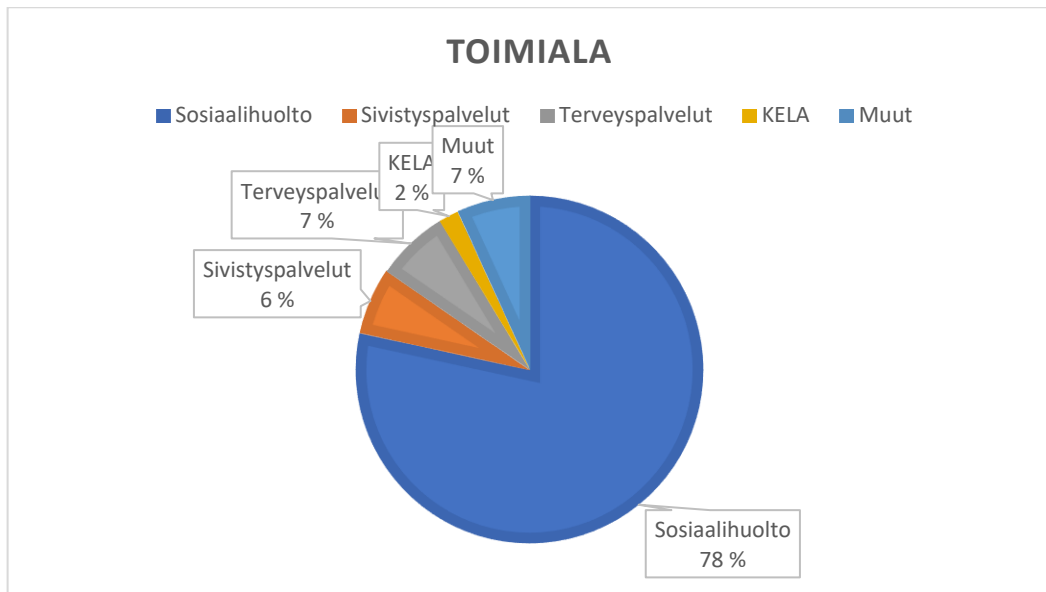
Lastensuojelun kysymykset ovat liittyneet lastensuojeluilmoitusten tekemiseen.

Sos. asiat pitää sisällään: asunnottomuus kysymyksiä tai asunnonsaantiin, toimeentulotukeen, elämän hallintaan tai asiakirjoihin liittyviä kysymyksiä.

Toimialat

Seuraavassa kaaviossa näkyy, miten yhteydenotot ovat jakautuneet toimialoittain. Sosiaalihuollon palvelut olivat selkeästi suurin ryhmä, joita yhteydenotot koskettivat. Muut pitää sisällään vanhustyön, vammaistyön, käräjäoikeuden, velkaneuvonnan, työvoimatoimiston ja atk-asioihin liittyvät kyselyt.

LIITE 2. Varhaiskasvatuksen perhetyön partituurin toteutus

Kunta	Lähtötaso	Nykytaso	Erityistä huomioitavaa
Laitila		Päiväkodeille nimetty vastuulliset perhetyöntekijät. Yhteistyö käynnissä ja toiminta jatkuu keskittyen perheiden parissa työskentelyyn. Myös tulevaisuudesta on sovittu.	Laitila oli ensimmäinen kunta, jossa partituuri toteutettiin. Mukana myös perheneuvola. Lisäksi Laitila mukana Vakka-Suomen perhekeskuspilotissa.
Kaarina	Hajanaista yhteistyötä, ei suunniteltua ja yhteisesti sovittua	Päiväkodeille nimetty vastuulliset perhetyöntekijät sekä heille varahenkilöt. Yhteistyö käynnissä ja toiminta jatkuu keskittyen perheiden parissa työskentelyyn. Myös tulevaisuudesta on sovittu.	Kaarinassa jo lähtökohtaisesti hyvä resurssi perhetyössä. Partituurin myös sovittiin rakenteet, toimintamalli, vastuut ja jalkautumisen toteuttaminen. Lisäksi Kaarinassa järjestetty 24.8.18 moniammatillinen yhteiskehittämispäivä ja 22.11.18 koulutus moniammatillisesta yhteistyöstä neuvolan, lastensuojelun, perhekeskuksen, perhetyön ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle.
Kemiönsaari	-	Pyydä apua -nappiin liittyvissä keskusteluissa nousi esille kiinnostus ja tarve perhetyön jalkautumiselle päiväkodeihin. 10.10.18 järjestetyssä palaverissa sovittiin, että koska prosessimalli asian toteuttamiseksi on niin selkeä, kunta toteuttaa sen itsenäisesti ilman hankkeen työvoimaa.	Kemiönsaaren kokemus oli lupaava osoitus siitä, että kunnat voivat hankekauden jälkeen itsenäisesti jalkauttaa perhetyön päiväkodeihin.
Lieto	-	Kunnassa haetaan "korvamerkittyä" varhaiskasvatuksen perhetyöntekijää. Perhetyön jalkautuminen mallinnettu ja pilotoitu.	Lupa auttaa! -hanke mukana kiinteästi esiopetuksen opiskeluhuollon suunnitelman valmistelleessa työryhmässä. Varhaiskasvatuksen hankeagentti siirtyy 1.1.18 alkaen päiväkodin johtajaksi yksikköön, jossa

Lupa auttaa! -hanke (Varsinais-
Suomen LAPE-muutosohjelma)

			perhetyön jalkautumista on pilotoitu.
Naantali	Pilotti käynnistymässä	Naantalissa käynnistyi Lupa auttaa! -hankkeen kanssa samanaikaisesti pilotti, jossa oli nimetty kaksi varhaiskasvatukseen jalkautuvaa perhetyöntekijää. Hanke oli tiiviisti mukana tässä pilotissa. Pilotille on kunnassa haettu jatkoa. Lisäksi yhteistyötä perhetyön kanssa on tiivistetty.	2.10.18 koulutusilta varhaiskasvatuksen henkilöstölle perhetyön jalkautumisesta varhaiskasvatukseen.
Loimaa	-	Kunnassa haetaan "korvamerkittyä" varhaiskasvatuksen perhetyöntekijää.	Perhetyön jalkautumisen tarpeesta käytiin 2.3.18 moniammatillista keskustelua Systemisen koulutuksen startissa.
Sauvo	-	Päiväkodille nimetty vastuulliset perhetyöntekijät. Partituurissa on ollut tiivisti mukana myös lastensuojelu. Yhteistyö käynnissä ja toiminta jatkuu keskittyen perheiden parissa työskentelyyn. Myös tulevaisuudesta on sovittu.	Erityisen hyviä kokemuksia saatiin perhetyöntekijöiden päiväkodin pihalla pitämästä "Perhetyön kahvilasta". Yli 90 prosenttia vanhemmista kävi kahvilla ja otti perhetyön esitteen
Somero	-	Päiväkodille nimetty vastuulliset perhetyöntekijät. Partituurissa on ollut tiivisti mukana myös lastensuojelu. Yhteistyö käynnissä ja toiminta jatkuu keskittyen perheiden parissa työskentelyyn. Myös tulevaisuudesta on sovittu.	Varhaiskasvatuksen hankeagentti mukana myös yhdyspinta- ja hyvinvointisuunnitelma-työryhmissä.

Lupa auttaa! -hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

Raisio	Päivä-kodeilla nimetyt vastuuperhetyöntekijät	Raisiossa hiottiin hyvin toimivaa mallia paremmaksi ja laadittiin työryhmässä mm. Varhaiskasvatuksen perhetyön posterit, jossa arkikielellä kuvattiin, mitä apua perhetyö voi tarjota. Työskentelyssä mukana myös kokemusasiantuntijaäiti.	
Turku	-	Turussa ei keskitetty suoranaisesti perhetyön jalkautumiseen, vaan työskenneltiin ryhmissä ja työpajoissa seuraavien teemojen kanssa: <ul style="list-style-type: none"> • "Haastavat lapset" varhaiskasvatuksessa • Lastenpsykiatrian, perheneuvolan ja varhaiskasvatuksen yhdyspinta • Monikulttuurinen perhetyö 	Turussa varattiin varhaiskasvatukseen 6 paikkaa Ihmeelliset vuodet Vanhempainryhmän ohjaajakoulutukseen. Ryhmiä ei ole toistaiseksi käynnistynyt.
Vakka-Suomen perhekeskus-pilotti	-	Perhekeskuspilottityöskentelyssä oli keskeisessä roolissa Uudessakaupungissa varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyö. Lisäksi mallinnettiin perhetyön ja erityisesti lastensuojelun sosiaalityön jalkautumista varhaiskasvatukseen. Uudenkaupungin mallissa on keskeinen rooli VEO:en ja perhetyöntekijöiden yhteistyössä, joka rakentuu aluemallin pohjalle. Toiminta on käynnistynyt ja jatkuu.	Vakka-Suomessa pilotoitiin yhteistyössä MLL:n kanssa myös Soppa & sympatiaa -mallia Kustavissa ja Uudessakaupungissa.

LIITE 3. Päiväkoti ja koulu hyvinvointiyhteisönä -pilotit kunnittain:

Aura	Sisukas, sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen
Kaarina	Luotsi-toimintamalli, yhdyspinnat, muutosjohtamisen tuki, opiskeluhoolto, Avartti -harrastustoiminnan tukeminen/yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisytyö
Koski TL	Luotsi-toimintamalli
Kustavi	Tukipalveluja koulun arkeen - oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittäminen, Luotsi-toimintamalli
Laitila	Tukipalveluja koulun arkeen - oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittäminen, Luotsi-toimintamalli, Osallisuus/sovittelu
Lieto	Luotsi-toimintamalli, Lapset puheeksi -menetelmä, palveluverkoston kehittäminen, sovittelu/RESTO
Loimaa	Luotsi-toimintamalli
Marttila	Luotsi-toimintamalli
Masku	Osallisuus/sovittelu, yhdyspinnat ja yhteisöllinen opiskeluhoolto/hyvinvointityö
Mynämäki	Osallisuus/sovittelu, yhdyspinnat ja yhteisöllinen opiskeluhoolto/hyvinvointityö
Naantali	Osallisuus/sovittelu, yhteisöllinen opiskeluhoolto ja Luo luottamusta, suojele lasta -verkkokoulutuksen pilotointi/muutosjohtamisen tuki
Nousiainen	Yhdyspinnat ja yhteisöllinen opiskeluhoolto/hyvinvointityö
Paimio	Luotsi-toimintamalli, Osallisuus/sovittelu, Luokan hyvinvointisuunnitelma, kodin ja koulun yhteistyö, Avartti -harrastustoiminnan tukeminen
Parainen	Syödään yhdessä! Kouluruokailu kouluhyvinvoinnin edistäjänä
Pyhäranta	Tukipalveluja koulun arkeen - oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittäminen
Raisio	Luotsi-toimintamalli, Kodin ja koulun yhteistyö, Lapset puheeksi –menetelmä, Osallisuus/sovittelu, esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheyhteistyö, Sisukas -sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen, Opiskeluhooltotyön kehittäminen
Rusko	Luotsi-toimintamalli
Salo	Luotsi-toimintamalli, Sisukas -sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen
Sauvo	Luotsi-toimintamalli
Somero	Luotsi-toimintamalli, Osallisuus/sovittelu, Sisukas, sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen
Taivassalo	Tukipalveluja koulun arkeen - oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittäminen, Luotsi-toimintamalli
Turku	Luokan hyvinvointisuunnitelma, EmpowerKids, perheluokkatoiminta (Family School), Syvälahden perhekeskus: systeemisen toimintakulttuurin rakentaminen, Osallisuus/sovittelu (RESTO, Verso ja MiniVerso), Avartti -harrastusohjelma/yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisy
Uusikaupunki	Tukipalveluja koulun arkeen - oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittäminen, Luotsi-toimintamalli
Vehmaa	Tukipalveluja koulun arkeen - oppimisen tuen konsultaatiopalvelujen kehittäminen, Luotsi-toimintamalli

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

LIITE 4. Lastensuojelun systeemisen mallin koulutukset Lupa auttaa! -hankkeessa.

Lastensuojelun systeeminen tiimikoulutus on toteutettu THL:n systeemisen koulutustavoitteiden mukaisesti. Tiimikoulutukset on toteutettu vaihtelevien kouluttajaparien toimesta. Systeemisen mallin mukainen työskentely ja asiakastyö on käynnistynyt yhteensä 15 tiimissä viidessä kunnassa.

Varsinais-Suomen systeemiseen malliin koulutetut tiimit ja tiimien lukumäärät koulutus- ja implementointivaiheen mukaisesti sekä arvio osallistujamääristä.

A. Systeemisen mallin mukainen toiminta	tiimien lkm
Lieto	1
Soteakseli	1
Raisio	3
Salo	3
Turku	7
Yhteensä	15

Systeeminen malli on käynnistymässä seitsemässä kunnassa, joissa ollaan käynnistämässä 7-11 tiimiä. Näissä kunnissa kuntien rakenteellinen kehittämistyö on vielä kesken ja tiimien muodostaminen on kesken.

A. Systeeminen malli käynnistymässä	tiimien lkm
Kaarina	1-3
Kemiönsaari	1
Kustavi	1
Loimaa	1-2
Parainen	1
Uusikaupunki	1-2
Vehmaa	1
Yhteensä	7-11

Systeemisen mallin koulutus on aloitettu, mutta vielä kesken 8 koulutusryhmässä, joihin osallistujat edustavat neljää kuntaa.

B. Systeemisen mallin koulutus kesken	koulutusryhmä lkm
Paimio, Sauvo, Oripää	1
Turku	7
Yhteensä	8

Osa Varsinais-Suomen tiimien koulutuksista toteutuu syksyn 2018 aikana ja varsinainen tiimityöskentely käynnistyy vasta vuoden 2019 aikana. Osaan koulutuksista on osallistunut lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden lisäksi lapsiperhesosiaalityön, perhekeskuksen sosiaalityöntekijöitä, perhetyöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia. Koulutusryhmien koko on

Lupa auttaa! –hanke (Varsinais-Suomen LAPE-muutosohjelma)

vaihdellut 7-20 välillä. Koulutusprosessin aikana tiimit ovat työstäneet omia rakenteellisia edellytyksiään systeemisen mallin käyttöönotolle.

Systeemisen mallin laajamittainen käyttöönotto sekä lastensuojelussa, että yhdyspinnoilla on mahdollistunut kuntien johdon ja työryhmien vahvan sitoutumisen myötä. Esimiehet ja työntekijät ovat osallistuneet koulutustilaisuuksien järjestelyihin ja kutsuneet yhteistyötahoja mukaan. Lupa auttaa!-hankkeen hankeagentit ovat tukeneet mallin käyttöönottoa kartoittamalla lastensuojelutiimien edellytyksiä käynnistää systeemisen mallin mukainen työskentely. Hankeagentit ovat tukeneet mallin käyttöönottoa järjestämällä yhdyspinnoille suunnattua orientoivaa koulutusta, kokoamalla koulutusryhmiä, keräämällä palautetta ja verkostoimalla työryhmiä. Esimiehille on järjestetty omaa perehdytystä malliin ja tuettu kuntien välistä vertaiskehittämistä. Yhdyspintojen koulutuksia on toteutettu yhteistyössä Lape-muutosohjelman muiden varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kehittämiskokonaisuuksien kanssa.

Systeemisen tiimimallin koulutusten lisäksi on järjestetty koulutustilaisuuksia lastensuojelun yhdyspinnoille.

Kunnat	Tilaisuudet	Osallistujamäärä
Salo, Raisio, Lieto, Kaarina, Loimaa, Naantali, Parainen, Uusikaupunki, Perusturvakuntayhtymä Akseli	12	416
Turku	16	670
yht.	28	1086

Näiden lisäksi systeemiseen viitekehykseen orientoivia työpajoja on järjestetty erikseen yhteistyötahoille mm. lastenneurologialle, lastenpsykiatrilta sekä alueellisille perhekeskuksille.

Perhetyötä on kehitetty em. lastensuojelun systeemisen tiimikoulutusten aikana sekä yhteisessä perhetyöryhmässä. Perheterapeuttien verkostoitumista on edistetty kokoamalla verkostot kahteen tapaamiseen, jossa oli koolla n. 30 perheterapeuttia. Systeemisen perhetyön osaamisen ja sisältöjen määrittely ja työroolien selkeyttäminen on näissä tapaamisissa ollut keskeistä.

Lisäksi on tarjottu systeemisen johtamiseen ja esimiestyöhön tukea. Esimiehille on järjestetty erillistä orientoivaa työpajatyöskentelyä, jossa tiimien esimiesten kanssa on mm. kartoitettu tiimien edellytyksiä käynnistää systeemisen mallin mukainen työskentely.

LIITE 5. Lastensuojelun sijaishuollon tabletti-pilotti.

Lupa auttaa! -hankkeen toimesta Turussa, Naantalissa ja Salossa kokeiltiin uutta käytäntöä, jossa sosiaalityöntekijän ja sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpitoa pyrittiin edistämään videopuhelusovelluksen avulla. Tablettisovelluksen tarkoituksena oli edistää lapsen osallisuutta lisäämällä yhteydenpitoa sosiaalityöntekijään, sillä sijaishuollossa olevan lapsen ja sosiaalityöntekijän välinen yhteydenpito on vähäistä. Käytännössä yhteydenpito tapahtui siten, että lapsille annettiin tablettilaitteet (7kpl/kunta), joihin oli esiasennettu suojattua videoyhteyttä käyttävä sovellus. Sosiaalityöntekijöiden sovellus asennettiin omaan työkoneeseen. Kokeilussa puhelut soitettiin lapsien aloitteesta etukäteen sovittuina aikoina.

Salossa työskentelevät neljä sosiaalityöntekijää onnistuivat saamaan tablettisovelluksen käytön osaksi omaa asiakastyötään. Uuden tietoteknisen työvälineen käyttöönotto ei sujunut haasteitta, mutta sosiaalityöntekijät saivat aikaan rutiinin säännölliseen yhteydenpitoon omiin asiakkaisiinsa. Puheluja käytiin keskimäärin kahden viikon välein ja pituudeltaan ne olivat noin puoli tuntia. Tablettisovelluksen käytöstä asiakastyön välineenä tuli paljon hyvää palautetta. Sosiaalityöntekijät kertoivat, että suhde asiakkaaseen on lähentynyt, ja he tuntevat asiakkaansa paremmin kuin ennen. Yhteydenpito tiivistyi huomattavasti, sillä ennen sovelluksen käyttöönottoa sosiaalityöntekijät tapasivat lapsia kasvotusten kerran 2-3 kuukaudessa. Puhelimitse yhteyttä pidettiin tätäkin harvemmin. Tablettisovellus helpotti yhteydenpitoa, sillä osa sijaishuoltopaikoista sijaitsee pitkän matkan päässä sosiaalityöntekijän työpisteestä. Vaikka videopuhelu paransikin yhteydenpitoa, sosiaalityöntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että sen ei ole tarkoitus korvata kasvotusten tapahtuvia tapaamisia. Videopuhelu toimii hyvänä lisänä sosiaalityöntekijän ja lapsen välisessä yhteydenpidossa, ja tukee lapsen osallisuutta omissa asioissaan. Videon etäännyttävässä vaikutuksessa on hyviäkin puolia, sillä lapsi voi halutessaan itse päättää, näyttääkö hän esimerkiksi kasvonsa kameralle.

Vaikka tietotekniikka onkin kehittynyt huimasti, ovat tekniset ongelmat silti suurin kompastuskivi tablettisovelluksen käytössä. Esille tulleita ongelmia olivat mm. tiedonsiirron haasteet ja videopuhelun äänen häiriöt. Myös käyttöönottoon liittyi haasteita, sillä kaksi kunnista ei ottanut niitä käyttöön ollenkaan. Palautteessa tuli esille, että työntekijät toivoisivat sekä käyttöönoton että työskentelyn aikana mahdollisuutta tekniseen tukeen. Uuden laitteen/sovelluksen käyttöönotto vaikutti olevan vaikeampaa työntekijöille kuin lapsille ja nuorille. Tablettia käyttäneet sosiaalityöntekijät suosittelisivat videopuhelun käyttöä jatkossakin samankaltaisissa toimintaympäristöissä.

LIITE 6. OT-keskuksen suunnittelutyön eteneminen.

Kevät 2017

- ensimmäinen länsirannikon OT-keskuksen tapaaminen (1. päivä)
- kansallinen OT-päivä

Syksy 2018

- Länsirannikon OT-keskusjohtoryhmä nimetään
- OT-keskuksen työsuunnitelman kirjaaminen ja tavoitteiden nimeäminen ajalle syyskuu 2017 – toukokuu 2018 (ks. liite 1)
- Haastatteluja OT-toimijoille (kolmessa maakunnassa, so-, te- si- ammattilaiset, kokemusasiantuntijat)
- Käynnistetään tki-kokonaisuuden mallintaminen
- Vaativa sijaishuolto -työryhmä aloittaa työskentelyn
- Toinen länsirannikon OT-keskuksen suunnittelutapaaminen (2.päivä)

Kevät 2018

- Avopalvelut –työryhmä aloittaa työskentelyn
- Vaativat erotilanteet työryhmä aloittaa työskentelyn
- Osallistuminen Sote Akatemian kehittäminen työryhmään
- Kaikki kolme alatyöryhmää saavat mallinnuksensa valmiiksi
- Länsirannikon OT-keskuksen rakenne esitellään länsirannikon OT-keskuspäivässä (3. päivä)
- Tehdään pilottihakemus yhdistelmäyksikköön liittyen
- Käynnistetään case manager -pilotti
- Mallinnetaan nuoret ja rikokset -kokonaisuutta yhdessä Satakunnan kanssa (ks. lastensuojelun raportointi)
- Suunnitellaan ja kerätään palautetta lastensuojelun huippuyksikön suunnitelmaan

Syksy 2018

- Vaativat monimuotoisuuskysymykset työryhmä työskentelee
- Vaativat vammaispalvelut työryhmä työskentelee
- Vaativat erotilanteet –pilotti
- OT:n johtaminen –tekee johtamisen viitekehysten
- Monipalvelusuunnitelma ja Osku-osaamiskeskuspilotti käynnissä
- Kirjoitetaan länsirannikon OT-keskuksen pohjapaperi valmiiksi
- Kirjoitetaan kansalliseen OT-raporttiin osuudet yhdistelmäyksikkö, rahoitus, rakenne, johtaminen

LIITE 7. OT-johdoryhmän työskentelyn vaiheet.

Johtoryhmän työsuunnitelman vaiheet ja aikataulu

